

Poštnina plačana v gotovini.

PRIJATELJ

ŠTEV. 9 * SEPTEMBER 1938 * LETO XII

Žrebanje 1. razreda 12. oktobra 1938.

Cena srečk:	1/1	1/2	1/4
	200	100	50
Din			

Strogo solidna in diskretna postrežba!

REIN IN DRUG

ZAGREB, ILICA 15
TELEFON 37 - 05

Ali grozi svetu nova gospodarska kriza?

Spomladi in poleti minulega leta so se pokazali trije neprijetni pojavi. V nekaterih državah je valuta padla. Veletrgovske cene so se dvignile in podražile življenjske potrebščine v dosti večji meri, kakor je bilo zdravo in se je pričakovalo. S spekulacijo visoko pognane cene nekaterih važnih surovin, zlasti kovin, so se podrle.

Nova kriza je lansko poletje najhuje zadela Zedinjene ameriške države, jeseni pa že precej občutno druge države. Vzrokov za vznemirjenje ni. Najodličnejši narodni gospodarji so prepričani, da v dogledni bodočnosti ne bo večjega gospodarskega padca. Podani so vsi razlogi za nadaljnje dviganje, samo če svet pridobi vsaj nekoliko izgubljenega zaupanja.

Vobče ni s čisto gospodarskega vidika nobenih posebnih razlogov za pesimizem. Vzdržanje in razvijanje prosperitete seveda zahteva, da najde individualizem držav protiutež v želji po resničnem mednarodnem sodelovanju. Nekaj uspehov v tej smeri se je doseglo. Omenimo samo Malo antanto in Balkansko zvezo, ki se trudita, da bi razširili vzajemne trgovske stike. Sicer smo še daleč od tistega časa, ko svetovno gospodarstvo iznova najde svojo res stabilno osnovo, a bodočnost nikakor ne bo vznemirjala, ako bi bilo mogoče osvoboditi mednarodne gospodarske in politične stike agresivnih prizadevanj, ki jih danes motijo.

Oči in ušesa moderne vojne

Malokdo ve, koliko veljajo bombe, ki jih nosi letalo s seboj in jih v vojni izmeče na sovražno ozemlje. To so lepi denarci! Po drugi strani je znano, da samo majhen del bomb res zadene, ker je merjenje z velike višine skoraj nemogoče.

Zato niso izdatki v ugodnem razmerju z uspehom. Dolgo so se trudili, da bi to razmerje izboljšali. In res so že izumili optični aparat za merjenje.

Prej je moral opazovalec v letalu sporočiti pilotu po telefonu ali pa z listkom najugodnejšo smer in brzino, potem je šele padla bomba. Pilot je torej moral imeti neki čut v prstih, ako je hotel doseči vsaj malo uspeha.

Novi aparat ima optično merilo za oddaljenost, ki kaže, kako daleč je letalo od predmeta, ki ga hoče bombardirati. Druga optična priprava omogoča, da pride letalo nad predmet, pri čemer mora letalo leteti tako, kakor to potrebuje mož pri aparatu. Tretji del aparata meri brzino in določa hkrati odklon od prvotne smeri, ki je pri padajočem telesu neizogiben.

Tako pade bomba v pravem trenutku. Z znanstveno točnostjo! To katastrofalno dejstvo je prisililo svet k obrambi. In zopet je to optika in mehanika, ki prinašata pomoč.

Najprej je treba dognati bližanje letalca. Zato so napravili »poslušajoči« aparat, ki spominja po svoji velikosti in obliki na predpotopno pošast. To je višek tehnike. S tem aparatom se da kadarkoli določiti ropot letalskih motorjev na daljavo 150–200 km, ponoči pa še na večjo. B. F.

MISLI

Čeprav čutiš potrebo, da bi povedal svoje mnenje, ga ne povej ob vsaki priložnosti.

★

Ne govori preveč sam o sebi.

★

Veseli ljudje niso le srečni, temveč navadno tudi dobri.

★

Vera, ki prestavlja gore, je vera v lastno moč.

★

Mlada starost je sreča, stara mladost pa nesreča.

★

Opravljanje škoduje trem hkrati: tistemu, ki ga opravljaš, njemu, pri katerem ga opravljaš, najbolj pa tebi, ki opravljaš.

ELIDA MILA

– najzanesljivejša osnova
uspešne nege!

● Bogata mehka pena blagodejno vpliva na kožo.

● Radi svoje izbrane sestavine polepšujejo polt in negujejo kožo.

● Obilni vonj ostane v milu do zadnjega ostanka in se še dolgo občuti na koži.

ELIDA
CVETIC
MILO

posebno blago in učinkovito čudovitega vonja

Rešitev križanke iz 7. številke

Vodoravno: Mezopotamija, Ob, Abaddon, voda, govedina, Laban, azot, sa, Isola, led, Mežaklja, en, ob, dijak, ura, mehur, Apulija, Alahabad, dete, Milena, Adam, Itaka, Emi, slama, keramika, ro, Apis, Tajo, ena, or, Benadir, pi, Ali, oni, Eriniija, bi, ime, smuk, kal, opolo, Po, na, ako. — **Navpično:** megalomanija, Abo, ozebel, polip, zavod, harakiri, obet, duh, kes, il, Pad, Miramar, bomo, Odisej, bi, Atene, tonaža, Alemani, Ana, akademija, so, Ik, Nikodem, in, sljuda, Irun, loj, le, Erika, Avala, Italo, oba, ujeta, epika, oda, era, amonijak, banana, omara, alo.

Rešitev križanke iz 8. številke

Vodoravno: uho, ona, Una, alt, narava, morilec, ar, rep, močerad, ma, ropar, ta, on, ura, iver, nikoli, petelin, bor, oče, Edo, so, Ema, lov, pust, klas, korar, Bali, leca, Ana, as, lek, Edi, ale, pšenica, Janez, Rim, Ivan, velikan, ko, as, devon, tam, domačija, anoda, pas, Kemal, R. U. R. — **Navpično:** Unamuno, klerik, Harar, led, voda, or, apelacija, ar, osa, Anam, overitev, na, sak, napoved, Kalec, če, Peloponez, dim, Mari, ura, veja, umor, as, Preval, noč, strašilo, Aretino, seminar, Irak, ob, nu, Ala, obe, aligator, ledolomilec, nad, te, NIRA, Ikar, mat.

Križanka štev. 9.

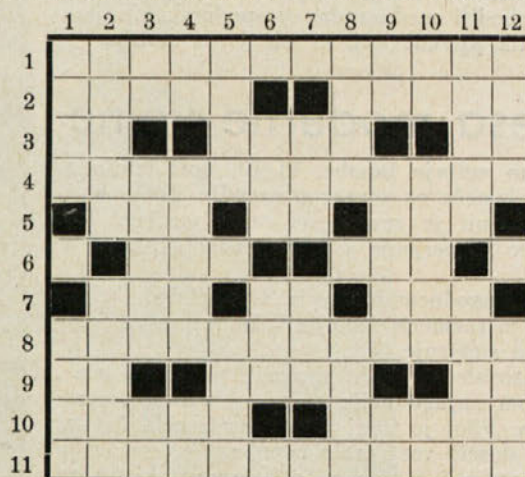
Vodoravno: 1. in 11. skupaj povesta nekaj o knjigah; 2. vrsta kamena (čitaj narobe); hudič; 3. plosk. mera; drevo (čitaj narobe); os. zaimek; 4. lepa lastnost; 5. del stavbe; del voza; žensko ime; 6. ničla; P med 2 enakima soglasnikoma; del voza; ničla; 7. moško

ime; os. zaimek; ilovica; 8. naklonjenost; 9. predlog (čitaj narobe); del pohištva (čitaj narobe); polovica lune; 10. slov. pesnik (čitaj narobe); stalni dohodki od glavnice (čitaj narobe); 11. glej 1.

Navpično: 1. del Notranjske; ničla; drobno kamenje (čitaj narobe); 2. nož za obrezovanje trte; orodje za peko; 3. JP; delam belo (čitaj narobe); okr. vprašalnica; 4. živalski glas; opo-

zicija (upor); medmet; 5. kar se sliši; okr. za liter; žen. ime; 6. nota; hrv. kaj; medmet; okr. za tono; 7. soglasnik; severni jelen; glas (čitaj narobe); nota; 8. senčna stran; ničla; zvijača (čitaj narobe); 9. predlog; svojilni zaimek; okr. za «to je»; 10. kaz. zaimek (narobe); oblačilo (srb.); zanikan pomož. glagol; 11. hlastá; drug izraz za zavij pri obleki; 12. moško ime (čitaj narobe); ničla; del Alp.

Reševalcem ugank

Za prvo polletje so prejeli nagrade v obliki knjig naslednji reševalci: Ivan Bračko, Ljubljana; Vitomir Cilenšek, Maribor; Drago Črček, Ljubljana; Erna Iskra, Čakovec; Ivan Janežič, Ljub-

ljana; Mirko Kosi, Maribor; Rudolf Kocjan, Maribor; Stanislav Košmrl, Maribor; Ivan Lešnik, Studenci-Maribor; Anton Novak, Celje; Joža Pajkova, Št. Lovrenc; Leo Pettauer, Ljubljana; Drago Petrič, Zagreb; Andrej Podgoršek, Boh. Bistrica; Jakob Stukl,

Halo! Halo!

Ali že veste, da se tvrdka **Ivan Jax in sin** seli in da zato po skrajno znižanih cenah prodaja šivalne stroje, kolesa in vse nadomestne dele?

In ali veste, da veljajo znižane cene le avgusta in septembra?

Ste razumeli? Prosim, ponovite! In zabeležite si, da ne pozabite!

IVAN JAX IN SIN

LJUBLJANA, GOSPOSVETSKA CESTA ŠTEV. 2

UGODNA PRILIKA!

Zopet

slučaj paradentoze...

... in zdravnik zabeleži: paradentozna. Kaj jo je povzročilo? Zelo pogosto zobni kamen! Njene posledice? Omajani zobjel. Zato se pravočasno borimo zoper zobni kamen -- s Sargovim Kalodontom. To je edina zobna krema v Jugoslaviji, ki vsebuje učinkoviti sulforicinoleat dra. Bräunlicha. Sargov Kalodont odstrani in prepreči nevarni zobni kamen, ohrani Vaše zobe trdne in zdrave.

SARGOV

KALODONT

Proti
zobnemu
kamnu

Kozje; Ernest Spanžev, Sv. Barbara v Halozah; Vladko Slokan, Ljubljana; Anton Tement, Vitina Kosovska; Rado Vivod, Teharje; Ignacij Založnik, Maribor.

Nagrade (knjigo «Nasveti za življenje») smo že razposlali. Prosimo nagradjence, naj nam njih prejem potrdijo, ko spet pošljejo rešitve.

Občutki.

«Poglejte morje! Kako mogočno je, kako buči, kako grozi človeku, ki se mu približa. Gospod Ocvirek, ali ne zbuja ta prizor v vaši duši prelepih občutkov?»

«Nikakor ne — na ženo me spominja.»

Maščevanje.

«Vijolino si bom kupil!» je rekel gospod Dreta nekega dne po kosilu svoji ženi.

«Kaj pa boš z njo, saj ne znaš na njo igrati!» se je začudila žena.

«Prav zato», je odvrnil Dreta. «Tudi ti imaš kuhinjo pa ne znaš kuhati!»

Pozna ga.

«Če napravim kakšno neumnost, sem toliko pameten, da se najprej samemu sebi smejem.»

«Potem pa morate imeti zelo veselo življenje.»

Vzrok.

Gospod Smola se je na cesti zagledal v svetlolaso lepotico. Njena lepota ga je tako prevzela, da se je zaletel v prvega človeka, ki ga je srečal.

«Ali vidite tistole blondinko? Ali ni čudežno bitje? Očaran sem! Kaj mislite, gospod, ali bom imel pri njej kaj sreče?»

«Ne vem», mu je dejal neznanec. «Toda če boste uspeli, bodite tako dobri in mi to povejte!»

«Zakaj vas pa to zanima?» se je začudil Smola.

«Ker sem slučajno njen mož...»

Razlika.

«Kakšna je razlika med navadno in srebrno poroko?»

«??»

«Pri navadni poroki se sramuje ona, pri srebrni on.»

Zgodba iz raja.

Adam in Eva sta živela v raju srečno in mirno. Nič ni motilo prelepih dni njunega življenja, dokler ni Adam nekega dne izginil, kakor bi ga bila zemlja požrla. Eva ga ni mogla nikjer najbiti. Vrnil se je šele čez tri dni, ki so se zdeli Evi cela večnost.

Ko ga je opazila, mu je pritekla naproti, ga objela in mu skrbno — preštela rebra.

Zdaj pa ve.

«Mama, kako prinese štoklja otroka?»

«Skozi odprto okno.»

«O, zdaj pa vem, zakaj pušča naša Ančka ponoči okno zmerom odprto.»

Pozor!

Darmol, sredstvo za odvajanje se često potvarja. Radi tega pazite pri nakupu, da nosi vsaka tableta besedo Darmol in zarezo v obliki črke T. Zahtevajte samo originalni Darmol.

DARMOL

Opel. reg. S. Br. 7006/70

LJUBLJANSKI VELESEJEM

1. — 12. SEPTEMBRA 1938

Veliko nagradno žrebanje

Brezplačno za obiskovalce velesejma iz tuzemstva

KRASNA DARILA

(Izvezeti so imetniki permanentnih legitimacij za Ljubljano)

Motorno kolo »Bob Phaenomen« (Vok-Ljubljana)

Radio aparat 4+1 cevni »Super Ingelen«
(Tehnik Banjai-Ljubljana)

Šivalni stroj moderen, pogreznjiv (Vok-Ljubljana)

30 prvovrstnih damskih in moških koles:

»Tribuna« F. Batjel — »Condor«

S. Rebolj in drug — »Resta«

Splošna trgovska družba — »Turnier« in »Elite«

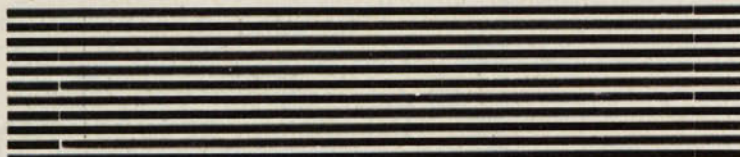
H. Suttner . . . — »A x o«

Ign. Vok . . . — »Panax«

Odtrgaj kupon od vstopnice, napiši nanj svoje ime in ga vrzi v zapečateno žaro, ki stoji ob glavnem vhodu. - Dan obiska poljuben med 1. in 12. septembrom

Darila so razstavljená [na velesejmu]

Komisijsko žrebanje bo 12. septembra ob 5. uri pop. na velesejmu

Opozorila

Že dalje časa opazamo, da prihajajo v promet razna omela iz bombaža. Izdelovalci bi teh omel ne mogli prodati, ko bi kupec ne mislil, da je vsako omelo iz bombaža **IMPREGNO OMELO**. To stranko premoti, ker misli, da je kupila Impregno omelo, v resnici je pa kupila naravno bombaževo omelo, ki samo po sebi ni nič vredno, dokler nima impregnacije „**IMPREGNO**“, a v tem smo mi edini ne samo v Jugoslaviji, ampak na vsem svetu.

Stranke nam pošiljajo ta kupljena omela v impregniranje in si s tem rešijo sicer zavrženi denar.

V prometu so bila že zdavnaj pod raznimi imeni omela iz bombaža, ki so za oko precej podobna Impregno omelu. Ta omela niso kemično impregnirana, da bi trajno ohranila impregnacijo in da bi uničevala prah, ampak se morajo vsak mesec napojiti z nekim navadnim oljem, pa so mastna. Zato opozarjamo kupce, naj pazijo na našo znamko: „Impregno s tremi navzkrižnimi omeli“, ker odslej ne bomo več sprejemali omel tujega izdelka v impregniranje.

„**IMPREGNO**“, tvornica domačih potrebščin
ZAGREB, Langov trg 4.

PRIJATELJ

ŠTEV. 9

SEPTEMBER 1938

LETO XII

Dovršena lepota

ZADREGA

Dolgo je že od tega, kakih trideset let, dijak sem bil takrat, ko sem se nekega poletnega večera izprehajal po drevoredu divjih kostanjev, ki se vleče v skoraj ravni črti proti reki. Na mesto so sijali poslednji sončni žarki, umirali v škrlatni rdečici, na pobočja je legal vijoličasti mrak. Mimo mene, ki sem se s knjigo pesmi v rokah zatapljal v dijaške sanje, so hodili ljudje, a jih skoraj nisem opazil, čutil sem vonj rož, ki ga je prinašala sapa z bližnjih vrtov. Izza hiš odnekod se je oglasila dekliška pesem, rasla v hrepenenju in umirala, utihnila v trenutku, ko je zagorela prva zvezda na nebu.

Bogve kje so bile takrat moje misli? Plavale so na perutih pesnikovih besed, ki so me dvigale nekam v nebeške višave. Zdramil me je šum korakov na pesku, nekdo se je ustavil tik pred menoj, tedaj sem dvignil pogled. Ob deblu najbližjega kostanja je stal možic, ki bi mu bil prisodil kakih trideset let, kmečko oblečen, majhen, šibek, črnolas, nosil ni niti ovratnika niti ovratnice, brada mu je bila neobrita. Rjave oči so mu plaho mežikale izpod temnih obrvi in me gledale, gledale, kakor da presoajo, ali mi lahko zaupajo neko važno zadevo. Ustnice mu je izpreletel rahel nasmeh, komaj senca plahega nasmeha, ki mu je že v naslednjem trenutku ugasnil. Nato si je snel klobuk z glave.

«Dober večer, gospod!» je pozdravil.

«Dober večer!»

Pomolčal je, dvakrat so se mu zganile ustnice, kakor da hoče zopet izpregovoriti, šele v tretje se je oglasil.

«Nekaj bi vas rad vprašal,» je dejal, «nekaj... ako bi vedeli...»

«Prosim. Kaj bi radi?»

«Ali vam je znano, gospod... Veste — oprostite za nadlego — rekel sem si... kar vas bom vprašal...»

Beseda mu ni šla z jezika. V obraz je ves zardel kakor otrok, ki so ga zasačili pri tatvini, a klobuk je prekladal v rokah, kakor da ne ve kam z njim.

«No, le povejte, kaj hočete! Pa pokrijte se! Pokrijte se!»

Dvignil je klobuk, a ga je prinesel samo do glave, nato mu je roka iznova omahnila.

«Saj ni zaradi mene,» je zajecjal in napravil skoraj obupan obraz. «Veste, neka baba iz naše vasi me je prosila, naj nekaj sporočim...»

Iznova je umolknil in se bebasto nasmehnil, pri tem je pokazal črnkaste zobe. Klobuk je preložil iz roke v roko in se prestopil z noge na nogo.

Začuden sem ga gledal. Nisem bil več nejevoljen, ker me je zdramil iz misli in sanj, vzbujal mi je radovednost. Kaj ima na srcu?

«Ako bi mi vedeli povedati,» je dejal in za trenutek uprl pogled v tla, «... da opravi, kar sem obljubil... kje so tiste...»

Postal sem nestrpen.

«Kdo? Koga iščete?»

«Če bi vedeli,» je pognal iz sebe, «kje stanujejo tiste ženske?»

Pogledal sem ga pozorno. Ali je nor? Ne, oči so mu bile bistro, razumne, le obraz se mu je pačil od neumljive zadrege.

«Katere ženske?» sem ga vprašal.

«Nune», se je zasmejal kratko, na videz brez vzroka, in kakor da se je tega zavedel in se prestrašil, se je naglo izresnil. «Ne nune», je naglo dostavil. «Usmiljenke mislim.»

Stopil je za pol koraka bliže, a se je zopet umaknil, oči so mu vlažno sijale.

«Ah, da», sem mislil, da ga prav razumem. «Pojdite po tej stranski poti na desno, da pridete v sosednji drevored. Tam zavijte na levo; ko pridete do prvih hiš, boste uzrli na desnici veliko poslopje... Tam notri so usmiljenke... tam je bolnišnica... Ali je kdo od vas notri?»

«Ne», je oni obupno odmajal z glavo in si obrisal pot s čela. «Niste me prav razumeli, gospod... Sicer pa ni zame... neka baba iz naše vasi mi je naročila... naj povem...»

Bog ve, da ga nisem razumel, kaj hoče. Tedaj me ni več zanimal, začel se mi je že smiliti, tako reven je stal pred menoj. Klobuk mu je padel na tla, naglo ga je pobral in mu obrisal krajec z dlanjo.

«Ni zame... zaradi one ženske, če bi vedeli... Ne mislim teh usmiljenk, ampak one druge... posvetne...»

Tedaj se mi je posvetilo. Odprl sem usta, spoznanje je tako čudežno vplivalo name, da mi je ušel smeh. Zasmejal se je tudi možic, a bolj meni na ljubo ko iz notranje potrebe, v njegovih očeh pa sem opazil, da ga je moj smeh užalil. Izresnil sem se.

«A, to je tisto?» sem zategnil.

«Da», se je bežno ozrl po drevoredu, kakor da si v tistem trenutku želi daleč od tistega kraja. «Zaradi one babe, ki mi je naročila... rad bi ji ustregel, ker sem obljubil...»

«No, je že dobro. Saj je vseeno. Zdi se mi, a za gotovo ne vem,» sem malce hinavčil, «da je to v Kovaški ulici. Tam bi povprašali.»

«Ne, gospod», je oni stresnil glavo. «Tam so bile prej. Bil sem tam», je govoril naglo, kakor da se mu je čimprej znebiti zelo nadležne stvari. «Povedali so mi, da so se preložile. Tu nekje... da morajo biti...»

«Tako? To mi ni znano. Nisem se zanimal zanje...»

«Saj tudi jaz ne. Le neka baba iz naše vasi mi je naročala...»

«Vprašajte koga drugega!»

«Bom», je dejal obupno in se pokrtil; zdelo se je, da se mu mudi dalje. «Ne zaradi mene... Hvala vseeno!»

«Prosim. Zbogom!»

In se je odzibal po drevoredu. Stal sem pod kostanji in gledal za njim. Zdel se mi je ves pontžan, opotekajočih se korakov. Glavo je stisnil med ramena; zdelo se je, da bi se bil najrajši izgubil sam vase. In kakor da čuti moj pogled na sebi, se je po petdesetih korakih ozrl in dejal dovolj glasno, da sem ga razumel:

«Premislil sem si, nikogar več ne vprašam... Naj baba opravi sama... saj ni zame...»

Pokimal sem mu od daleč, kakor da se strinjam z njegovo odločitvijo. Izginil je pod kostanji, na katere je bil legel gost mrak in so pod njihovimi krošnjami zagorele luči. Jaz pa sem stopal vzdolž drevoreda do reke, mislil na obraz tega človeka in pozabil na pesmi...

Gospod BOBEK IN gospodična TONKA

Sedeli smo na kamenju ob morju. Sonce je prav naglo padalo za sivo pogorje, ki se je pogumno vzpenjalo za našimi hrbti. Morje je pljusalo do naših bosih nog, mistral je vel tokrat precej močno in nas po vročem dnevu prijetno ohlajal. Drugi smo bili že oblečeni, le gospod Bobek je še ležal v mlačni vodi in se dal božati od nakodranega morja, na kopnem poleg nas pa je v močno izrezani kopalni obleki sedela gospodična Tonka.

Mične družbe se znajdejo v samotnih letoviščih. Od vseh vetrov zneseni, povsem tuji ali morda komaj na pogled znani obrazi se v zapuščeni morski uvali prijazno posmehnejo drug drugemu, beseda dá besedo, po nekaterih lepih sončnih dneh in milih večerih je prijateljska družba sklenjena in zvarjena kakor veriga, ki jo je kovač pravkar vrgel z nakovala. Potem razpletamo pogovor prebrisano in zvedavo, da se izdamo drug drugemu, odkod in kaj smo, naše vrline bolj in bolj bledijo in naše napake postajajo od dne do dne očitnejše. Ko smo si naposled vsi na jasnem, iz kakšnih gnezd smo poleteli, se imamo še rajši in se pričnemo ljubeznivo obrekovati.

Postavim: tale gospod Bobek! Kako zanimiv primer, da se ime tako čudovito sklada z njegovo pojavo. Gospod Bobek je premožne štajerske družine sin, ki ni mogel ničesar od kraja doštudirati, ker se je od mladih nog preveč redil. Tako da so ga morali naposled vzeti iz šole. Zalit je kakor kit, a ljubezniv in čustven kakor otrok. Že dober teden se mudi tod, kar tako mimogrede se je ustavil v tem preprostem letovišču, ki je kakor nalašč ustvarjeno za Slovence: za uradnike, za boljše obrtnike, za male trgovce, za skrbne družinske očete in skupno pa za vse prijatelje dobre dalmatinske kaplje. Še tisti večer, ko je stopil z ladje in padel pri večerji v našo družbo, se je zagledal v gospodično Tonko. Ta zagorela, zdrava dečla je debeluška brž vzela na piko s svojo muhavostjo. Naslednje tri dni se je dragi naš Bobek sončil, potem je obležal za sončarico in smo ga marljivo negovali. Ko je srečen zlezal iz postelje in smo ga s svečano ceremonijo ter okrašenega z lavorjevim vencem povedli v naše samotno kopalnišče, mu ni bilo več rešitve odtod. Zdaj so se pričele prave nevšečnosti: gospod Bobek venomer za gospodično Tonko, gospodična Tonka pa venomer stran od njega. Naravnost neusmiljeno ga je odbijala s svojo muhasto jezikavostjo. Gospod Bobek se nam je zasmilil. A gospodična Tonka? Kaj naj rečem o njej? Tri spodobne gospe v naši družbi so nam že davno prej dopovedale, da ni ne lepa, ne mlada, zdaj pa so nas zaupno opominjale, da je treba gospoda Bobka kar brž pripraviti k pameti, sicer bo nemara res nesrečen zaradi tele štoklje iz ljubljanske advokatske kancelije. Možje smo bili drugega mnenja. Spogledali smo se in dostojno molčali. Salamenska Tonka!

— Tak, ali se že boste izkobacali iz slane luže? — je Tonka ostro pozvala gospoda Bobka. — Vi nam postanete popoln slanik! Ali bi radi shujšali, kaj? Ali vam gre trda za vitko linijo?

— Pustite me vendar, gospodična, prijetneje je v vodi kakor na vetru, — ali ne, tovariši?... Vitka linija!... Če se že vi zaman trudite za njo, gospodična, kaj bi se jaz, sirota!

— Nesramnost! Kakor da mi je sploh treba kaj storiti za lepoto in vitkost!

— O, lepo prosim prizanašanja. Pri večerji plačam za kazen pol litra proška, da se okrepite!... Saj se spodobi — ali ne, sobojevniki? — da enkrat malo dalje posedimo pri mizi.

— Odklanjam pijanska povabila! Ne sodelujem! — je kar zaresno odsekala Tonka in smo se osupli spogledali. — Tomo!... Tomo, ali pojdeva nočoj nad ribe?

— Seveda pojdeva! — se je glasil odgovor črnega čolnarja, ki je prav tisti mah priveslal izza ovinka v naš skriti zatok.

Nič nas ni presenetilo, da se je čolnar Tomo, gol in ožgan pa s širokim slamnikom na glavi, prikazal pred nami, vajeni smo bili njegovih vsakodnevnih obiskov. Ko ga je Tonka poklicala, smo vsi pogledali gospoda Bobka, bil je spet enkrat prizor za bogove: debelušček se je okrenil v plitvi vodi in rdečelični obraz se je tako grenko razpotegnil, kakor da je kdo s šibo ošvrknil debeluška po zadnji plati... Prav gotovo bi bil gospod Bobek ta trenutek rajši utrpel vsako telesno bolečino, kakor da mu je bil prizadejan neusmiljeni sunek v srce. Kaj za vruga je treba čolnarju Tomu, da se venomer štuli v bližino gospoda Bobka in gospodične Tonke! Mar ne more gospod Bobek izhajati tudi brez njegovih uslug in večnih vsiljivih ponudb?... «Prosim, gospodična, stopite v mojo barko. Povedem vas tja na otok!...» Tako govori Tomo, kadar je morje kakor svila in sonce visoko, sredi same sinjine. A kadar se morje razburja in zaplahače veter, tedaj ta mrha razpenja jadra in hinavsko vabi: «Gospod Bobek, le z mano, v burji se pokažejo junaki!»

Gospodična Tonka je stopila v vodo in nato v čoln. Čolnar Tomo je medtem že uravnaval jadra, obrnil je krmilo, čoln je zavil iz uvale, večerni veter se je uprl v jadra in bela ladjica je zdrsela po nagubani morski plani. Tonka je ležala zleknjena v čolnu, mahljala nam je s svojo golo, ožgano roko. Nihče ji ni odzdravljaj. Jadrnica je izginila za ovinkom. Sonce je že davno utonilo onkraj visokega skalovja, krasna večerna luč je bila razlita po vsej krajini.

Čutili smo majčkeno zadrego, ki pa je bila prav za prav le sočutje in pomilovanje prepadenega gospoda Bobka. Bilo je res najbolje, da je sam povzel besedo, ko se je opravičil in začel z nami ubirati stopinje po peščeni poti, ki vodi tik ob obali pol ure daleč v kamenito vas.

— Veste, da Tonka tokrat niti ni slabo zavohala? — mi je zaupljivo rekel gospod Bobek, ko sva stopala vštric.

— Kako mislite? — sem se zdrznil iz čisto svojega razmišljanja.

— No, takole, ta čolnar Tomo... veste, ga že imam, sem ga že razkrinkal, tako rekoč. Vi se boste čudili...

— Pustolovec? Potepuh?

— Kje neki! Zagrebčan, iz prav težke trgovske familije. Študent. No, le nekoliko boljše sorte študent, kakor sem bil jaz. Semestre na tehniki nateguje do mile volje, saj tudi lahko, stari obrača tisočake pod palcem in ni skup. Fant si takole poleti najame jadrnico in se izdaja za ribiča in čolnarja, dekleta pa za njim kakor muhe na lim.

— Torej vendarle nekoliko pustolovstva...

— Že, že. Ampak čisto obratno od onega, kar doživljajo naša dekleta, ki kakšen večer plešejo s samimi sodniki in zdravniki in juristi in tehniki... drugo jutro pa vidijo gospoda sodnika pri templanju čevljev in gospoda zdravnika kot prodajalca rib...

— Vem. Že mnogo je bilo smeha. Po takem moram priznati, da mi je čolnarjenje mladega Zagrebčana še dosti všečno.

— Da, dragi gospod, všečno že, všečno, toda nevarno.

— Nevarno? Komu? Nemara vam, gospod Bobek?

Obstala sva, se spogledala, gospod Bobek je zardel do vratu.

— Vdam se! Priznam: meni!... Nobena skrivnost ni več: zaljubil sem se v Tonko, poročil bi se z njo. Kar takoj! A vi sami vidite, kako me odbija. Povejte mi, prosim vas, zakaj imam prav jaz takšno smolo v življenju, da me ne mara nobeno dekle! Če sem debelušen, to vendar ni taka strahota. Knjige sem že študiral o tem, premnogo nasvetov sem že poslušal in sam si venomer trdim, da mora človek človeka zmagati s srcem, z lepoto značaja. Jaz se trudim zaman.

Ko nikakor nisem bil razporejen, da bi pomnožil število tolažilnih nasvetov, ki jih je gospod Bobek v svojem bridkem življenju užil že mnogo več kakor lekov zoper debelost, sva umolknila oba. Bila je že tema, ko smo prispeli v vas. Po obali so se svetile luči, v zaliv se je bližala ladja. Vetrič je popolnoma popustil, ozračje je bilo blago, morje mirno kakor olje. Nebo, poveznjeno nad zemljo, gore in morje, je bilo temno, migotale so le nekatere zvezde. Ribiški čolni so se pomikali na morje, njih močno svetleče luči so bile kakor velike kresnice, ki hitijo nekam v pogubo. Komaj zaznavna je bila črna gmota otoka, razpotegnjenega nekaj streljajev pred našim zalivom. Daleč doli na južni strani pa se je blestelo mesto. Proti nebu se je dvigal medli stožec njegove nočne svetlobe.

Ko smo sedeli pri večerji na terasi preproste gostilne, smo bili nenavadno molčeči. Pogledovali smo gospoda Bobka, ki se je tokrat resnično silil z večerjo, dokler ni sredi gostitve odložil vilic in prekrizal rok.

— Milost božja, zdaj mi niti palamide ne teknejo več, saj še zbolim!

— Da, da, treba bo zdravila zoper vaš nagib k bolehnosti, pa bodi že kakršnakoli. Ali niste prejele nekaj omenili o prošku?

To bodrilo ene izmed naših dam je gospoda Bobka brž podžgalo k izpolnitvi obljube. Ne samo pol litra, dal je pritovoriti na mizo cel liter osladne tekočine, ki si je pridobila največ spoštovalcev in spoštovalk med tistimi, ki ljubijo sladkobo in nagel opoj. To so po večini ženske nature. Liter je bil brž prazen in gospod Bobek je naročil novega. Sam ni srknil kaplje, opravičil se je, da ga boli glava in da mora še na izprehod ob morju. Poprosil me je za spremstvo.

Šla sva po promenadi ob bregu, srečavala sva ljudi, objete in tiho prepevajoče, midva pa sva dolgo molčala. Gospod Bobek je zdaj pa zdaj postal in se ozrl na morje. Tam so ždele ribiške barke, njih velike svetilke so kakor magična očesa zrle v morje in primamljale tisoče ribic. Zaman je gospod Bobek razbiral, katera utegne biti Tomova barka in kaj počneta z gospodično Tonko. Naposled se je zaupno obrnil k meni in navzlic gosti temi sem

videl, kako se mu vlažno svetlikajo oči, vkopane v maščobno lice.

— Recite mi, prijatelj predragi, kaj naj počnem, da ne napravim kake neumnosti.

— Izginite odtod!... Da, prav resno: še jutri! Ne vprašujte, zakaj. Odrinite zarana, s prvo ladjo. V Split, na Makarsko, kamorkoli. Ko prejmete našo brzojavko, se vrnite. Morda vas bo brzojavka čakala že v Splitu na pošti. Povprašajte!

— A če bom na brzojavko zaman čakal, kaj potem?

— Nič hudega, ohladili se boste v novem kraju. Toda stavljal bi ne vem kaj, da vas bo brzojavka kmalu dohitela. In zdaj domov, k računu in počitku!

Gospod Bobek se ni dolgo pomišljal. Pomagal sem mu pospraviti kovčeg. Ko je legel, sem še utrnil luč. Sodim, da je kmalu spokojno zasmrčal. Kajti zjutraj potem ni zaležal ladje.

*

Sonce je bilo že visoko, ko smo se znanci zbirali v našem samotnem kopališču. Gospodična Tonka je prišla zadnja, takrat smo bili že vsi zgovorjeni, da ne izpregovorimo z njo pametne besede in da je nihče ne bo povpraševal po njenem nočnem izletu. Govorili smo ta dan, kakor že dolgo ne, o politiki. Gospodična Tonka je brž čutila, da se prav nje v pogovoru kolikor moči ogibamo. Mučno ji je bilo tem bolj, ker je pogrešala gospoda Bobka, da bi na njem napasla svojo muhavost, pa tudi noben čolnar se danes ni hotel prikazati izza ovinka. Ko smo vedeli, da je radovednost gospodične Tonke že naravnost pekoča, smo si dovolili nasproti damam, ki so sedele in ležale po kamenju, takele opombe:

— Ampak tale Bobek je pa ušel vaši pravični sodbi, kaj? Kujon, to se ti zagleda v prvo lepoto, pa hajd za njo in z njo. Dobro bo odrezala samičica, v katero se zatelebne, pestoval jo bo kakor razvajeno dete. Kdo bi le uganil, kam jo je pobrisal? Kadar ga srečamo, mu izrečemo polno priznanje, — mož nima slabega okusa. Za dve sto odstotkov je zrasel v naših očeh, — seveda: ne po obilnosti, marveč po prekanjenosti in prisrčnosti. Kaj pravite? Glasujmo!

— Vsi za njega! — so se dvignile ženske in moške desnice.

Samo ena roka je ostala togo ob lepem životu. Gospodična Tonka je zdajci planila pokonci in pograbila pižamo, kakor da se odpravlja.

— Kam pa, kam, draga tovarišica?

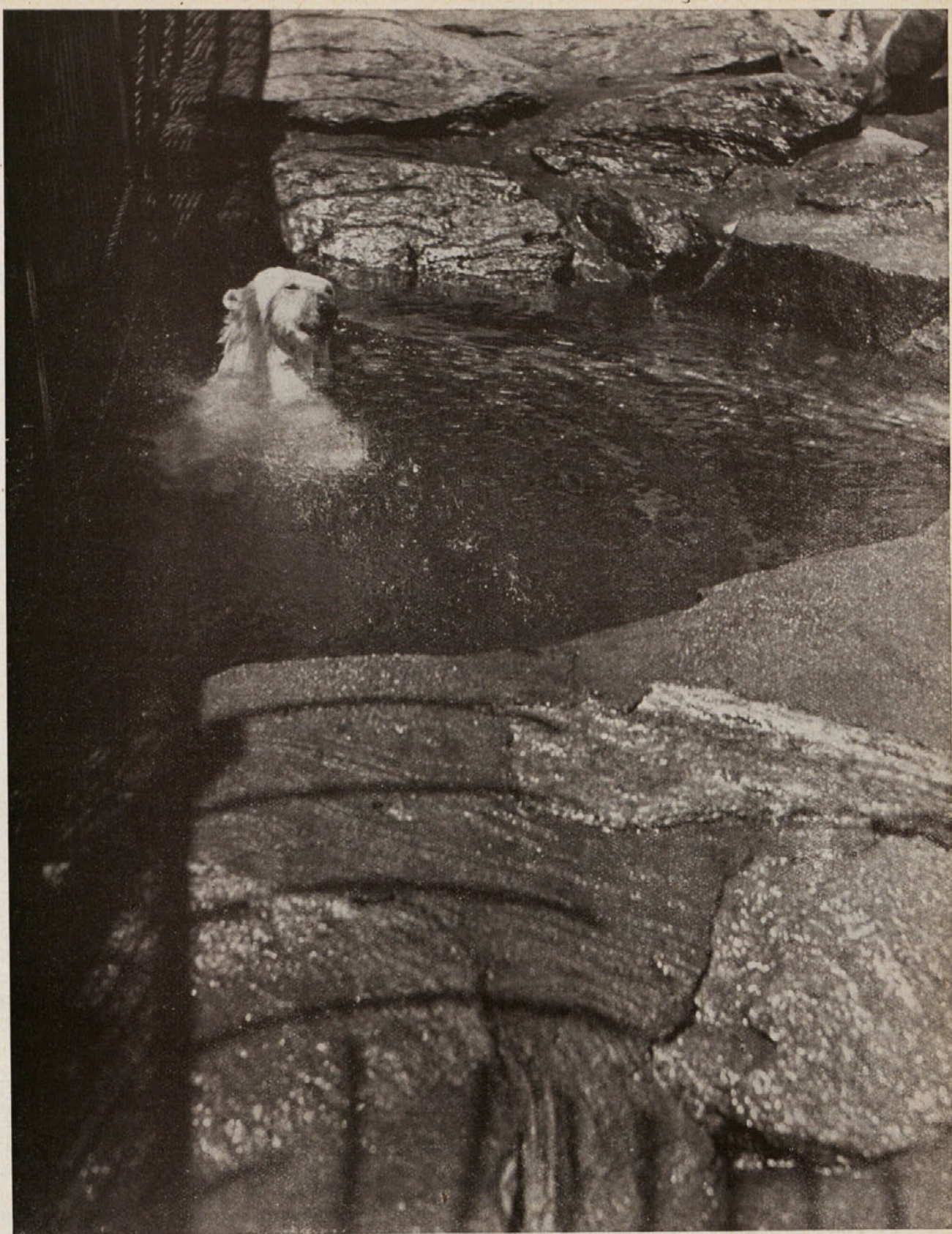
V nagli zadregi ni vedela odgovora. Nekaj je na pol tiho izbesedovala, da je ni nihče razumel.

— Počakajte vendar! Ali danes ne pride črni zamorec po lepo Vido?

To je bilo kruto vprašanje. Zvedeli smo bili že zjutraj, da je njuno nočno ribarjenje veljalo za slovo in da se je čolnar Tomo zjutraj odpeljal z isto ladjo kakor gospod Bobek.

Nerodna, kakor po večini vsa dekleta, kadar zaidejo v zagato, je gospodična Tonka ostala pri nas. Prisedla je h gospem. Možje smo vedeli, kaj nam je storiti. Poskakali smo v morje, zaplaval daleč ven in obležali na hrbtih. Čuli nismo, ali složno smo bili tehle misli: zdajle so pa na bregu eksercicije, izpraševanje vesti in velika pridiga. Kakor delfini smo poskakovali po vodi, nato smo se spravili k skalam, lovili smo ježe in školjke. Sonce je gredo, gredo, da bi se na njegovi pripeki raztopilo čisto zlato, toda ženskam na bregu ni usahnil pogovor.

Minila je cela ura, približalo se je že poldne. Ko je bila naša družba spet zbrana, smo lahko brž spoznali, da je ljubavna pravda gospoda Bobka dobljena. Dame so se škodoželjno posmihale, gospodična Tonka pa je bila pre-

Medved v ujetništvu zoološkega vrta

padena, brhkemu dekliču je šlo skoro na jok. Sirota, celo uro so jo sobesednice pestile zavoljo izgubljene in povrhu še tako izdatne partije, kakršno je zanjo predstavljaj gospod Bobek. Zdaj je bila trmoglavka ukročena, zdaj je priznavala, da gospod Bobek ni za zavržek.

Oblekel sem se z izgovorom, da imam opravka na pošti. Nisem lagal. Sodil sem, da ustrežem gospodu Bobku, če mu brzojavim v Split, naj se kar mirne duše vrne. Nemara bo zvečer zaroka. No, prav tedaj, ko sem štel besede, pristopi k meni gospod poštar:

— Šjor, v mlin ste prinesli, tu je nekaj za vas: brzojavka iz Splita.

Presenečen pogledam in prečitam:

»Ne vrnem se več, zaljubil sem se v Splitu.

Bobek.»

O, kujon salamenski, zdaj nam je pa res vsem skupaj dal po grbi.

Drugi dan se je po francosko poslovila še gospodična Tonka. Naša družba se krha od dne do dne. A kar nas je, si umijemo roke in ostanemo dobre volje.

Mušketirsko vino

Bilo je pod večer lepega poletnega dne leta 1740. pred vhodom v pariško Opero, ki je bila tedaj nameščena v Kraljevski palači.

Lepo opravljen in na videz še mlad moški si je počasi utiral pot skozi gosto in elegantno množico, ki se je gnetla pred Opero. Nenadoma je vzbudil njegovo pozornost glasen pogovor dveh lepih in zelo zalo oblečenih gospa, ki sta se v burnem crescendo pritoževali druga drugi: «To je vselej tako, vselej ista pesem, draga moja prijateljica. Kadar greva skupaj ven — in to ne samo danes — naju naši ljudje kar lepo puste tu in jo popihajo v krčmo popivat. Takoj jutri zapodim svojega malopridnega kočijaža, pa naj me ta lenuh še tako moleduje, da se bo poboljšal. Toda kaj naj pa sedajle storiva? Saj ne bova nikjer mogli dobiti izvoščka, gotovo so vsi oddani!»

— Kočija gospoda markija že čaka, je ravno v tem trenutku lakaj v bogato pošti livreji pošepnil na uho svojemu gospodarju, ki je pazljivo poslušal pogovor obeh nejevoljnih gospa.

— Spoštovani dami, če mi blagovolita dopustiti, vama prav rad postrežem s svojo ekvipažo, da vaju rešim iz mučnega položaja, v katerega so vaju pripravili nezanesljivi služabniki. Moj voz je že pripravljen in štel si bom v posebno čast, če vaju bom smel peljati domov. Sicer me — kakor se mi zdi — cenjeni dami še ne poznata, zato mi, prosim, dovolita: sem marki de Jumilhac.

Obe gospe sta osupli premerili od nog do glave gospoda, ki ju je tako prijazno nagovoril, nato sta bušnili v smeh.

— Zakaj pa ne vendar? je odgovorila prva.

Druga, temnolasa, se je spočetka nekoliko bolj branila, češ da se to nikakor ne spodobi, da bi ju tuj gospod zvečer prevažal domov, naposled pa sta se le zedinili, da sprejmeta laskavo ponudbo, in povedali kočijažu ime ulice in številko hiše, v katero sta bili namenjeni.

Med vožnjo so kramljali. Obe odlični dami, ki sta bili ta večer povabljeni na večerjo k sorodnikom, sta med pogovorom omenili, da po slovesu pač že dalje časa poznata markija de Jumilhaca, sijajnega častnika, ki je bil pred kratkim povišan v polkovnika in poveljnika sivih mušketirjev.

Vsake reči — tudi najprijetnejše — pa je enkrat konec, in tako se je med prijaznim in zabavnim kramljanjem kočija naposled ustavila pred neko hišo, ki je imela dokaj elegantno zunanost. Bili so na cilju.

Galanтни marki si ni mogel kaj, da bi svojima lepima sopotnicama ne ponudil roke in ju pospremil do vrha stopnišča. Tam sta brhki dami izrazili željo, da bi ga predstavili sorodnikom, ki bodo očarani, če bodo spoznali tako uglednega in poštenega gospoda in se mu bodo mogli zahvaliti za prijazno uslugo, ki jo je storil dvema zastopnicama nežnega spola in ju s tem rešil neprijetne stiske. Nemara bi gospod de Jumilhac celo blagovolil ostati z njimi pri večerji?

Zdaj se je spet vrli mušketir moral malo obotavljati in braniti, preden je sprejel vablivo ponudbo.

Toda družba je dražestna, salon okusno opremljen, jedalca in pijača pa obilni in izbrani. Ljubeznivi, elegantno oblečeni kavalirji se žurijo okrog njega in ženske v krasnih večernih toaletah razvijajo vso svojo milino. Njih gola bela ramena nežno sijajo pod sladko svetlobo voščenih plamenic, ki odsevajo v nešteti dragocenih zrcalih. Vsi po vrsti se kosajo med seboj, kdo bo bolj pohvalil junaka dneva, čislana gospoda markija de Jumilhaca. Ko vsa družba izpije na njegovo zdravje zvrhano čašo vonjivega španskega vina, je brž ustvarjeno zaupljivo ozračje in gospod marki se kmalu počuti kakor doma...

Naš povabljenec je poslal svojo kočijo domov z naročilom, naj pride pozno ponoči ponj, in obdržal pri sebi samo svojega starega, zanesljivega lakaja La Chapellea, ki ga je bil najbolj vaje streči in se nikdar ni ločil od svojega gospoda.

*

... Preden sedejo za mizo, predlaga nekdo partijo kvart, ki kmalu postane zelo živahna. Zdi se, da so kvartopirci domenjeni med seboj in da goljufajo, kar le morejo. Marki de Jumilhac izgublja igro za igro in mora večkrat globoko seči v žametni mošnjiček.

Naposled prično večerjati. Vina so močna, sladka in opojna in že silijo v glavo. Nad družbo kmalu zavlada prešerno veselje, ljubka igrivost, ki se zelo hitro izpridi v dvomljivo zaupnost in pretirano domačnost. Preveč lahkoverni gost že postane tarča raznih razposajenih dovtipov. Zlasti markijevo južno narečje, ki se ga gospod de Jumilhac nikdar ni mogel popolnoma otresti, vzbuja mnogo veselosti in sproži marsikatero zabavno puščico. Pod pretvezo, da si bodo ogledale njegove prstane in druge dragulje, krožijo te starinske dragocenosti med damami in se ne vrnejo več k lastniku, kateremu se počasi vendar odpirajo oči. Saj so mu celo porezali diamantne gumbce na svilenem suknjiču...

Zdaj ni nobenega dvoma več: marki je zašel med sleparje. Zakaj čeprav so leta 1721. lopova Cartouchea trli na kolesu, je v Parizu še vedno dosti njegovih posnemalcev, ki odirajo lahkovorne bedake. Glej, že ga bombardirajo s češnjevimi pečkami. Ali bi naposled radi izzvali prepir?

Bliskovito se gospodu markiju, poveljniku sivih mušketirjev, posveti v glavi rešilna misel.

Brž se dvigne izza mize in takole nagovori zbrano družbo: «Moje dame in gospodje! Sijajno ste me pogostili, iskreno se vam zahvaljujem vsem skupaj. Moram vas pa vendarle nečesa prositi. Vsi dobro veste, da je ni imenitne pojedine brez izbranega vina. Vaša vina so bila sicer izvrstna, to moram priznati. Imam pa v svoji kleti še boljše kapljico, starejšo in okusnejšo, pravi dar božji. Upam, da mi ne boste zamerili, če vam jo iz hvaležnosti in v zahvalo za vse, kar ste mi nocoj nudili — dam malo pokusiti.»

Take darežljivosti mu pač niso mogli odkloniti. Takoj so poverili starega lakaja La Chapellea, naj prejme gospoda navodila. Ta je, zanašajoč se na razumno prebrisanost svojega zvestega služabnika, potegnil iz žepa klju-

Plemenita žival v prosti naravi

ček, položil meni nič tebi nič roko na La Chapelleovo ramo in mu počasi naročal:

— Pojdi brž v **mojo palačo**. V mali čumnati **desno od vhoda** v klet boš našel skrinjo, ki jo odpre ta ključek. V tej skrinji je **več rdeče zapečatenih steklenic** vina. Vzel boš **najstarejše in najboljše**. Tiste z rdečim pečatom, si razumel? Prinesel mi jih boš semkaj, kar jih boš mogel sam nesti, najmanj pa **osem**. Hitro teci in se nemudoma vrni, ker se nam že mudi. Si me dobro **razumel**?

Vsekdar, kadar je hotel kakšno besedo poudariti in posebno opozoriti nanjo lakaja, ga je s ključkom pritisnil na rami.

— Kakor ukazujete, gospod marki, je odgovoril La Chapelle. Vaša navodila se bodo takoj izvršila.

In je brž ubral pravo pot, ker je razumel, da je gospod de Jumilhac pod besedo »palačo« mislil mušketirsko vojašnico, pod besedo »čumnato« oficirsko pisarno in pod besedami »rdeče zapečatene steklenice« mušketirje v temnordečih suknjah.

Gostitelji, ki so bili vsi zavzeti nad nepričakovano mastnim plenom in ki so smatrali svojo žrtev za mnogo bolj preprosto in precej bolj pijano, kakor je v resnici bila, so zdaj malo ponehali z zbadanjem.

Po razmeroma kratkem času, ki pa se je gospodu markiju zdel celo večnost dolg, so se vrata v zaklenjeni salon — vdala in dvajset od nog do glave oboroženih mušketirjev s častniki na čelu se je javilo na službo svojemu polkovniku, ki se je bil izgubil v to razbojniško osje gnezdo...

Sedem ali osem tolovajev in pol ducata »svetskih dam« — kakor so takim tičkam rekli v tistih časih — je romalo v jutrnji zarji pod varstvom brhkkih mušketirjev v zapore tedanje pariške glavne varnostne straže, in marki de Jumilhac se je zaklel, sicer malo pozno, da bo za naprej manj kavalirski — vsekakor pa manj zaupljiv.

Prevedel d'Artagnan.

POLNOČNO SOLNCE

Mi vsi, kar nas je celinskih prebivalcev, ki smo navezani zgolj na reke, ribnike in jezera, gojimo v svojih srcih očitnejše ali pa bolj skrito hrepenenje po morju.

Morje — to je ime za misel na razkošnost bosih nog v vročem drobnem pesku obale, na občutek golega telesa, ki je v objemu vlažnih valov sinjega morja lahko kakor pero, na nedogledno gladino, ki se razprostira od nas do vzhajajočega sonca ali pa do večernega mraka, na tihi šepet noči, ki jo raz-

svetljuje blesk kopajočega se mesečnega svita.

Polnočno morje napolnjuje južne noči s praznino misli in vtelesuje vse to, kar še ni v človeku telesnega. Nič ni na svetu tako golo kakor polnočno morje. Strga s človeka obleko in ga oprosti vsega, kar kaj skriva. Noč na jezeru ali na valovih reke je sam mráz in hlad mokre meglice. Noč polnočnega morja je pa topla in suha in izsuši najhladnejšo misel in pričara najčudovitejše privide duše.

Ali ste že bili na morju? Povejte, ali ste se navadili tam na tisto težko in globoko spanje? Ali pa ste morda bili v najbolj vročih sanjah skoraj budni? Ste sanjali in hrepeneli tudi vi, ki sicer iščete pri nas doma v hladnih celinskih nočeh v spanju zgolj počitek?

Polnočno morje je kakor toplo rdeče vino, ki ga pije izsušeno grlo našega Dalmatinca. Človeka, ki ni vajen tega opoja, razburkava in vznemirja. Samo tistega, ki se navadi nanj, osveži in mu tudi ugasi žejo.

Če pojdete na morje, pazite na polnočno morje. Pazite, da vas preveč ne prevzame!

P.

Pravljíčna fauna tujih dežel

Franciscus Columna

Bibliofilska novela. Poslovenil Dr. Joža Glonar.

Menda se še spominjate našega prijatelja, abbéja Lovriča, s katerim smo se sestajali v Dubrovniku, Splitu, na Dunaju, v Münchenu, Pisi, Bologni in Lausanni. Sijajen mož, prepoln raznega znanja, ki pa ve množico reči, ki bi jih kdo drug srečno pozabil, če bi jih vedel prav tako, kakor on: ime tiskarja kakšne slabe knjige, rojstno leto kakšnega tepca in še kopico drugih podrobnosti prav enake vrednosti. Njemu gre slava, da je dočkal pravo ime **Knicknackinsa**, ki se je imenoval prav za prav **Starekius**, pa ni bil oni **Polykarpus Starekius**, ki je zložil osem lepih enajstercev o razpravi **Korumaknusa De ritibus et doctrina scarabaeorum**, ampak **Martinus Starekius**, ki je zložil 32 enajstercev o bolhah. Toda ne glede na to zasluži Lovrič, da ga poznamo in cenimo; on je mož duha in srca, je ljubezniv in v resnici uslužen, in ima poleg teh dragocenih lastnosti še živahno in svojevrstno fantazijo, kar dela občevanje z njim zelo mikavno, dokler se ne zgubi v neskončne malenkosti biografije in bibliografije. Jaz sem se s to njegovo neprijetno stranjo že sprijaznil, in če srečam tega duhovnika na katerem svojih potov po Evropi, hitim k njemu, kakor hitro ga opazim. Niso še trije meseci, odkar sva se zadnjič videla.

Že od prejšnjega večera sem bil v Trevisu v hotelu «Pri dveh stolpih», toda prišel sem bil pozno v noči in v mesto še nisem bil nič pogledal. Ko sem šel zjutraj po stopnicah nizdol, sem opazil pred seboj eno onih človeških podob, ki se ti zdijo od vsake strani pogledane enake: s klobukom, kakor ga ne nosi nihče drug, poveznjenim na glavo, kakor pri nikomer drugem, v vrv zvito zeleno in rdečo ovratnico, ki sili za dobra dva palca dolžine na vsaki strani čez ovratnik, s hlačami, katerih ena hlačnica je bila malomarno osnažena, druga pa se je z nekako sramežljivo koketnostjo nad obušjo čevlja nabrala v pošten svitek — končno pa še nezogibna, velikanska mapa z nešteti naslovi knjig, zapiski, osnutki, načrti, neprecenljivimi dragocenostmi za učenjaka, za katerimi pa se ne bi noben cunjar sklonil. Bil je brez vsakega dvoma moj Lovrič.

— Lovrič! — sem zaklical in že sva se objemala.

— Vem, kam si namenjen — mi je rekel, potem ko sva si bila povedala par prijateljskih besed in sem bil tudi sam izvedel, da je on pravkar prišel. — Vprašal si po naslovu nekega knjigarja in povedali so ti, da stanuje **Apostolo Capoduro** v Ulici sužnjev. Tudi jaz sem namenjen tja, toda brez vsakega upanja, ker sem v zadnjih desetih letih bil dvakrat pri njem, pa nisem našel starejših knjig ko romane abbéja Chiarija. Ta antikvarij je na koncu, mrtev, izumrl in razbit, in nastopila je doba barbarstva. Ali pa ga ti nameravaš vprašati po čem posebnem?

— Priznati ti moram, — sem odgovoril — da bi žalosten odšel iz severne Italije, če bi mi ne prišel v roke «**Sen Polifila**», knjiga, o kateri sem čul govoriti kot o nečem posebnem in ki bi se, če sploh kje, mogla najti samo v Trevisu.

— Če bi se sploh mogla kje najti, — je živahno zaklical — to je zelo pameten pridržek. Kajti «**Sen Polifila**», ali bolje rečeno, **Hyperotomachia** meniha Francesca Colonne je knjiga, o kateri pravijo strokovnjaki, da je prava bela vrana. Vse, kar ti lahko z nekoliko gotovostjo rečem, je samo to, da če ta bela vrana kje v kakšni gajbi tiči, in o tem ni nobenega dvoma, ne tiči v gajbi pri Apostolu. O tem sem tako trdno prepričan, da prisežem tukaj pri spominu na starega Aldusa — Bog ga ovenčaj z večno slavo! — da bom, če ima Apostolo, ta malopridnež, res kak izvod **Hypnerotomachije** s pravo letnico 1499 — 2. izdaja je skoro že srednje vrste vrednost — pa jo bom jaz kupil za tebe na stroške svojega lastnega mošnjička, ki ga ta moja dobrotljivost ne bo ravno malo olajšala.

Ob teh besedah sva prišla k Apostolu, ki je sedel zamišljen ob poli papirja, na kateri je počivalo njegovo pero. Končno je naju vendarle opazil in je z velikim veseljem prepoznal nepozabno figuro Lovriča.

— Ljubi gospod! — je zaklical — ali vas je res poslal sam najdobrotnejši Bog, da mi pomorete iz najhujše zadrege mojega življenja? Znano vam je, da že par mesecev izdajam «**Jadranski literarni glasnik**», ki je, kakor je vsakomur znano, najumnejši in najduhovitejši vseh evropskih literarnih listov. Pa glejte! Temu pomembnemu in učenemu listu, ki naj zbudi občudovanje sveta in uredi moje premoženjske razmere, grozi nevarnost, da jutri ne bo mogel iziti, ker mu manjka šest drobnih stolpcev podlistka, ki jih zamenjam iztisniti iz svoje od dela in poslov izčrpane fantazije. Je že moral kakšen zli duh skleniti mojo pogubo s tem, da je naredil zmedo v moji redakciji. Deviška muza, ki mi je pisala prispevke o npravstveni vzgoji, je legla v otroško posteljo; improvizator, ki naj bi mi danes zjutraj prinesel čisto svojevrstno, novo popevko, mi je sporočil, da ž njo ne bo gotov pred kakim tednom, in računarja, ki je poročal o finančnih vprašanjih in narodnem gospodarstvu, so mi ravno včeraj zaradi dolgov zaprli. Za božjo voljo, ljubi moj gospod, sedite k temu pultu, ob katerem sem vso noč krvavi pot potil, pa iz svojih možgan nisem mogel iztisniti ne ene vrstice, in mi napišite kakih pet ali šest strani, pa naj bo, če ne gre drugače, tudi kakšna storija, ki še ni bila več ko kake dvakrat ali trikrat natisnjena.

— Že prav, — je mirno odgovoril Lovrič — toda s tvojo zadevo se bomo pečali šele potem, ko bomo našo lastno opravili. Nisva prišla k tebi, moj prijatelj iz Pariza, jaz pa iz najbolj oddaljenega kota Norveške, da bi ti dala nadomestek za manjkajočo popevko tvojega lenega improvizatorja in napisala kak podlistek, ampak da bi videla kaj dragocenih knjig, ki bi bile vredne muke in stroškov potovanja, na primer kakšno dobro, skrbno revidirano prvo izdajo, kakšno vezavo iz šestnajstega stoletja, dobro ohranjeno in s pravilno letnico, kakšen dragocen Aldusov tisk, ki mu je francoski ali angleški knjigovez prizanesel z obrezo. S tem bomo najprej začeli, nadaljnje se bo potem že pokazalo. Podlistek bo kmalu napisan.

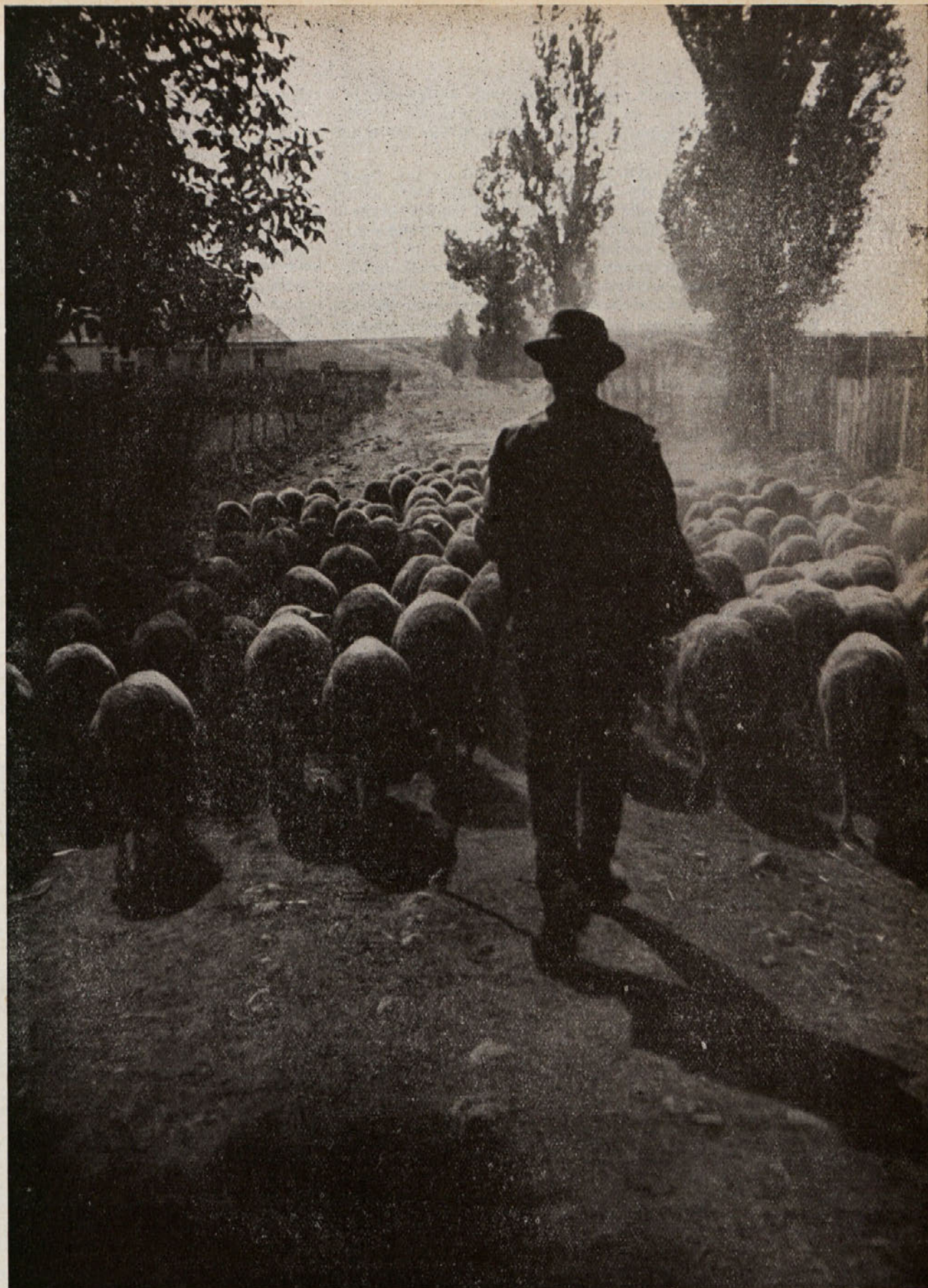
— Kakor vama je drago, — je odgovoril Apostolo; — s tem se tem bolj strinjam, ker nam to ne bo vzelo mnogo časa. Samo eno knjigo imam, ki je vredna, da se pokaže takima strokovnjakoma, kakor sta vidva, toda to je knjiga — je pripomnil in iz trikratnega zavoja luščil folijant prekrasne zunanosti — knjiga, je slovesno nadaljeval in jo popolnoma odvil — knjiga — — in jo je podal abbéju ter ga samozavestno in ponosno gledal.

— Sakrament! — je zašepetal Lovrič, ko je po svoji navadi neznan zaklad na naglem ogledal. Potem se je obrnil k meni, popolnoma drugačen, ko je bil še pred par trenutki, s povešenimi rokami, motnimi očmi in bledim licem. — Sakrament! — je komaj slišno po francosko zagodrnjal, da sem ga lahko samo jaz razumel, — to je ona prekleta knjiga, ki sem jo obljubil tebi v dar, če se bo tukaj našla, **Poliphilus** v izvirni izdaji, ta izdajnik, lep, ti pravim, kakor da je pravkar prišel iz tiskarne. Smola, ki je namenjena pač samo meni...

— Pomiri se, — sem ga smeje zavrnil, — mogoče ga bova dobila ceneje, ko si sam misliš.

— In kaj zahteva maestro Apostolo za to redkost? — je vprašal Lovrič.

— Hm, da, — je odgovoril Apostolo, — časi so slabi in za denar je trda. Kdaj prej bi jo bil Evghenu Savojskemu prodal za 50 zlatnikov, vojvodinji Abrantes za 60, kakemu Angležu za 100, danes pa jo moram dati za borih 400 milanskih funtov, kar da ravno 400 francoskih frankov. Od tega pa tudi ne popustim niti groša.

Na jutrnjo pašo

— Štiri sto sestranih podgan, ki naj tvoje knjige požrejo od prve do zadnje! — ga je Lovrič besno prekinil. — Od koga, za vraga, pa zahtevaš za tak star špeh kar 400 funtov?...

— Star špeh! — je zaklical Apostolo živahno in prav tako razburjeno kakor Lovrič — prva izdaja iz leta 1467., prva iz Trevisa in mogoče cele Italije, mojstrski izdelek tiskarstva in ilustracije, ki bi se mogla prisoditi samo kakšnemu Rafaelu. Občudovanja vredno delo, katerega pisec je vkljub vsem učenim preiskavam do zdaj ostal neznan, unikum ali vsaj skoro unikum, katerega obstoj mogoče celo vam, moj gospod, ni bila znana, in taki stvari pravite «star špeh»!

Lovričevo razburjenje se je ob tej plohi besed poleglo, mirno je sedel, položil svoj klobuk na knjigarjevo mizo, si obrisal pot s čela, kakor človek, ki je po dolgem, mučnem naporu utrujen končno našel prostorček, na katerem si lahko po mili volji spočije.

— Ali si končal, Apostolo? — je vprašal z mirnim glasom, ki pa je vendar razodeval neko zadovoljstvo — to bo najboljša, kar lahko želim v interesu tvoje časti in osebne koristi. Kajti v teh štirih stavkih, ki si jih nama povedal, si se znebil štirih velikih neumnosti, in če bi se ti zljubilo tako nadaljevati, bi ne bil ves dan dovolj, da bi ti jih drugo za drugo ponovil, tako da bi mi ne preostalo časa, da bi napisal za tebe tako potrebni podlistek. Prva neumnost: ni res, da je ta knjiga natisnjena v Trevisu 1467, ampak je beneška izdaja iz 1499, ki so ji iztrgali zadnji list, da se to ne bi spoznalo, kar zmanjša vrednost tvoje knjige za polovico, kar pa sem jaz prej prezrl. Prava sreča je, da ti jaz pri tem lahko pomorem, kajti pred nedavnim sem ta dragoceni list našel med raznimi papirji, pa sem ga skrbno shranil za priložnost, o kateri nisem mislil, da bo tako hitro prišla. Razmislil bom še, za kak denar naj ti ga prodam. — Ob teh besedah je Lovrič potegnil dragoceni list iz svoje mape in ga skrbno vložil v knjigo.

— V resnici se list popolnoma točno prilega knjigi — je rekel Apostolo — in priznati moram, da to ves položaj precej spremeni. Kdo za vraga mi je vendar obesil, da imam prvo izdajo iz Trevisa?

— Pustimo to, — je rekel Lovrič — saj še nismo pri kraju. Druga neumnost: slike v tej knjigi se nikakor ne morejo prisoditi Rafaelu, pa naj bo že izdaja iz l. 1467, ali iz l. 1499., kakor smo ti pravkar dokazali. Kajti Rafael je bil, o čemer nihče ne dvomi, rojen 1483 v Urbinu, torej 16 let potem, ko je bila ta knjiga napisana, kar se res stavi v l. 1467., toda tudi njegovi največji občudovavci ne bodo trdili, da je že pred svojim rojstvom bil tako dovršen in popoln umetnik. Torej mora biti kak drug Rafael, ki je ustvaril te lepe reči, tega pa, dragi moj Apostolo, poznam samo jaz. Počakaj še nekoliko, saj smo komaj opravili šele drugo točko.

— Tretja neumnost: nikakor ni res, da je pisec te knjige vse do naših dni ostal vsem učenjakom neznan, kajti prav narobe je res. Vsi učenjaki in večina neučnih že ve, da jo je napisal **Franciscus Columna**, dominikanec v samostanu v Trevisu, ki je tam 1467 umrl, pa naj trdijo karkoli razni raztreseni življenjepisci, ki ga zamenjavajo z res podobno imenovanim **Francescom di Colonia**, ki ga je preživel za skoro 60 let. Oba sta tukaj v bližini tvoje knjigarne pokopana. Po vsem tem, dragi moj Apostolo, mi pač ni treba dokazovati, da se ti je primerila četrta huda pogreška, ki je mnogo hujša od prvih treh, ko si namreč domneval, da mi je ta prekrasna knjiga bila neznana, in prav za prav ne vem, kaj naj bi me oviralo, če bi ti hotel dokazati, da jo znam na pamet.

— V resnici! Tega pa ne verjamem — je živahno odvrnil Apostolo, — kajti pisana je v tako čudnem jeziku, da si noben mojih prijateljev v Trevisu, Benetkah in Padovi ne upa trditi, da razume samo eno stran. Če pa znate to knjigo, kakor ste rekli, res na pamet, sem vam jo pripravljen pokloniti; ta žrtev bi za mene ne bila prevelika v primeri z mnogoterim poukom, ki sem ga ob tej priliki prejel od vas. Bil sem namreč že namenjen, da bi knjigo v svojem «Jadranskem literarnem glasniku» po svojem slabem znanju in napačnih informacijah opisal. To pa bi me lahko za vse

večne čase pripravilo ob veliki in dobri sloves, ki ga uživam v našem knjigotrštvu.

— Kar si pravkar rekel o čudnem jeziku tega pisca in o jalovem prizadevanju raznih učenjakov, da bi ga razumeli — je odgovoril Lovrič — je pač dovolj dokaza, da si mi naložil utrudljivo preskušnjo, ki nam bo vrh vsega še požrla ves dan. In kaj bo s tvojim podlistkom, če bom jaz povedal **Hypnerotomachijo** od konca do kraja iz glave? Tvoj poziv pa sprejemem, če se zadovoljiš s poskusom, ki je prav tako odločilen, ki pa nam ne bo vzel toliko časa. Knjiga ima dovolj poglavij, da bi lahko utrudila tvojo potrpežljivost, jaz pa ti bom povedal samo, s katero črko se katero poglavje začne, vse od prvega, na katerem, kakor vidim, držiš svoj prst, in tako do zadnjega.

— Pa naj bo, kakor pravite — je odgovoril Apostolo — torej, katera je prva črka prvega poglavja?

— P — je odgovoril Lovrič — sedaj pa poišči drugo poglavje!

Litanije so bile dolge, toda Lovrič jih je izpel vse do zadnjega, do 38. poglavja, ne da bi samo enkrat kaj pomišljal ali se le enkrat zmotil.

— Eno začetno črko med štiriindvajsetimi pogoditi je mogoče slučajno in brez pomoči nečistega duha — je Apostolo žalostno pripomnil — toda to reč opraviti osemindvajsetkrat, to pa že ne more biti v redu. Knjiga je vaša, gospod, in ne govoriva nikdar več o njej!

— Bog me varuj! — je odgovoril Lovrič — da bi tvojo nebeško preproščino, ti sonce med knjigoljubci, zlorabil na tak način. Kar si pravkar čul, je samo ukana, vredna kakšnega šolarčka, in ki se tebi lahko prav tako posreči kakor komu drugemu. Poslušaj torej! Piscu te knjige se je zdelo potrebno, da je svoje ime, svoj stan in skrivnost svoje ljubezni skril v začetnih črkah poglavij svoje knjige, ki sestavljene dajejo stavek, katerega pa ne smeš iskati v pariški **Biographie universelle**, ker bi potem zgubil stavo, ki sem jo jaz pravkar dobil. Ta preprosti stavek si je lahko zapomniti: **POLIAM FRATER FRANCISCUS COLUMNA PERAMAVIT**, to se pravi: «Menih Francesco Colonna je ljubil Polijo». Sedaj veš o vsem tem prav toliko, kolikor tudi Bayle in Prosper Marchand.

— Čudno! — je rekel Apostolo nekoliko pobit — torej ta dominikanec je bil zaljubljen. Za tem tiči neka storija!

— Zakaj ne? — je odgovoril Lovrič — samo svoje pero vzemi zopet v roko, pa bova napisala podlistek, brez katerega, kakor praviš, ne moreš biti.

Apostolo se je zložno pripravil, pomočil pero v črnilo in začel pisati, kar tukaj sledi, ter je pričel z našim naslovom, od katerega pa smo se v tej nekoliko predolgi predzgodovini že preveč oddaljili.

*

Rodbina Colonna je brez dvoma med najpomembnejšimi rodbinami Rima in Italije, toda vse njene veje in panoge niso bile enako srečne. **Sciarra Colonna**, ki je papeža Bonifacija VIII. imel ujetega in se je, pijan od svoje zmage, tako daleč spozabil, da je papeža udaril, je bil pod papežem Janezom XXII. za svoje grozovitosti kruto kaznovan. L. 1328. je bil za vedno pregnan iz Rima, njemu in njegovim otrokom je bilo odvzeto plemstvo, in vsa njegova posestva je dobil njegov brat Štefan, ki se je vedno držal nasprotne politične stranke. Potomci nesrečnega Sciarre so, kakor on, v Benetkah utonili v bedi in pozabi. V l. 1444. je živel samo še eden edini dedič te strašne usode, **Francesco Colonna**, ki je postal, komaj je prišel prve dni tega leta na svet, dvojna sirota. Njegovega očeta so dan prej umorili, mati pa mu je umrla, čim mu je dala življenje. Francesco, ki ga je iz usmiljenja vzel za svojega slavnega slikar **Jacopo Bellini** in ga dal vzgajati skupno z lastnimi otroki, se je pokazal vrednega plemenite pomoči, ki jo je užival od Bellinija in njegovih dveh sinov Giovannijsa in Gentila. Komaj 18 let star je pokazal isto zgodnjo duševno in umetniško zrelost, kakršno je v zgodovini slikarstva nepričakovano pokazal Mantegna, in je uspešno tekmoval z Giottom. Usoda, ki ga je pregnjala vse življenje, pa mu ni privoščila uspehov in

slave: dela njegovega čopiča nosijo dandanes ime in pojejo slavo Mantegne ali Bellinija.

Sicer pa slikarstvo nikakor ni bilo edini predmet njegovega stremljenja in njegovega zanimanja; dajal mu je samo drugo mesto med umetnostmi, ki krasijo človeško življenje. Pred vsem ga je zanimalo stavbarstvo, ki stavi bogovom spomenike, slovesne posrednike med nebom in zemljo, toda njegovih čudežev in zakonov ni iskal v gigantskih tvorbah one dobe, v čudnih in večkrat celo grotesknih domislicah fantazije, ki jim je po njegovem mnenju manjkalo pameti in okusa. Ves je zaplaval s tokom, ki se je takrat pojavil v Italiji z renesanco, in je samo še po svoji veri spadal med svoje sodobnike. Z občudovanjem in spoštovanjem se je ves pogreznil v stari vek, in v njegovi duši se je ustvarila nekaka čudna mešanica pravega verskega čustvovanja in poganskega kulta lepote. V svoji pristranosti je šel tako daleč, da je v živih jezikih videl samo kmetsko govorico, pokvarjeno in izprijeno od barbarov, ki svojih misli nikoli niso znali gladko povedati. Iz tega si lahko razlagamo, da si je za svojo osebno porabo ustvaril nekak skrivnostni jezik, v katerem je bila italijanščina ohranjena samo v nekaterih oblikah in končnicah, vse drugo pa je bilo bolj v zvezi s Homerjem, Livijem in Lukanom kakor z Boccacciem ali Petrarko. Ta njegov okus, ki je bil znak izvirnosti in značaja, ki je bil očitno določen za velik vpliv na sodobnike, je bil kriv, da se je Francesco nekako izključil iz ostalega sveta. Po večini so ga imeli za melanholičnega sanjača, ki ni bil dostopen za zabave družabnega življenja. Vendar pa so ga včasih videli v palači slavne Leonore Pisani, ki je bila 28 let stara, in z njegovo sestrnico Polijo, edinico poslednjega Polija iz Trevisa, dedinjo največjega premoženja v Benetkah. Hiša Leonore je bila takrat pravo svetišče poezije in lepih

umetnosti; kakor nekakšna Muza je z nepremagljivo silo vlekla v svojo bližino vse talente, kar jih je takrat živelo. Kmalu so opazili, da je tudi Francesco začel vedno bolj pogosto zahajati k njej, še bolj pogreznjen v svoje sanjarije in še žalostnejši ko kdaj prej. Kmalu pa so njegovi obiski začeli postajati vedno bolj in bolj redki, nazadnje pa ga sploh ni več bilo blizu.

Polija, o kateri smo pravkar govorili, se je takrat mudila v palači Pisanijev, kjer je na željo Leonore nameravala preživeti prešerne tedne predpustnih zabav. Bila je za osem let mlajša od svoje sestrice, lepša ko Leonora, pečala se je, kakor mnoga dekleta plemiških rodbin one dobe, z resnim študijem znanosti in umetnosti in je svoje bivanje v glavnem središču takratnega učenega sveta — kar je njenim današnjim vrstnicam popolnoma tuje — skušala porabiti za to, da bi izpopolnila svoje znanje. To visoko stremljenje je potezalo njenega lica dajalo nekako hladno strogost, ki so si jo razlagali kot prevzetnost. Nad tem pa se nikakor niso čudili. Kajti Polija je bila poslednja potomka stare rimske rodbine Lelije, iz katere je izhajala po Leliju Mavru, ustanovitelju Trevisa. Bila je vzgojena pod nadzorstvom svojega gospodovalnega in plemenitega očeta, ki je bil tako ponosen na svoje slavne prednike, da se je upiral zakonu svoje hčere z najplemenitejšim knezom Italije. Tudi se je vedelo, da bo premoženje, ki ji bo nekdaj pripadlo, toliko, da bi lahko bilo dota za kakšno kraljico. Čeprav je Francesco ob prvih srečanjih privoščila več dokazov skoro prisrčne naklonjenosti, se je počasi zavila v nekako zapestost, ki je bila že skoro hladna, da ne rečemo prezirljiva. In ko ga naenkrat ni bilo več blizu, se tudi ona ni več brigala zanj.

(Konec prihodnjič.)

OGNJENI KRST*

Pol ure je počivala stotnija ob gozdnem robu. Stotnik Marschner je dal poročniku Weixlerju ukaz, da mora biti v desetih minutah vse pripravljeno za odhod. S tem poveljem je prav za prav presenetil samega sebe, zakaj vedel je, da zdaj ni nobenega odloga več. Ljudje so se tresli pred tem komaj dvajsetletnim mladeničem kakor pred živim vragom. Tudi stotnik ni nikoli opazil niti iskric toplote v njegovih očeh, ki so se zmeraj mrzlično svetlikale. Nič ni bilo mladega na njem razen brkov nad ustnicami, ki so se odprle le tedaj, kadar so zahtevale kazni za vojaka. Stotnik Marschner ga še ni videl, da bi se smejal. Govoril je v kratkih, raztrganih stavkih, a zmeraj o službi ali vojni, kakor da razen tega dvojega sploh ni na svetu nič, kar bi bilo vredno besed.

In tega človeka je držala usoda celo prvo vojno leto v zaledju, tako da še ni videl sovražnika. Zdaj šele je prišel vendar na svoj račun! Stotnik Marschner je vedel, da je vzel tudi navadno vojaško puško s seboj in da je vse svoje prihranke žrtvoval za nakup daljnogleda za točno merjenje, da bi mogel zanesljivo vedeti, koliko sovražnikom »je upihnil lučko«. Zdaj, ko se je že slišalo streljanje, je ves oživel in postal zgovoren. Stotnik ga je videl, kako se je pojavil zdaj tu, zdaj tam, a se je proč obrnil, ker ni hotel gledati, kako pesti svoje ubogo, do smrti utrjeno moštvo. Weixler je poskrbel, da je bila stotnija že pripravljena, preden je preteklo deset minut! In zdaj naprej!

Dva kilometra do vhoda v strelske jarke, po polju brez kritja, težka naloga za častitljive rodbinske očete črnovojniške stotnije, za Weixlerja, ki je imel samo zaslužni križec v mislih, za tega dvajsetletnega pretepača, ki je menil, da se svet vrti okoli njegove velevažne osebe, samo vznemirljiv izprehod. Na tihem se je pač že davno smehljal svojemu neodločnemu stotniku, ki je privoščil moštvo tale poslednji počitek, zaradi katerega mora on, Weixler, pol ure dalje čakati na svoj prvi junaški čin.

Marschner se je zdaj pa zdaj ozrl na svojo stotnijo in sklepal iz lenih kretanj, počasnega, nejevoljnega vstajanja ljudi, da vedo, kam gre njih pot. In srce se mu je krčilo. Da bi dal zajčka, ki ga je sam zredil, zaklati, da bi sam peljal psa h konjaču — že tega bi mu ne bil nihče prisodil, kaj šele da bi ljudi, ki jih je sam izvežbal za vojake, gnal v ogenj šrapnelov! Ali naj te bradate otročaje, ki jih je še pred včerajšnjim videl, kako se poslavljajo od svojih otrok in jokajočih žen, komandira v smrt? Ali naj mirno koraka dalje, ako bi ta ali oni — zadet — padel in se valjal v krvi? Odkod naj vzame tolikšno trdosrčnost? Hotel se je delati trdega, hotel je svojo vest, svoje vedno živo sočutje pustiti doma, pri svoji civilni obleki, saj je vse to pripadalo inženirju Rudolfu Marschnerju, ki je bil prej nekoč častnik, pa je šel s tridesetimi leti še enkrat nazaj v šolo, obesil vojaško suknjo na klin in postal inženir. In vendar svoje dobrote ni mogel prikrivati in jezilo ga je, da je preprosti mizarški pomočnik spoznal njegovo srčno dobroto in uganil njegove najbolj skrite misli, ko mu je pri odhodu zajeceljal: »Mnogo sreče, gospod stotnik!« Marschner je videl, kako se je ta mladenič poslavljajal s svojo materjo na kolodvoru, preden so se odpeljali na fronto. Ampak kako je mogel ta presneti fantič slutiti, da je napravila tista zgrbančena, vela mamica tak vtisk na stotnika? Saj ni vedel, kako je bilo ganljivo, ko ga je mala mamica gledala od spodaj gor in ga s trepetajočo roko božala po prsih, ker ni mogla doseči njegovega obraza. Kadar je potem pogledal stotnik tega vojaka, je vselej videl na njegovi bluzi kakor citrona rumeno, žilasto roko matere, ki je prosila za sina in omečila srce njegovemu po-

veljniku, da ga je pustil v gozdu pri konju, ko je sam odšel s stotnijo v strelske jarke.

Hudo mu je bilo, saj vojaki, ki jih je vodil, niso bili več sami mladi, lahkomiselni fantje, ki so korakali po dva, tri tedne, preden so zadeli na sovražnika. Danes pa je vse drugače. Pred včerajšnjim so bili še na Dunaju — in zdaj s poslovilnim poljubom na ustih takoj v ogenj! In ne brez slutnje kakor prvi, ki so šli v vojno. Za te reveže ni imela vojna nobenih skrivnosti, vsak je že govoril z ranjenci, videl pohabljenе invalide, vedel, kaj so šrapneli, granate, metalci min... In prav te, ki so vse videli, je moral on voditi! Sram ga je bilo pred temi preprostimi ljudmi, temi zidarji, delavci, poljedelci, ker jim je moral pred odhodom reči, da je njihov dolžnost, da streljajo italijanske zidarje, delavce in poljedelce. Za njim so korakali... sopihali, in on... jih je vodil!

Sonce je neusmiljeno pripekalo; stotniku se je moštvo smililo in že je dal znamenje za počitek, ko pridrevi k njemu poročnik Weixler:

«Prosim, gospod stotnik — jaz grem na levo krilo. Tam je nekaj mulcev, ki mi niso nič kaj všeč. Posebno Jaka, tisti rdečelasi pes!»

Marschner je molčal. «Rdečelasi pes?»... «Jaka?»... Saj to je bil vendar tapetnik v drugem voju, ki je do zadnjega trenutka nosil v naročju ljubko, majhno hčerko.

«Kar pusti ga, se bo že navadil», je rekel stotnik milo. «Ima še svoje otroke v glavi. Saj vsi ljudje ne morejo biti junaki! Samo da opravljajo svojo dolžnost...»

«Misli naj rajši na prisego, ki jo je dal svojemu cesarju, kakor na svoje paglavce. Saj si jim to rekel, gospod stotnik...»

«Da, da. Rekel sem.» Stotnik je sedel v travo.

Kmalu je pridirjal mimo na konju častnik s čepico generalnega štaba na glavi ter vprašal, kam gre stotnija. Ko mu je stotnik Marschner javil, se je častnik namrdnil in nasmešnil: «No, čestitam. Tam se Italijani že tri dni trudijo, da bi predrli fronto! Reveži, ki so tam, so res že potrebni, da jih zamenjate. Servus! In mnogo sreče!»

Stotnik je strmel za njim. Človek na konju, spočit, rdečih lic, zal, kakor da si ga iz škatlice vzel, vidi dve sto smrti namenjenih žrtev in pravi smehlja se: «No, čestitam!» in oddirja dobre volje! Stotnika je kar streslo ob častnikovih besedah. Tiste reveže v jarkih je treba zamenjati! Vstal je, zakaj vsaka minuta, ki bi jo še daroval svojemu moštvo, se mu je zdela tatvina ali celo uboj, storjen na tistih tam spodaj. Zato je dal znamenje za odhod.

Zdajci je treščil šrapnel. Oči vseh so pogledale svojega stotnika, kakor bi ga hotele vprašati za svet.

«To je padlo le slučajno sem! Naprej, otroci!» je glasno zaklical. Toda že spet so padali šrapneli. Ukazal je teči, nato zopet korakati. Zdajci prihiti Weixler: «Gospod stotnik, tu je treba kazni drugim v strah! Jaka, strahopetec, demoralizira vso stotnijo. Pri vsakem šrapnelu zakriči: »Jezus, Marija!«, se vrže na tla in spravlja druge v strah. Tega lopova moramo v svarilen zgled...»

V sredo stavka so završeli štirje šrapneli. «Tamle! Glej, gospod stotnik! Tamle že spet leži prekleti mulec! Jaz ga bom kar...»

Še preden ga je mogel Marschner zadržati, je odskočil, a se je na pol pota vrnil. «Zadet je!» je zagodrnjal in malomarno zmignil z rameni. Stotniku je bilo, kakor da je dobil nekaj gnusnega, grenkega v usta. Videl je ledeno mirnost v Weixlerjevem obrazu, brezčutni pogled. Udaril bi ga, tako so ga zabolele brezsrčne besede »zadet je mulec«. Pred očmi se mu je zablistala slika dražestnega dekletca s svetlim trakom v rusih kodrih in privid sključenega mrliča, ki je držal otroka v naročju. Kakor skozi tančico je videl, kako Weixler hiti za stotnijo, in je stekel tja, kjer sta ob nečem nevidnem klečala dva saniteja.

* V založbi «Evalit» je izšel istega pisatelja sodobni roman «Sedem dni».

Ranjenec je ležal vznak; obraz, ki je še pred nekaj minutami gorel od vročine, je bil zelenosiv, negiben. Ali je mogoče?... Ali je mogla vsa kri odteči v sekundi in se zdrav, krepak človek zrušiti v malo trenutkih?

«Ne bojte se, Jaka,» je zajecjal stotnik, «odnesli vas bodo k trenu!» Globoko je zajel sapo in se boril za laž: «Prvi se boste vrnili na Dunaj!» Hotel je povedati še nekaj o rodbini, o deklici z rdečimi kodri, pa ni spravil čez ustnice. Ranjenec ga je pogledal s steklenimi očmi, njegovo telo se je usločilo, iz krvavečih prsi so grgrali nerazumljivi glasovi in napihovali rdečo peno pred usti v zračne mehurčke.

«Jaka! Kaj bi radi, Jaka?» je prosil Marschner, globoko sklonjen nad ranjencem. Oddahnil se je, ko so se zmedene oči umirile in obstale na njegovem obrazu. «Jaka,» ga je prijel za roko, ki je, tresoč se, iskala rano, «Jaka! Ali me ne poznate?»

Jaka je pokimal. «Joj... gospod stotnik... joj!...» in po kratkem vzdihu je spet zakričal: «Joj!... Boli!...» in je otepal z rokami in nogami okrog sebe.

«Nesite ga dol!» je ukazal stotnik in stekel za stotnijo, ki je bila že gori na grebenu. Z obema rokama si je tiščal ušesa, a vendar mu je bilo, kakor da neprestano sliši ranjenčevo tarnanje in vidi nenadno uveli obraz, belino oči... Vse se je v njem upiralo nalogi, ki ga je klicala.

Spodaj se je razprostiralo bojišče, brez drevja in zelenja, kamenitna puščava, razbita, razsekana, razrita, brez znaka življenja. Jame, ki so jih izkopale granate, so zijale druga ob drugi, zdaj pa zdaj je skočil debel, črn steber prsti v zrak. In v ta pekel mora on! Tam doli bo moral živeti, pet dni in pet noči, pri živem telesu naboden na trnek, za vabo sovražniku!... Zaklel je, zakričal svoje sovraštvo na vse grlo in odhitel dol, saj je videl svoje ljudi že skoraj v dolini, za njimi pa poročnika Weixlerja, ki je tekkel kakor mesarski pomočnik, kadar žene svoje vole v klavnico. Stotnik je hitel po hribu navzdol, se spotikal, padal, vstajal, slep in gluha za vse. Samo enkrat je obstal kakor v tla vkopan, kakor ujet v past. Zadržala ga je siva, krčevito stisnjena roka, ki se je otrpla, s skrčenimi prsti dvigala pred njim. Obraza ni videl niti slutil, kdo mu preti z mrtvo pestjo, le toliko je vedel, da je prav ta roka še pred dvema urama živela, rezala tamle v gozdju črni kruh ali pa pisala vojno dopisnico. Groza je dala njegovim nogam novih moči, da je drevil kar v skokih, dokler ni prišel do vhoda v strelske jarke.

Poročnik Weixler je stopil strumno predenj ter mu javil izgubo štirinajstih mož. Marschner je opazil ponos, ki je zvenel iz njegovega glasu. Kaj so bili temu fantu ranjenci, ki so se valjali zgoraj na pobočju? Štirinajst krvavih trupel je obrobilo pot, ki jo je hodil brez strahu. Ali naj se mu ne iskrijo oči od napuha?...

Stotnik je hitel dalje. Ni se hotel srečati s tem zadovoljnim pogledom, sicer bi utegnili jeza premagati razum. Tu pa je moral temu človeku priznati, tu je bil poročnik Weixler v svoji pravici. Tu so veljali drugi zakoni! Temni rov, po katerem so se zdaj pomikali, je vodil k otoku, ki ga je samo smrt oplakovala. Kdor je tu pristal, ni smel imeti ničesar s seboj, kar je potreboval v drugem svetu. Kdor je imel samo pest in sekiro, je bil mojster.

Stotnik je videl sledove strjene krvi in stopal po raztrganih, s krvjo prepojenih kosih uniforme, po konzervnih škatlah, po drobcih granat in šrapnelov. Povsod kakor da se režijo sledovi besnega pokončavanja, kupi žice, vreč, razbitega orodja, omotičen nered, zavrt v smrad po dimu in smodniku. Stotnik Marschner je lezel kakor črv po jarku in misli so se mu zmerom obupneje vračale k poročniku Weixlerju. Samo Weixler bi mu lahko pomagal, ga nadomestil...

Jarka ni hotelo biti konec! Marschner je čutil, kako mu pešajo moči. Zdajci je vzdignil glavo. Nov duh mu je udaril v nos, osladen smrad, ki je bil zmerom močnejši. Za ovinkom jarka je zagledal v globeli kopico umazanih, razcapanih uniform, nakopičenih drugo na drugo. Šele polagoma je spoznal, da ležijo tam padli vojaki na kupu kakor deske in traverze na stavbišču. Šotorno platno, s katerim so bili pokriti, je zdrknilo v stran in odkrilo kamenitosive spačene

obraz, viseče čeljusti, boljšeče oči. Roke tistih, ki so ležali zgoraj, so visele nizdol, segale spodnjim v obraz in bile že vse posejane z madeži trohobe.

Stotnik je tako kratko zakričal, kakor da se mu je kolčnilo, in se opotekel. Zdajci se je pojavil pred njim neznan obraz: bil je tuj narednik, ki je z debelimi, mrzlično svetlikajočimi očmi brez besede strmel vanj, potem pa stekel v velikih skokih.

«Zamena!» je zakričal med potjo in se ustavil pred črno luknjo v steni jarka. «Zamena!... Gospod nadporočnik! Zamena je prišla!...»

Stotniku so se oči orosile, tako ganljiv je bil ta otroško radostni klic. Počasi je šel za narednikom in videl, kakor da je ta klic prebudil mrtve, kako iz vseh kotov gledajo blede obrazi, ranjenci s krvavimi obvezami, tresonoge postave s puško v roki. Zdajci je nekdo na ves glas zavpil «Zamena!», kar se je širilo po rovu kakor odmev. Marschner je potegnil z roko čez oči, ko je planil iz jame komandant k njemu.

Na tem človeku ni bilo nič več živega: obraz mu je bil pepelnat, oči ugasle, veke rdeče od bedenja, lasje, brada, obleka — vse pokrito z ilovico in umazanijo, da je bil tak, kakor bi bil pravkar stopil iz groba. Grozljivo je bilo nasprotje med tem oblečenim okostnjakom in pretirano živahnostjo, s katero je sprejel nadporočnik svoje odrešitelje.

Potegnil je Marschnerja v jamo, ga posadil — Marschner je bil kakor slep — in začel pripovedovati. Niti za trenutek ni mogel mirno stati, smejal se je na ves glas, se vrgel na ležišče v kotu, zahteval cigareto za cigareto in še opazil ni, kako jih meče proč, ko komaj dvakrat potegne.

«Torej tri ure pozneje,» je rekel ves srečen, «ne, čez eno uro bi bilo že prepozno. Veš, koliko patronov imam še? Enajst sto, nič več! Strojnica razškatkana, telefon že od snoči za nič. Sto štiri in šestdeset nas je prišlo sem, — zdaj jih imam še dva in trideset in enajst ranjencev, ki ne morejo več puške držati. S temi naj držim jarek! Nocoj nas je bilo še pet in štirideset. Trinajst jih je padlo! Teh še pokopati nismo mogli. Ali jih nisi videl?»

Stotnik je molčal. V jami, kjer je brlela petrolejka, je videl plesnivo slamo v kotu, prazen zaboj za konzerve, goro pušk in sveženj uniform; na vsaki je bil pripet listek. Misel, da bo moral zdaj on živeti v tej grobnici pet, šest, osem dni, mu je vzela vsako trohico poguma; najrajši bi bil zbežal in iz dna duše nahrulil človeštvo, ki ga je vrglo sem. Ali ni blaznost, da čepi tu in z bedasto potrpežljivostjo čaka na smrt, — da v blatu in krvi pogine na golih tleh! Prsi mu je hotelo razgnati. Zdajci je prihitel s službeno naglico poročnik Weixler, stopil strumno predenj in javil, da je že vse v redu, da je že razpostavil straže in strojnice. Stotnik ga je pogledal in sramežljivo povsobil oči. Zakaj je temu prizanesla smrtna groza? Zakaj lahko ta poveljuje, ko je on zlezel v kritje kakor boječ otrok? Mar je bil strahopetec?... Ne, čeprav mislita to nadporočnik in Weixler o človeku, ki naj ubija brez sovraštva in umira brez navdušenja. Nenadno se je ojunčil in vstal. Videl je nadporočnika, kako še zmeraj skače sem in tja, tlači reči v nahrbtnik in pripoveduje grozne prizore iz bojev zadnjih dni Weixlerju, ki vse to kar požira.

«Kaj?» se je zasmejal svojemu poslušalcu. «Ali so imeli tudi Italijani velike izgube? Kar izračunaj si, koliko so jih izgubili v enajstih naskokih, če smo se že mi skrčili na trideset možicev, ne da bi bili zlezli iz jarka. Le naj še nekaj tednov tako delajo, pa bodo ob ves človeški material!»

Stotnik Marschner ga ni dosti poslušal. Stal je sklonjen nad zemljevidom, pri besedah «človeški material» pa je poskočil.

V jarku, v katerem je vel mrliški duh, katerega so stresale padajoče granate, sta stala dva in govorila, medtem ko se je tudi za njune kosti kockalo, o «človeškem materialu!» In ta dva, ki sta tako govorila, sta bila oficirja!... Kje je bila še iskrica upanja? Morebiti zunaj pri navadnih vojakihi! Ti so zdaj vdano čepeli na svojih prostorih, mislili na dom, in se vendar še čutili ljudi. Vleklo ga je k njegovim ljudem, k njih tihi žalosti, ki je brez patosa potrpežljivo pričakovala junaško smrt. Tiho je stopil mimo obeh čenčacev na plano.

Pred izhodom so stali za odhod pripravljeni vojaki zame-njane stotnije: zmeraj po dva in dva z mrtvim tovarišem na šotornem platnu v sredi. Brneli in pokali so šrapneli, grmele granate, kakor da grozijo njim, ki so še živi. Zdajci stopi bledi narednik predenj in ga prebudi iz zamišljenosti.

«Gospod stotnik, pokorno javljam, da imamo še tri težko ranjene, ki ne morejo hoditi, razen naših 14 mrtvih. Za tri Italijane nimam nosilcev.»

«Te vam pustimo za spomin!» se je zakrohotal vmes nad-poročnik. «Ponoči jih lahko tamle med rovi zagrebeš, gospod stotnik. V miru sicer ne bodo počivali, zakaj granate spet vse razkopljejo, ampak našim lastnim mrličem se tudi ne godi bolje. Svojega kadeta sem dal že trikrat pokopati.»

«Kako pa so ti trije sploh sem prišli?» je vprašal poročnik Weixler. «Ste imeli morda boj v jarkih?»

«Ah, ne! Ti trije so nam hoteli pred snočnjim prestriči bodečo žico, toda naš mašinist jim je pokvaril veselje. No, in potem so nam ležali skoraj pred nosom in so imeli strašno lepe, kakor kanarčki rumene čevlje; teh jim moji ljudje niso privoščili. Vidiš,» je pokazal na narednikove čevlje, «tamle je že par tistih čevljev. Zdaj pa moramo iti! Respekt, gos-pod stotnik! To bodo drevi Italijani gledali, ko bo zapelo hkrati sto petdeset pušk in dve novi strojnici. Haha! Servus!»

Tiho pevajoč veselo drajno je odšel za svojimi ljudmi. Marschner se je kar zrušil; zagledal se je v kot, od koder so bili že pospravili mrliča. Samo trije Italijani so še ležali. Eden je imel še zmerom odprta usta, kakor bi kričal, in roke so se mu zasajale v nabuhli život. Druga dva sta ležala s privzdignjenimi koleno, z glavo med rokami. Bose, gole noge so molele proti jarku kakor nema obtožba. Z grozo v srcu je hitel stotnik naprej, kakor da gredo ti trije mrliča po golih podplatih tiho za njim; varnega se je čutil šele, ko je slednjič prišel do svojih ljudi. Granate so padale zdaj brez prestanka, tako da se je slišalo kakor enakomerno grme-nje. Pravkar je ena zadela zgornjo postojanko v polno in čez nekaj minut sta privlekla dva moža mrtveca dol, ga prilonila na steno jarka in se vrnila po ozkem rovu na svoje mesto. Marschner je videl, da je narednik vstal in nekaj rekel, nato se je v kotu vzdignil vojak, vzel puško in odšel s težkimi koraki za onima. To je bilo tako neusmil-jeno stvarno, kakor na dvorišču kasarne pri strelskih vajah, kadar zakliče narednik: «Prihodnji!»

Stotnik Marschner se je splazil po rovu navzgor do po-stojank. Prvo, kar je zagledal, je bil sključen hrbet Weixler-ja, ki je bil, z daljnogledom na očeh, naslonjen na strelnico. Tudi drugi so stali kakor prisesani na strelnice. Nenadno se je vsa odrevenela vrsta zganila! Weixler je zakričal: «Pri-hajajo!», planil naprej in zapiskal. Marschner je stopil ob-tavljivo k strelnici in zrl na prostrano polje onstran žičnih ograj, ki je bilo sivo, raztrgano, okrvavljeno in vzbóčeno kakor nabuhli trebuh velikanskega mrliča. Daleč zadaj je zahajalo sonce. In pred tem bleščivim ozadjem so plesale črne silhuete kakor mušice v drobnogledu. Bile so še čisto majhne, potem so se približale, slišati je bilo njih kričanje kakor lajanje iz daljave, slednjič je završalo skozi množico: «Avanti! Coraggio!»

Stotnija je stala zdaj na gosto, da je bila glava pri glavi; obrazi kakor iz kamna, beli ko kreda, puške namerjene — ena sama zver s sto rokami in očmi.

Že je priletela prva ročna granata v jarek!... Stotnik je videl, kako se opoteka eden izmed mož z razprostrtimi ro-kami in ves krvav proti izhodu. Zdajci so zaregljale strojnice in zadivjale puške. Kakor stekle so skakale silhuete zunaj, padale, se kotalile, kakor da se je šele zdaj začel pravi bojni ples. Zdaj je videl stotnik Marschner, kako je mož tik njega nasadil bajonet na puško... Ali... ali naj prav od blizu gleda, kako morijo ljudi?... Potegnil je revolver, vzel na-polnjeni magazin iz njega ter ga vrgel proč. Zdaj je bil ne-oborožen, — hipoma se je umiril in bil pripravljen, da ga katera teh sopihajočih živali v slepem smrtnem strahu po-kočča. Hotel je umreti kot človek, brez sovraštva, brez jeze, s čistimi rokami!...

Strašen krik je potegnil njegove misli nazaj v jarek. Debel curek luči in ognja je padel v loku tik njega ter se ulil čez

rame velikega, kozavega krojača iz prvega voda. Mož se je vrgel na tla, se valjal, tulil, vstal, begal kakor živa plame-nica okrog, dokler se ni zgrudil in zoglel. Marschner je stopil k njemu, poduhal sežgano meso in nehote pogledal malo, belo liso pod svojim palcem. Spomnil se je, kako ga je bolelo, ko se je bil spekel v deških letih.

Po jarku je zagrmelo: Hura! Napad je bil odbit. Poročnik Weixler je pomeril na metalca ognja in ga s prvim strelom pogodil. Decimirani sovražniki so bežali pred ognjem iz vseh pušk. Poročnik Weixler je tekel na levo, kjer so stale stroj-nice. Stotnik se je obrnil in pogledal na bojišče. Tik pred žičnimi ovirami je klečal Italijan, proseče dvigal desnico in se počasi plazil bliže. Daleč za njim so lezli trije ranjenci proti lastnemu jarku. «Vrzimo mu vrv,» je rekel star deset-nik, «in ga potegnimo v jarek; smili se mi!» Zdajci je za-regljala strojnica — klečeči Italijan je padel na obraz in oni trije daleč tam zadaj so se vzpeli kakor kače in obležali. Stotnik Marschner je okamenel, potem pa srdito zakričal: «Gospod poročnik!»

«Ukazujete, gospod stotnik?»

S stisnjenimi pestmi, ves divji mu je tekel stotnik nasproti in se zadril: «Ali ste vi streljali?»

Poročnik ga je začudeno pogledal in strumno javil: «Da, gospod stotnik!»

«Sram vas bodi!» se je stotnik razjaril. «Na neoborožene ranjence vojak ne strelja, zapomnite si to!»

Weixler je prebledel. «Prepovedujem vam streljati na ra-njence! Dokler poveljujem jaz, je vsak ranjenec svet! Raz-umete?»

Prevzetno je odvrnil poročnik: «Potem prosim, gospod stotnik, dajte mi ta ukaz pismeno! Jaz smatram za svojo dolžnost, da kar največ škodujem sovražniku.»

Eno sekundo sta si stala nasproti kakor dva, ki se borita za življenje in smrt. Potem je rekel stotnik: «Dobite to pismo!» In ločila sta se.

Po hudem notranjem boju je Marschner poiskal poročnika ter mu rekel: «Gospod poročnik, izročam vam stotnijo, dokler...» V tem hipu je padla granata in ga zasula; samo glava in leva roka sta mu moleli izpod prsti.

«Vode!» je zastokal. Mar ni bilo nobenega, ki bi mu dal požirek vode? Kje je neki Weixler? Saj bi moral biti blizu. Ali pa... ali pa je morda tudi on ranjen?... Hotel je vedeti, kaj se je zgodilo z Weixlerjem... Hotel se je opro-stiti iz tega groba, a ko je z velikim trudom prišel z levico pod tilnik, ni čutil več trde lobanje, ampak le mehko, toplo kašo... «Umrli bom!» ga je zazeblo. «Umrli tukaj, čisto sam... In Weixler?...» Mora zvedeti, kaj je z njim... mora!...

Z nadčloveškim naporom je z levico toliko privzdignil glavo, da je videl nekaj korakov predse. Uzrl je Weixlerja, ki se je z desnico držal za steno, levico pa je tiščal na tre-buh. Za njim se je vlekla temna senca. Kri?... To je vendar kri. In zakaj se Weixler drži tako krčevito za trebuh? Stot-nik je iztegnil vrat... in kriknil, ko je spoznal, da vleče nesrečnež svoja čreva za seboj. «Weixler!» je sočutno za-klical.

Poročnik se je počasi obrnil, vprašujoče pogledal Marsch-nerja, bled, žalosten, prestrašen. Samo ulomek sekunde je tako stal, potem se je zgrudil.

«Trpi!» — ... je prešinilo Marschnerja kakor ogenj. Neka svetloba se mu je razlila po bledem obrazu... s krvjo zlepljeni prsti so božali zrak... dokler mu ni omahnila glava in mu niso ugasnile oči.

Črnogorska žena

Krasno kavalirstvo je pokazal vojvoda Marko Miljanov, pač najdivnejši pojav slovanske krvi, o katerem pravi dr. Geseemann, profesor slovanskega jezikoslovja na vseučilišču v Pragi, da je bil s svojo besedo in svojim dejanjem vzor za vsa črnogorska, hercegovaška, albanska plemena: tonoče sonce, ki je z leskom svoje osebnosti pozlatilo zapadajočo junaško dobo. Neštete so zgodbe o njegovem osebnem junaštvu, njegovi modrosti, lepi človečnosti, dobroti, čistosti, odkritosti, nraštveni neustrašenosti. Skratka, vitez brez bojazni in napake (Der montenegrinische Mensch, Praga, 1936).

Marko se je oženil drugikrat. Ta zakon je bil bolj slučajen nego nameren. Po osvojenju Nikšića je bil Marko s svojimi sobojevniki pozvan na čast v hišo Mujice Djapića, staroselca. Gostom je stregla domača hči Steva, dekle v cvetu svoje mladosti in ena prvih krasotic v svojem kraju. Dobivši čašo iz njene roke, se je Marko nedolžno pošalil z njo vpričo njenega očeta in gostov, rekoč:

«Ali bi me, devojka, vzela?»

Ta se je nasmejala in da bi — po stari srbski šegi — niti ob taki priliki ne užalila gostov, nekako v šali odgovorila:

«Bog ve, da bil»

Serdar Jole Piletić, ako tudi mu je bil Marko najmilejši prijatelj, je kdo ve iz kakih nagibov zaklical:

«No, pa bodita srečna!»

Gostje so se spogledali. Marko je bil v zadregi. A da ne pogazi viteške besede, čeprav v šali izrečene, vzklikne malce kljubestno in samozavestno:

«Pa naj nama bo srečno!»

V tem trenutku si je snel prstan z roke in ga ponudil mladenki, ki ga je vzela.

Na ta način se je izvršila zaroka, kasneje tudi poroka vojvode Miljanova s hčerjo staromeščana Mujice — «tankolovčica» (človeka iz neuglednega bratstva, kajžarja).

Ko so se na svatbi kapetana Mihajla Popovića razgovarjali o tem, kako žena čedalje bolj sega v javne in državne posle, je vojni minister Janko Vuković izustil ostro besedo. Starešina Marko Miljanov plane proti njemu:

«Molči, medved! Kdor hoče ženo, da mu bo sužnja, je sam nižji od sužnja.»

★

Navedeni zgled ospevlljuje odnos Črnogorcev nasproti ženi. Ta odnos je vselej resen, viteški, ne brez poudarjanja moške ponosnosti, a brez ponižavanja, prostastva in žalitve. Med tisoči pripovedk in zgodbic, kakršnih je nabral Mićun M. Pavićević okoli 30 snopicev pod naslovom «Črnogorci u pričama i anegdotama», ne najdemo niti enega primera, kjer bi bil Črnogorec zaljubljeni maček, slabič ali slepo orodje ljubavnih gonov in nagibov. Še več, erotski nagoni se skrivajo, ker je sramota, da junaka ovlada začasna pomama (blaznost) za ženo. Žena ni sredstvo naslad, mati je, duša doma in ognjišča, v osem možu pokorna, vendar svobodna tovarišica. Ta zaničuje ničeizem¹, roga se ženskarjem ali babjim gregorjem, ki niso dostojni imena junak.

To razmerje Črnogorca proti ženi je vzgojilo Črnogorko, ki ustreza vsem zahtevam borca. Ona nosi vse sestavine junaškega vzora. Za svojega gospodarja noče žužnjača in šušmarja, pač pa celega moža. Tako vse Zečanke pravijo svojim možem — junaki. Ona hoče gospodarja, ki je korenjak, veljaven, in se zaveda svoje cene.

Značilna je pripovedka iz 2. Pavićevićeve knjige:

V starih časih, ko se je v Črni gori bolj cenila močnatost, a je bilo manj modernega, je mati znamenitega popa Mila Jovovića, ko se je prvič omožila, proo jutro po poroki sedla na hišni prag, in ko se je mož približal, začela presti. Prag je zavzela tako, da nihče ni mogel vstopiti, ako se ni vsaj malo ukripl. Čakala je tu in ko je videla, da je mož prešel

¹ F. Nietzsche, nasprotnik družabne enakosti, svetuje: Kadar greš k ženi, ne pozabi biča!

mimo nje z ogibom, je pobrala svoje stvari ter odšla v puštvu. Doma so jo vprašali:

«Kaj si se vrnila?»

Ona jim odgovori:

«Tam ni zame gospodarja!»

Čez nekoliko časa se je ponovno vdala, toda zgodilo se je kakor prej. Vrnivši se v rod, je sklenila, da sploh več ne pojde zamož. A domači in prijatelji so toliko tiščali vanjo, da je stopila tretjič pred oltar. Tedaj je zopet ubrala svojo pesem sedenja in predenja na pragu, ko se je mož pokazal pred durmi. Ta pa, ne bodi len, jo sune z noge (čeprav ni vedel, zakaj je pustila prva dva zakonca) in jo odrine, češ:

«Izkidaj se mi odtod, čarovnica! Nimaš kje drugje sedeti ko na pragu, kadar me s kodeljo čakaš!»

Namesto da bi zavreščala od krepke brce, predica ponosno in radostno izusti:

«Dobro je!»

Do smrti je ostala v tem domu, svoj «dobro je» pa je objasnila takole:

«Kdor zna tako, bo znal tudi zaščititi, kjer bo potreba.»

★

Stoletne borbe za obrambo zemlje in ognjišča so vzgojile Črnogorko do vzvišene etike, nravnosti. To je glasovito črnogorsko «čojstvo», človečanstvo, plemenitost, ki se zrcali v mnogih Mićunovih anekdotah. Čojstvo pri ženi nas pretrese v dušo in zbujajo globoko strahospoštovanje. Kot pristna čuvarica črnogorskega ognjišča je Miluša Mirkova tudi prava varuhinja svojega plemena.

Prišli so svatje iz Šarancev v Jezera Drobnačka po nevesto. Jeli so in pili in se častili ter odvedli mladenko med svati. Odrinejo na pot. Radost in veselje. Puške pokajo na dveh straneh. Od svatovske strani pribrenči krogla in ubije Miluši Mirkovi dete v naročju. Gleda Miluša sina raztreskane glave, srce se ji stiska, solze so ji zalile oči pa molči. Svatje so se daleč odmaknili. Miluša z mrtvim otrokom na rokah odide k svojemu svekru (tastu) in pove, kaj se je pripetilo.

Sliši se graja od vseh strani, zakaj ni črhnila tega prej, da bi bili ubitega otroka osvetili.

«Bila je božja volja. To dete je meni najbližje. Bolje, da njega ni, kakor da se med seboj pokoljeta dve junaški plemeni. Ko bi bila rekla, kaj se je zgodilo, bi jaz v narodu ostala krvomotnica.»

«Tako je, snaha», ji reče sveker, medtem ko sta dever (možev brat, svak) in mož molčala, od jeze z zobmi škripajoč.

Brž ko je za ta slučaj zvedela črnogorska kneginja Milena, je poslala Miluši na poklon svojo najrazkošnejšo črnogorsko obleko. Namesto krvomotnica je v Drobnjakih dobila vzdevek «banica».

*

Ta pokorna služabnica svojega junaka, ta požrtvovalna mati je imela obrovsko moč. Nje čast je čast njenega moža, čast plemena.

«Napotila se je Stana iz svojega sela Zalaza v Kotor. V oni sofeski — mostu, ki veže tržišče in mesto Kotor — jo sreča debel finančni stražar, Madžar:

Arkadij Averčenko:

MISLI O KINU IN FILMU

Vprašali ste me, kaj mislim o filmu in o kinu?

Rad vam odgovorim na vaše vprašanje.

Ko so pred nekaj stoletji izumili tiskarstvo, so bili gotovo tudi Averčenkovi na svetu, in k tem Averčenkovi so prišli ljudje z vprašanjem:

«Kaj mislite o tiskarstvu? Ali ima bodočnost? Ali je tiskarstvo koristno ali škodljivo?»

Takratni Averčenko se je izresnil, se naslonil na stol in rekel silno važno:

«Hm... Misel, tiskati knjige, niti ni tako slaba. Seveda knjige, ki so škodljive, bi se ne smele tiskati, dobra knjiga pa lahko samo koristi.»

Natanko isto je zdaj s filmom.

Kaj mislim o filmu? Kaj mislim o kinu?

Oh, moj Bog, film gledam z navdušenjem. Z istim navdušenjem, s katerim berem dobre knjige. Res, so tudi neumni, slabi filmi, toda to nič ne de, zakaj zaradi tega si res umetniški filmi šele pridobijo pravo veljavo.

«Kaj nosiš, dekle?»

Omamljen z njeno lepoto in silo jo besno zagrabi za prsi in jo prične ščipati. Stana krikne ko kača prisojkinja:

«Capin, dala ti bom popra!» pa mu iztrga sabljo iz nožnic in ga tako mahne po glavi, da mu je razsekala čelo in čeljust. S krvavo sabljo je šla v mesto ter se sama javila oblastu.»

*

Te črtice in cel niz drugih, ne manj privlačnih, poznam iz 18 do sedaj tiskanih Mićunovih zbirk. Ozrl sem se še enkrat nanje, da opozorim na književno študijo «JUNAK PERA», ki jo je letos priobčil v Zagrebu hrvatski pisatelj dr. Mato Hanžeković-Gabrijel, kjer orisuje značaj Mićunovih izvirnih del kakor tudi pomen njegovih anekdot, nabranih med narodom. Zaradi teh ga imenuje «Karadžić črnogorske anekdote». Prikupno sestavljena razprava prihaja med občinstvo nekoliko pred slavljenčevo šesdesetletnico.

Dr. A. Debeljak.

Obiskovanje kina se mora samo priporočati in bi se ne smelo opuščati iz strahu, da bomo — morda videli kak slab film...

Petelin v basni Krylova je tudi na gnojišču našel biser in je bil razgorčen...

Toda mi smo s pesnikom istega mnenja — petelin je bil neumen... Kralj stvarstva — človek — naj tudi išče, in mi smo prepričani, da bo povsod našel bisere.

Edina hiba filma je njegovo kratko življenje — to velja o dobrem in o slabem filmu.

Nekje na platnu se pojavi bajna filmska knjiga, vzbuja en teden občudovanje, potem pa pride nekje drugje na drugo platno, po preteku enega tedna miglja še nekje, nato pa za zmeraj umrje.

To je krivično. Tudi dobro knjigo imamo cela dolga leta in jo večkrat beremo.

Pravijo «veliki mutec», «veliki mutec», in kako ravnajo s tem velikim? Kako? Prav kakor s cigareto: ko jo pokadijo, jo vržejo v prah-pozabljena...

PAUL MUNI O SEBI

Moji starši so bili kot potujoči igralci v Avstriji, ko sem se rodil. Preden sem dopolnil peto leto, sem prepotoval z njimi Nemčijo, Belgijo, Holandsko in Romunijo. Ko mi je bilo nekako sedem let, smo prišli v Ameriko. Nikdar ne pozabim na ta dogodek. Še zdaj se živo spominjam, kako sta bila vesela moja roditelja, ko smo stopili na tla novega sveta. Nekaj let smo ostali v New Yorku, kjer sem hodil v osnovno šolo. Iz New Yorka smo šli v Cleveland. V tisti dobi so moji starši neprestano igrali. Samo na igre so mislili in o nobeni drugi reči se niso pogovarjali. Tudi jaz sem zrasel z gledališčem in spoznal marsikaj iz njegove zgodovine, ne da bi se bil tega zavedel. Moj oče je postal skromen podjetnik. Bil je zelo resen človek, ki je živel zgolj za svoje ideale, in je moral v svojih igalskih družini opravljati posle režiserja in igralca hkrati. Tudi moja mati je marljivo igrala.

Na odru sem prvič nastopil, ko sem bil v drugem razredu srednje šole. Pri tej priliki se ni zgodilo nič posebnega, vsaj kolikor pametim. Eden izmed igralcev je nenadoma odšel in jaz sem ga nadomestil. Igra je bila ena najčudovitejših; o njej se je evropskemu priseljencu kvečjemu lahko sanjalo. Bila je čisto v skladu s svojim glupim imenom «Dva

mrliča pri mizi». Obravnavala je dogodek v prostozidarski loži, ko si mož in žena, ki umirata od lakote, prizadevata, da bi se polastila dela prispevkov, ki je bil last članov. Igral sem predsednika lože in oblekel torej dolge hlače, si nalepil bele brke in pokril svileni čepico. Ko sem stopal po odru, sem mahal z gizdalinsko palico. Moj oče je bil iz stare šole. V igri mu je bilo vse sveto, zato se mu ni zdelo prav nič smešno, da je igral štirinajstletni deček tako častitljivo vlogo.

Toda zame je moj oče izbral drugačen poklic. Hotel je, da bi postal slaven goslač. Dohodki njegovih potujočih predstav niso nikdar presegali 40 dolarjev na teden. A vendar je od tega žrtvoval najmanj po šest dolarjev za moje goslaško šolanje. «Ko postaneš velik umetnik,» je dejal, «ti kupim strdivarko.» S spoštovanjem je poslušal moje napadne tone in me izpodbadal: «Imenitno, zares imenitno!» Najbolj pa tedaj, kadar me je začela boleti roka.

Do dne, ko sem igral predsednika lože, nisem prav nič čutil, da bi me gledališče kaj mikalo. Od tistega trenutka dalje je pa postal oder edini predmet mojega zanimanja. Minili so meseci, in jaz sem se čimdalje manj zmenil za gosli. Nazadnje sem to zaupal očetu. Poslušal me je brez

Paul Muni, eden najboljših ameriških filmskih igralcev. Najpečji uspeh je dosegel v starejšem filmu *«Begunec sem»*, ki ga pri nas še niso igrali, in v *«Dobri zemlji»*.

Prizor iz filma *«Begunec sem»* s Paulom Munijem v vlogi kaznjencea.

besede. V svoji otroški preprostosti nisem razumel, kako ga je to priznanje potrla. Niti trenil ni; vzel je gosli in jih razbil na kolenu. Odtlej nisva o goslih izpregovorila nobene besede več. Moj oče sam je hotel nekaj postati velik glasbenik; gledališče je bilo šele njegova druga ljubezen.

Po tem dogodku nisem hodil več v šolo, ampak sem igral razne vloge pod očetovim vodstvom. Bil je prizanesljiv z menoj in mi je uspešno pomagal. Pri igranju me je močno ovirala moja mladost, zakaj na sporedu mojega očeta je bilo zelo malo mladostnih vlog. Ni kazalo torej drugega, kakor da sem igral karakterne vloge in vloge starcev. Pri vseh teh vlogah mi je oče neprestano svetoval, ponavljajoč svoje priljubljeno načelo: «Če že hočeš postati igralec, moraš biti vsaj dober igralec, ne pa diletant.» V tisti dobi smo živeli prav naporno. Vsak dan smo igrali po nekaj predstav. Po deset do dvanajst ur sem tedaj preživel v gledališču in se preoblačil za različne vloge. Svojega očeta sem preveč razočaral, da bi bil kdaj pohvalil moje igranje, včasih sem

ga pa vendarle zalotil, kako se je nasmehnil pri nekateri mojih mask.

Mati nikakor ni odobravalna moje velike vneme za gledališče. Dostikrat je rekla očetu: «Saj vendar vidiš, da se ta deček nikdar ne nauči igrati!» Oče je na to le redko odgovarjal. Materino nasprotovanje proti izbiri mojega poklica se je tako stopnjevalo, da dve leti nisva izpregovorila skoraj nobene besede med seboj. Bili smo zmerom revni, toda očeta to ni oviralo, da bi si ne bil predočeval svojih otrok kot ljudi, ki so se na svetu dokopali do velikega uspeha. Umrl je, ker je preveč delal in ker je imel prevelike skrbi, ko sem bil še čisto mlad. Po njegovi smrti se je naša družina raztepla. Jaz sem odšel v New York in igral ondi na revijskih odrih. Deset let sem pa potoval iz mesta v mesto in si nabral pri tem svoje najdragocenejše izkušnje. Igral sem najpestrejšje in najbolj nasprotujoče si vloge. Ogibal sem se sveta in takšen sem še zdaj.

Po ironiji usode sem si izbral prav poklic, ki se najmanj zjema s to mojo lastnostjo. Oče mi je vsadil v dušo globok smisel za nežnejše plati življenja. S to tradicijo in po dolgih letih notranjega oblikovanja sem se nazadnje združil z Mauricem Schwartzem, znamenitim umetnikom, v Theatre of Jiddisch Art (gledališče židovskega narečja). Kakor drugod, sem igral tudi tu različne vloge starcev, v katerih se je dobro uveljavila moja umetnost maskiranja.

V Hollywood sem prišel v dobi največje vihre. To je bil svet, v katerem so nastajali filmi kakor pri peku žemlje. Posajen dobesedno v filmsko tvornico, sem hotel sem pa tja ugovarjati zoper nekatere prizore ali zoper nekatere filme. Zmeraj so mi odgovarjali z vzvišenim glasom: «Zdaj delujete pri filmu, to je nekaj čisto drugega kakor gledališče.» Po svojih dolgih letih razvoja in izkustev, s skladnim razvojem svojih čutov in izraznih pomočkov sem moral spoznati, da film ni umetniško področje, ki bi mi ustrezalo. Vendar sem neprestano upal in si nenehoma prizadeval, da bi vložil v filmske vloge ves svoj žar in vse svoje znanje, dokler si nisem nazadnje le priboril priznanja. Film *«Begunec sem»* je kritika soglasno označila za dobro delo. Čeprav je izšel iz iste pekarnice filmov kakor drugi, je vendar imel tisto osnovno lastnost, da je prevzel vsa srca, brez česar nima ta umetnost upravičenosti do obstoja. Dogodek nesrečne duše je gledalce globoko pretresel, čeprav samo s tekočega traku.

M. G.

Z mojstrsko igro in z uspešno masko Kitajca v filmu *«Dobra zemlja»* si je pridobil Paul Muni tudi pri nas nenavaden sloves.

Anekdote

Shakespearjevi honorarji

V Ameriki so izračunali, kolikšno premoženje bi imel Shakespeare, če bi živel v sedanjem času. Samo za svoje igre, ki so jih od leta 1934. igrali na newyorškem Broadwayu, bi dobil okoli 15 milijonov v našem denarju, torej prav toliko, kolikor je dobil za svoja dela Bernhard Shaw. Še več bi dobil za filmanje svojih komedij in dram. Če vzamemo za podlago honorar, ki ga je dobil neki sodobni pisatelj za dva libreta, po katerih je Hollywood napravil dva najbolj uspela filma zadnjih let, bi dobil Shakespeare za snemanje svojega «Sna kresne noči» in «Romea in Julije» okoli deset milijonov dinarjev. Razen tega bi mu morali hollywoodski filmski magnati plačati samo za filme, ki so bili v zadnjih treh mesecih izdelani po njegovih delih, najmanj pet in dvajset milijonov dinarjev. Tu pa še niso vračunani zneski, ki bi jih morali plačati angleški in drugi evropski izdelovalci filmov za dela po njegovih komedijah in dramah.

Tako veliko bogastvo je torej izgubil Shakespeare samo zaradi tega, ker v svoji dobi ni mogel iti v Hollywood, da bi bil podpisal pogodbo s kakšnim filmskim magnatom.

Menzel

Ko je slavna tragedka Eleonora Duse z velikim uspehom gostovala v Berlinu, je med drugimi obiskala tudi slikarja Menzla v njegovi delavnici.

Prelepa dela njegove ustvarjevalske roke so ji pustila tako globok vtisk, da se je nagnila nad slikarjevo roko in jo poljubila. To se je zgodilo tako nepričakovano, da se sivolasi umetnik v prvem trenutku ni zavedel in tega ni mogel preprečiti.

Pozneje, ko ga je slavna igralka že zapustila, se je pogosto spomnil tega prizora, skomignil z rameni in zamišljeno rekel:

«Takoj v začetku sem že vedel, da nekaj med nama ni bilo v redu. Zdi se mi, da bi bil moral prav za prav jaz njej najprej poljubiti roko.»

Tudi nekaj

Na dunajskem vseučilišču je predaval pred vojno profesor Bernatzik državno pravo. Bil je znan po svoji strogosti in neizprososti, zlasti pri poslušalcih iz «visokih hiš».

Nekoč je stal pred njim pri izkušnji mlad nadvojvoda, ki ni bil podkovan v pravu. Izkušnja se je vlekla in vlekla, in ko iz visokega učenca ni bilo mogoče skoraj nič izvleči, je dejal Bernatzik ujedljivo: «Gospod kandidat, sicer ne morem preprečiti, da bi ne postali kdaj državni upravitelj v tej ali oni deželi, — toda vsaj zavleči bom to poizkusil!»

SVET NADOMESTKOV

O moderni tehniki se govori, da bi lahko ustvarila blaginjo za ves svet. Vsakdo izmed nas bi lahko imel svoj avtomobil in svojo hišo. Seveda, ako bi svet živel v popolnem miru in se lahko mirno razvijal. Dandanes izdelovanje najrazličnejših predmetov, ki jih človek potrebuje, ni več tehniški problem.

To je samo gospodarsko vprašanje: «Kako bi se dalo v dandanašnjih razmerah izdelovati tako poceni, da bi mogel to vsakdo kupiti», ali pa narobe: «Kako bi se dalo doseči, da bi imel vsakdo toliko denarja, da bi si lahko kupil, kar potrebuje.»

Vojna nevarnost je svet predelala. Blago se draži nekaj zaradi rizika, nekaj zaradi dajatev za oboroževanje in nekaj zaradi zmeraj višjih cen surovin. Tehnika, katere naloga je bila, da ustvari modernemu človeku udobno in gmotno lepo življenje, se ukvarja z izdelovanjem nadomestkov. Ona izkuša izdelovati iste predmete naše vsakdanje potrebe iz surovin, ki se doslej za njih izdelovanje niso uporabljale. To je dražje in nas gospodarsko vrača nazaj v nekdanje čase. Vsega tega je kriv edinole strah pred vojno. Tisti, ki vojno pripravljajo, so prvi začeli z umetnim stopnjevanjem rodovitnosti zemlje do maksima in z izdelovanjem nadomestkov. Dandanes delajo to vsi, ker jih k temu silijo strateški razlogi.

V tem gospodarsko nezdravem razvoju je najdalje dospela Nemčija. Večino surovin nadomeščajo zdaj tam umetne snovi. Nemčija dela z umetnim kavčukom «Buno», ki se izdeluje iz apna in premoga. Avtomobili imajo pnevmatike iz bune in jih poganja umetni sintetični bencin «Leuna». Les je postal v Nemčiji dragocena kemična surovina. Iz lesa delajo ne samo papir in umetno svilo, marveč tudi umetno bombaževino in celo krmni sladkor za živino. Iz 100 kg lesa, in to iz odpadkov, napravijo nemški tehniki 20 kg sladkorja. Poizkusi so baje tako napredovali, da se bo lesni sladkor lahko uporabljal tudi za človeško prehrano, zlasti pri izdelovanju slaščic in sadnih marmelad. To se godi v času, ko Evropa ne ve, kaj bo s sladkorno peso, iz katere se prideluje sladkor mnogo lažje in ceneje. Kam s sladkorno peso? Na srečo so dognali, da se iz sladkorne pese lahko izdeluje kavčuk, namreč tako, da se napravi iz nje špirit in iz špirta kavčuk.

Cene lesa, ki postaja tako dragocena surovina, seveda rastejo. Razen tega grozi v Nemčiji motnja v ravnotežju

gozdnega gospodarstva. Nemčiji domači les ne zadostuje. Zato se mora z lesom varčevati in se tudi po vaseh predpisuje kurjenje s premogom itd. Za les iščejo nadomestek. Okna in vrata izdelujejo iz jekla in iz tako imenovanih lahkih kovin, katerih glavna sestavina je aluminij. Tudi kovin je v deželi premalo.

Intendanca generalnega štaba opaža pomanjkanje žita. Kako naj se to nadomesti? Zopet se je našel nadomestek — krompirjeva moka. Olupljeni krompir se posuši in zmelje. Moka iz njega ni slaba. To je prav za prav krompir, ki mu je odvzetih 90 odstotkov vode. Če se vname vojna, bodo to moko mešali s krušno moko, a ne samo v Nemčiji, temveč povsod, kamor bo vojna gospodarsko posegla.

Nemci so dobili tudi že nadomestek za jajca in so dvignili izdelovanje umetnih tolšč (masti) do viška. Iz 22 kg manjših morskih rib napravijo 1 kg ribjega beljaka, ki baje nadomesti, raztopljen v 15 delih vode, več ko 500 jajčnih beljakov. Izdelavi umetnega beljaka služi celo veliko ladjevje posebnih parnikov in tvornice družbe Wiking v Hamburgu. Tudi ribja koža se izrablja. Iz ustrojenih kož se izdelujejo ženski čevlji ali pa se z njimi vežejo knjige. Iz njih se dela tudi umetni perament in razne druge snovi. Umetni jedilno mast izdeluje Nemčija zlasti iz kitove tolšče. Tudi konzerve iz mladega kitovega mesa so važen nadomestek, ki baje ni slabši od govedine. Nemška avtarkija pa ima eno ranljivo mesto. Morje, ki daje Nemcem velikanske množine rib in kitov, ji lahko že v prvih dneh vojne zapre blokado! Odkod naj potem Nemčija vzame vse te surovine, ki jih zna tako imenitno predelavati?

Res pa je, da delajo poizkuse z izdelovanjem nadomestkov vse države in morajo to delati v interesu državne obrambe, zakaj v vojni si bo vsaka država le težko priskrbela dovolj surovin. Na Holandskem, ki ima 38-krat večje kolonije, kakor meri lastno ozemlje, ki ima veliko trgovsko mornarico in skoraj neomejeno možnost, da se lahko preskrbuje s surovinami, so delali nedavno uspešne poizkuse z uporabo ribjega olja za pogon motorjev.

Kdo ve, kam pride svet, ako bo strah pred vojno še dolgo trajal. Kaj bodo avstralski farmarji s svojimi ovčami, ako se bo volna izdelovala iz mleka? In kaj bo s plantažami bombaževca, ako ga bodo nadomeščali z lesom? B.

Charles Malvieux:

Zasilni pristanek v puščavi

Ko pilotu niti po esmem ali desetem poizkusu s plinskim vzvodom ni uspelo, da bi spravil motor svojega letala v polno hitrost, je vedel, da mu ne preostane nič drugega, kakor da «sede». To je poštno letalo AMHW, ki že leta in leta opravlja službo na afriški progi Alger—Gao. Pilot in telegrafist poznata progo že na pamet, navzlic temu pogledata še zaradi varnosti hitro na zemljevid —

da, južno od črte Colomb—Bechard, na koncu puščave. Telegrafist sname slušalki, pilot obrača letalo v loku na levo, da bi pristal proti vetru, in gleda čez nagnjeno krilo letala, kje bi se dalo najlepše pristati. Toda ni treba iskati mesta za pristanek, zakaj neskončno morje puščave, ki se razprostira s svojimi verigami peščenih nasipov, do koder seže oko, je eno samo nedogledno letališče, ki ga je ustvarila narava sama in ki ne ovira pristajajočega letala s stavbami ali z drevjem, niti ne z nizkim grmovjem. Vkljub temu je pristanek nekoliko tvegana reč zaradi peščenih kop, ki jih od zgoraj niti videti ni. Tem se je treba ogniti. Toda vse je šlo po sreči, že drsimo po zemlji, pilot pritiska na zavore — kar nekaj zaškriplje in vse v trupu letala, kar ni pritrjeno, se je pomaknilo proti nosu. Da, «nos» se nam je zaril prav v takšno peščeno kopo, katere prej nismo videli. Vendar se nam ni pripetilo nič hudega. Motor je nepoškodovan, celo ustavljeni propeler, ki se je malone ves zaril v pesek, je ostal cel. Za člane posadke so zdaj napočile bridke ure, na katere se bodo še dolgo časa spominjali. Hoditi so morali tri ure po puščavi, da so prišli do najbližje naselbine, in se takoj s pomočniki vrniti nazaj k letalu. Nato so previdno potegnili rep letala na zemljo, ga odvekli na kraj, prikladen za odlet, ter pregledali motor in krmilne naprave. Ko je bilo vse opravljeno, je metala karavana velblodov, ki se je pomikala mimo, v zahajajočem soncu že dolge sence. Odlet je bilo treba odgoditi na drugo jutro.

Opis slik:

Karavana velblodov, ki je šla slučajno mimo kraja, kjer je letalo zasilno pristalo, meče dolge večerne sence.

Ko je letalo pristalo, je moral mehanik spustiti z repa vrvo na zemljo, da bi spravili letalo spei v pravilno lego.

Letalo spravlja previdno v pravilni položaj, pri čemer morajo zlasti paziti, da bi se ne poškodoval propeler.

S pomočjo domačih delavcev je vse lepo uspelo, letalo je spet nepoškodovano v pravilnem položaju, in zdaj ni treba nič drugega, kakor da ga odvečejo nekoliko kilometrov po puščavi do prikladne površine za odlet.

Okrasni deli iz starih vojn se grejejo zdaj na obrežju ob Tomerskem mostu, poleg njih pa tisti, ki se jim tudi nikamor ne mudi.

Nikjer ne cenijo časa tako kakor v Londonu. Ondi gospodarijo z njim kakor z lekarniškim blagom, ga skrbno razdeljujejo, ne da bi zapravili eno samo minuto.

Rano zjutraj se napolni City z delavnim ljudstvom, vsak dan isti vlak, isti avtobus, ista razdelitev časa, izračunana na korake in sekunde. Ker hranijo Angleži svoje glasilke za športne «derbyje» (konjske dirke s triletnimi konji), delajo vse drugo molče. Brez besede izroče sprevodniku denar in on jim da prav tako tiho vozni listek. Podzemeljska železnica je kraljestvo molka, in ko bi ne bila tako popolno

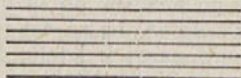

Nepretrgana struja zaposlenih ljudi se premika vsako jutro od avtobusnih in podzemskih postaj v City.

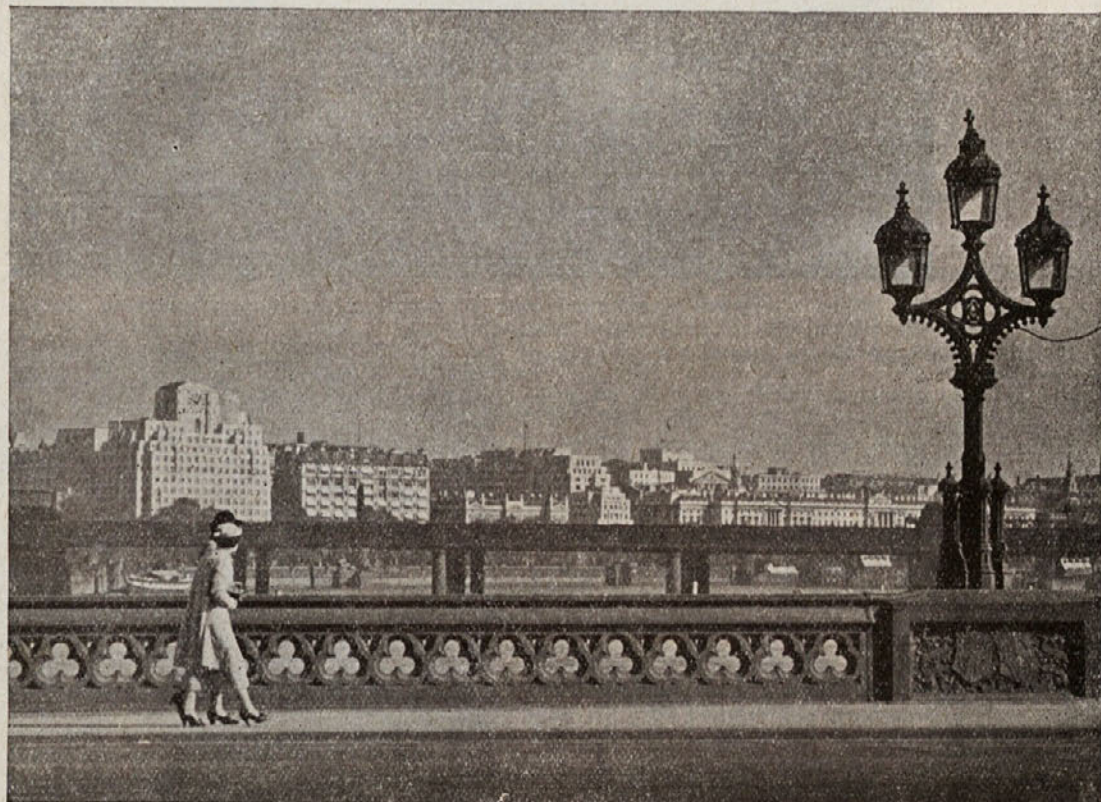
DVOJNA MEGLA NAD

opremljena z načrti in napisi, bi bila prav gotovo norišnica. Samo tako si Anglež varuje živce, ker nobeden ne izprašuje, se nobeden ne prepira in ni nobenih sporov. Zadosti je, če pokaže na popisano ploščo, in vsak si poišče sam, kar potrebuje. Angleško «javno mnenje», to so nenavadno mirni ljudje, ki polnijo ulice prestolnice in se vsak teden razprše na vse kraje dežele. Ondi ni niti trohice tiste naglice, ki je tako značilna za celinska mesta. Življenje teče tam s pravilno hitrostjo brez ostrih izbruhov in brez nemira človeških strasti in brez razburjenja množice. Človek s celine, ki živi v politični napetosti, ki jo povzročajo gospodarski potresi dobe, ne more razumeti brezbriznosti, s katero opazuje Anglež dogodke v lastni deželi.

Pogled z Westminsterskega mostu na bogati okraj ob Temzi.

Tudi londonski lepaki niso vedno nevsiljivi.

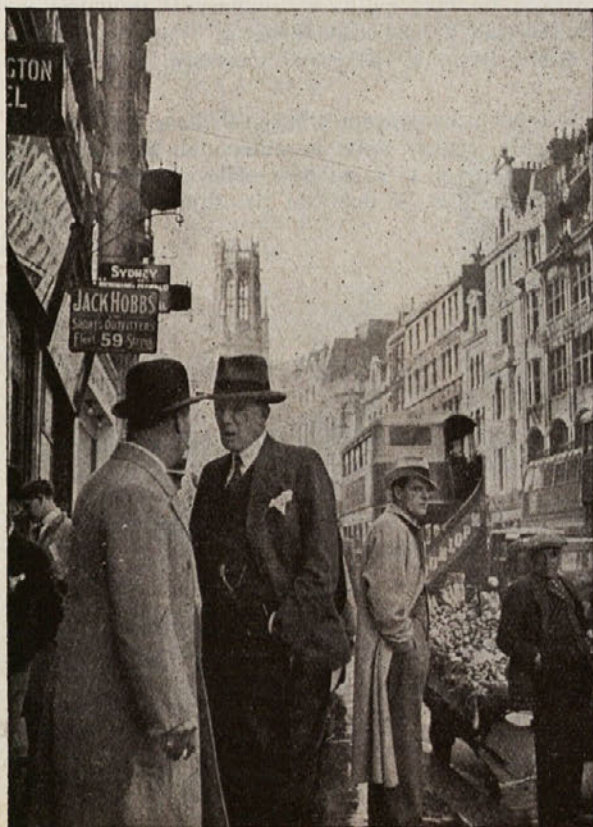
Znamenita londonska megla ustvarja včasih tudi prav pesniške slike.

LONDONSKO CITY

Zunanja politika se giblje v čudovitih krivuljah, toda londonska ulica živi tako mirno, kakor da bi svet počival na postelji, postlani z rožami. V časnikih bijejo plat zvona in pozivajo javno mnenje. Parlamentna večina se nanj sklicuje, opozicija v manjšini ga taji, zatrjujoč, da je zgolj skrivnostna izmišljotina. Javno mnenje je gluho, ne vidi, ne sliši, se ne da ganiti.

Toda vendar ni tako topo, kakor bi si mnogi želeli. Javno mnenje je na straži, opazuje politično meglo in ve, kdaj je treba prižgati svarilne bakle. Še vselej je bil to nekakšen osnovni smisel za čisto igro, za načela dostojnega

Na prometnih ulicah naletimo na vsak korak na možake, ki se na hitro pomenijo o trgovini.

Fleet Street, sedež vseh velikih časnikov in tiskovnih zastopstev, je izmed najživahnejših delov Cityja.

trgovanja pri preprostih ljudeh, prihajajočih v City z avtobusi in podzemno železnico, ki je v odločilnih trenutkih pritisnil na tajne sestanke lordov in na kabinete. Ali bo tudi zdaj tako?

Tudi med elegantnimi gentlemeni se dostikrat onamejo na cesti trgovski pogovori.

NEZNANA

Ulice prestolnice Brazilije Rio de Janeiro so obrobene z visokimi kraljevskimi palmami. Kraljevska palma v Braziliji ni doma, vzgojili so je šele pred kakšnimi sto leti iz semena v botaničnem vrtu prestolnice.

Kakor mogočna peresa so videti te jadrnice, ki jih uporabljajo ribiči na severnem braziljskem obrežju v velikem številu.

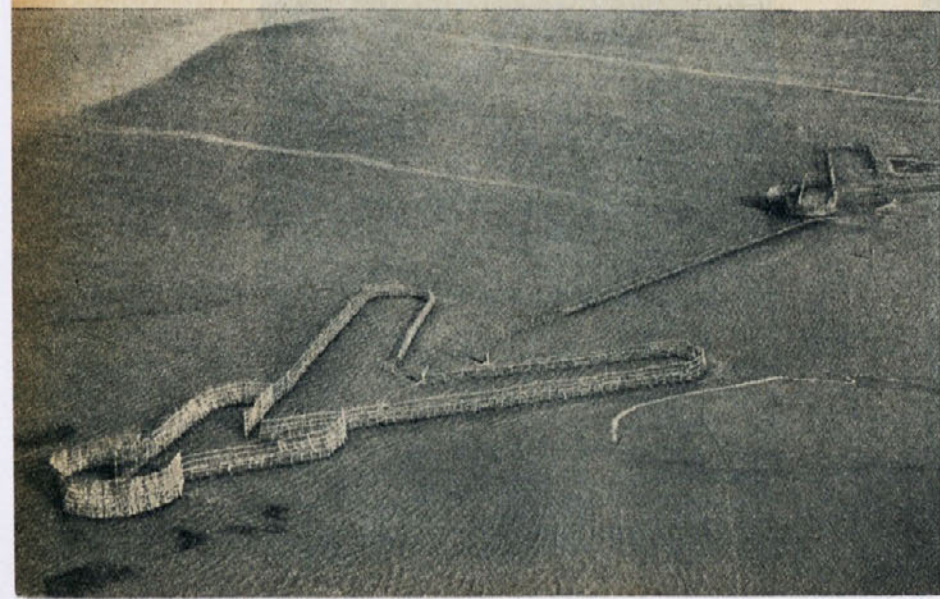

Amerika se je oddahnila, ko so došla iz Brazilije poročila, da je predsednik Vargas udušil državni prevrat. Zakaj Združene države hočejo, da bi ostala Južna Amerika brez prevratnih evropskih vplivov, ki bi na mah izpremenili to mogočno kopnino v to, kar imenujejo Američani zdaj »evropsko norišnico«. Takšen je bil že v devetnajstem stoletju smisel slavnega Monroejevega načela »Amerika Američanom«, to se pravi, da Evropa ne sme potegniti Amerike v svoje spore.

Brazilija pa ni zgolj ena izmed južnoameriških republik. Njeno ozemlje se razprostira malone čez polovico te celine in so samo Rusija, Kitajska, Kanada in Združene države po površini večje od nje. Največja reka na svetu, Amazonka, teče po njenem ozemlju, in sicer večidel skozi džungle, ki sploh še niso raziskane. V tropičnih predelih Brazilije uspeva bujno rastlinstvo, iz katerega se pridobivajo dragocene snovi — od gume do mamil. Samo braziljska država San Paulo pridelava več ko polovico vsega svetovnega pridelka kave. Po svoji lepoti znamenito mesto Rio de Janeiro je največje portugalsko mesto na svetu. Imenitni les in barve »brazil« so si ohranile tudi v dobi sintetičnih snovi svoj sloves.

Za zdaj je pa Brazilija še dežela bodočnosti. Prebivalcev nima niti toliko kakor Anglija, katere površina je kakor majhen drobec velike braziljske države. Zato je pa braziljsko prebivalstvo tako zelo pomešano iz različnih rodov in plemen, da ni na svetu dosti dežel, ki bi se lahko v tem kosale z Brazilijo. Potomci prvotnih portugalskih osvojevalcev, poznejših plemiških veleposestnikov, so čistokrvni Portugalci. Drugi potomci prvotnih naseljencev — Portugalcev, Angležev, Holandcev, Francozov — so se pomešali z domačim indijanskim življem in v poznejših rodovih tudi z zamorci, ki so jih pripeljali kot sužnje, in z drugimi priseljenci. Zadnja desetletja se je priselilo tjakaj precej Nemcev, Italijanov in Špancev, ki so se naselili večinoma po južnih pokrajinah z lepšim podnebjem. Tako je sčasoma vzniklo prebivalstvo, ki je pravo nasprotje čistokrvnega naroda.

Da se je temu prevratnemu gibanju domače prebivalstvo sploh pridružilo, čeprav samo neznaten del, tega je krivo globoko vznemirjenje, ki so ga povzročile gospodarske razmere. Pred letom 1929. je dobivala Brazilija prav tako ka-

Na braziljskih obalah izdelujejo ribiči posebne kletke, v katere se love ribe ob oseki. Ob plimi potujejo ribe k bregu za hrano, ob oseki, ko se morje odteče, pa ostanejo v teh kletkah.

BRAZILIJA

Braziljski plantažni delavec načenja gumovnik v amazon-skem pragozdu — ki je eden najpomembnejših izvorov braziljskega bogastva.

Preprosto ljudstvo na kmetih in v mestih živi na najnižji gospodarski stopnji, kakor lepo kaže tale slika, ki predočuje uslužbenca mesta Para.

View from an airplane of fishing boats, which are returning in the evening to the port of Maranhao.

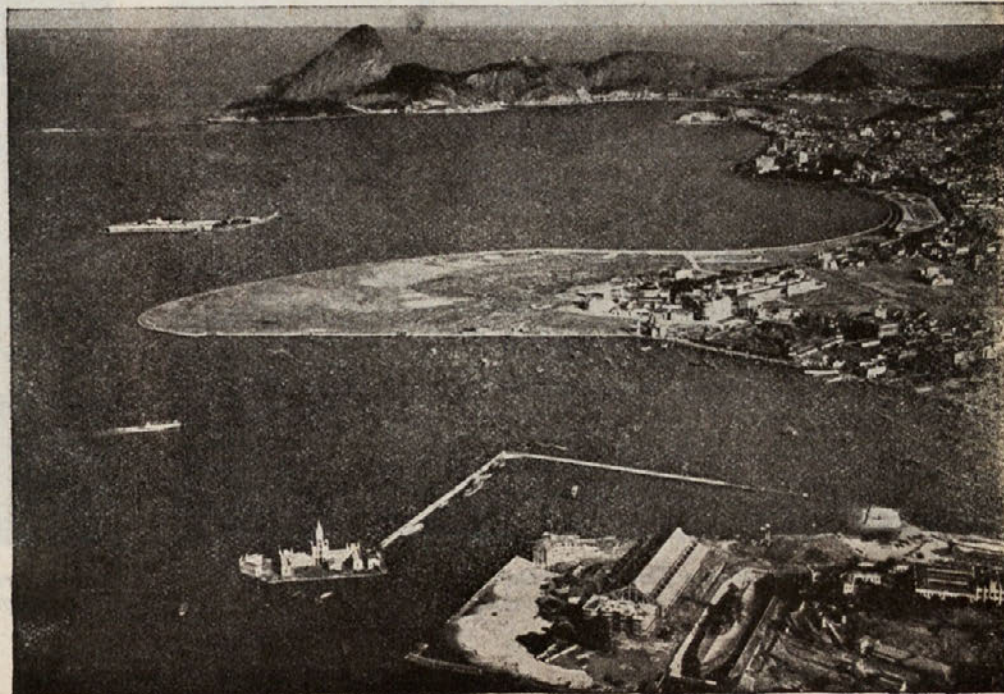

kor vse druge južnoameriške države malone neomejena posojila od Združenih držav, ki so jim pomagala premagovati težave lastnega gospodarstva. Po letu 1929. pa niso samo prenehala ta posojila, ampak so Združene države in kasneje tudi ostali svet silno skrčili kupovanje braziljskih izvoznih pridelkov, zlasti kave. «Uradno» uničevanje kave, sežiganje in metanje v morje, je zdaj zavzelo velik obseg, da bi se vsaj ostanek lahko bolje prodal. Posledki svetovne stiske so prav občutno zajeli tudi to deželo, ki ima sicer naravnih izvorov v izobilju, ki ima pa revno industrijo, malo kapitala in slab notranji ustroj življenja.

Cenena delovna moč in tuji kapital sta napravila iz pristanišča Rio de Janeira največjo in najlepšo stavbo te vrste na svetu.

Poulični prodajalec krtač, omel, košar in stolov v Rio de Janeiru.

Združene države so zdaj spoznale, kako nevarne posledice imajo stresljaji v svetovnem gospodarstvu na države Južne Amerike. Zato si z vsemi silami prizadevajo preprečiti, da bi postala Južna Amerika žrtev gibanj, ki so se razvila iz svetovne stiske, to je fašizma ali pa komunizma. Njeni obrambni pomočki so na primer številni radijski prenosi za Južno Ameriko, izmenjava dijakov in profesorjev in seveda tudi gospodarska pomoč, kolikor jo dovoljuje lastno ameriško gospodarstvo. Nevarnost fašizma, ki ograža zdaj Južno Ameriko, je prisililo strica Sama k največji dejavnosti, da ohrani svoj odločilni vpliv nad to kopnino.

Dr. J. S. Rouček:

Iz življenja zamorcev

Slike k temu članku so iz znamenite knjige Erskina Caldrella in Margarete Bourke Whitove, dveh ameriških reporterjev. K slikam v svoji knjigi nista priobčila nobenih razlag, ampak je omenjen samo kraj, kjer je bila slika posneta, in nekaj značilnih besed, ki so jih izrekli ljudje na sliki o sebi. — Marion Junction, država Alabama. «Nimam prostora, da bi si uredil majhen prtiček, ker je nasadil beli gospod čisto do mojih vrat bombaž.»

Tudi Združene države imajo svoj manjšinski problem, pa še kar več jih je: indijanski, zamorski, kitajski, italijanski itd. Toda ondi je položaj popolnoma jasen, zakaj manjšine se v ameriškem okolju — brez kakršnegakoli pritiska — priladijo in se njih mlajši rodovi spoje z ameriškim življenjem ali se pa razločujejo od svoje okolice samo narodnostno, nikakor pa ne jezikovno ali celo politično. Izjema sta zgolj dve manjšini: nacistična, ki se pod vplivom svoje domovine na vse kriplje bori zoper Rooseveltov režim, in zamorska, ka-

tere problem je veliko bolj socialen kakor pa narodnosten.

Zamorec je v bistvu Američan, ki se že davno več ne zaveda, da izvirajo njegovi predniki iz Afrike. V sedemnajstem stoletju so dovažali polne ladje zamorcev v Ameriko, zakaj takrat so beli naseljenci potrebovali na zasadih veliko delavcev. V skladu s pravnimi in socialnimi načeli tedanje dobe so postajali iz teh priseljencev sužnji. Tik pred državljansko vojsko so našli v Združenih državah štiri in pol milijona zamorcev, izmed katerih je bilo komaj pol milijona svobodnih. Od tiste dobe je zraslo njih število na več kakor dvajset milijonov, iz sužnjeve so postali svobodni državljani, toda njih svoboda je ostala večidel samo na papirju in zunanj. Kajti pravi yankee gleda še danes ta dan na zamorca kakor na pripadnika tujega, manjvrednega plemena, ki ga je treba odločiti in podrediti.

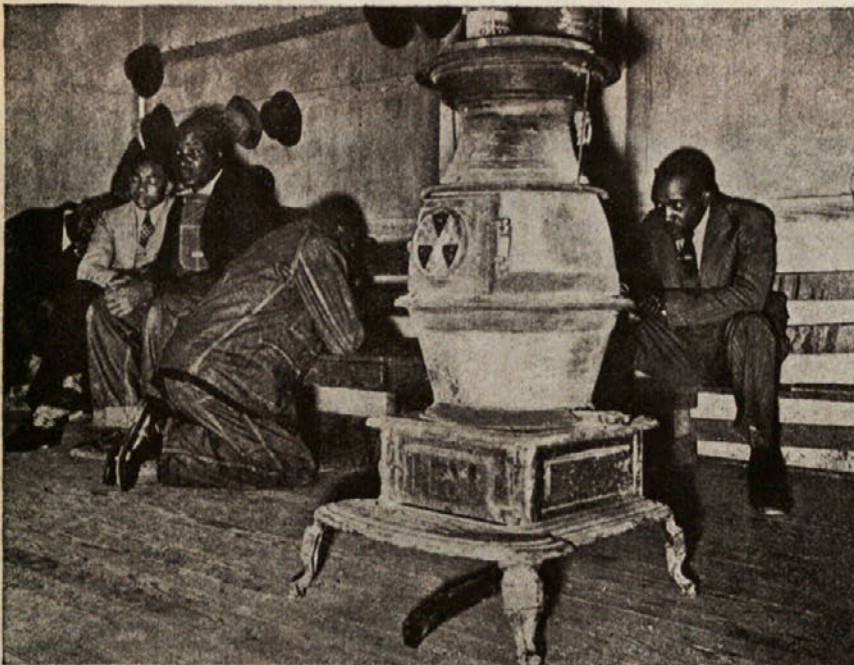

Atoka, država Tennessee. «Zdi se mi, da sem pozabila, koliko sem stara.»

Porter, država Arkansas. «Lani smo zaslužili na bombaževih zasadih po 75 centov na dan in smo bili tepeni z bičem, ker smo za hip prenehali z delom. Za letos nam obetajo po dolar na dan.»

Takšen je še dandanes položaj te številne manjšine. Njeni pripadniki živijo in delajo popolnoma ločeno, so naseljeni v posebnih mestnih okrajih in se udeležujejo na svojih lastnih delovnih področjih in v posebnih strokah. Prav redki so tisti izmed njih, ki jim je — kakor slavnemu Billu Robinsonu — vsepovsod odprta pot in so v neomejenih stikih z vsemi; takšnih priseljencev pa ni niti en odstotek.

College Grove, država Tennessee. «Dobri Mož tam zgoraj bo gotovo uslišal molitev vdanega ljudstva.»

College Grove, država Tennessee. «Prav tukaj v tej veliki knjigi je pisano, da vam bo na sodni dan žal, če ne boste stali na strani Gospodovi.»

Belmont, država Florida.
«Mali brat se je jel krčiti
pred enajstimi leti.»

Ocelot, država Georgia.
«Imam toliko otrok, da
že ne vem kam z njimi.
Prihajajo namreč drug
za drugim kakor melone
za jeseni.»

Zamorska kaznilnica
Hood's Chapel, država
Georgia. «Trop delavcev
odide zgodaj zjutraj in
se vrača pozno zvečer;
med obema dobama pa
poteče marsikatera pot-
na sraga.»

Pee Dee, država Južna
Karolina. «To bo velika
poslastica za mojega
moža. Imam košček svi-
nine z žitnim kruhom.»

35 letnica trgovskega učilišča «Christofov učni zavod»

Letos poteka 35 let, odkar je bilo ustanovljeno v Ljubljani Christofovo trgovsko učilišče, zavod, ki si je v teku svojega obstoja pridobil za slovensko trgovsko šolstvo mnogo zaslug.

Nekdaj je bila v Ljubljani samo Mahrova trgovska šola, ki je sicer slovela po vsej Evropi kot ena najboljših te vrste, a je bila prenostransko usmerjena in je imela obenem velik germanizatoričen vpliv. Tako Slovenci vse do leta 1905. nismo imeli nobenega trgovskega učilišča s slovenskim učnim jezikom in pomanjkanje slovenskih uradnikov po raznih odvetniških, notarskih in drugih pisarnah je bilo zelo veliko. Rešitev temu je prinesel ravnatelj Josip Christof, ko je leta 1905. ustanovil tak zavod s slovenskim učnim jezikom in mu izposloval od šolskih oblasti dovoljenje kljub raznim težkam od strani avstrijske vlade.

Dokaz, kako je bil tak zavod potreben, je bilo veliko zanimanje zanj med mladino. Do danes je že nad 5000 absolventov, ki se s hvaležnostjo spominjajo šolanja na tem zavodu, ki jim je dal možnost, da so si ustvarili lepo življenje. Sto in sto učencev in učenk je že zapustilo to šolo in v najrazličnejših poklicih si danes služijo svoj kruh.

Dolga leta je bil Christofov učni zavod edini slovenski trgovski zavod te vrste. Ko smo Slovenci po osvobojenju prišli v svojo narodno državo, so zavod ponovno odobrile tudi naše šolske oblasti in tako je od leta do leta lepše napredoval in si pridobival priznanje tako od učencev, ki so se šolali na njem, kakor tudi od delodajalcev, ki so zaposlovali absolvente tega tečaja. Danes je zavod potrjen tudi od naj-

višje šolske oblasti, od ministrstva za trgovino in industrijo.

Odkar je odšel njegov ustanovitelj in prvi ravnatelj g. Josip Christof v pokoj, vodi zavod po odličnih izkušnjah svojega očeta sin g. Drago Christof. Na zavodu poučujejo najboljši strokovni profesorji, katerih imena so najboljše poročilo za kvaliteto zavoda. Šolnina je tako nizka, da jo lahko zmore vsakdo in tudi to je velika odlika tega zavoda.

Tak procvit in napredek, kakor ga kaže Christofov zavod ob svoji 35-letnici, je najlepši dokaz, kam dovede smotrna in neumorna delavnost, zato se ob častnem slavlju pridružuje najrazličnejšim in obilnim čestitkam tudi naš list, in želi tako zavodu kakor tudi njegovemu ustanovitelju in sedanjemu upravniku kar največ uspeha pri bodočem delovanju! — Vpisovanje v zavod je vsak dan. Začetek pouka 12. septembra. Pišite po brezplačni prospekt.

Anekdote iz našega gledališča

Bilo je takrat, ko je bil naš dramski prvak Ivan Levar še operni pevec. Med predstavo opere «Zrinjski», v kateri je pel naslovno vlogo, je stal za kulisami, odet v dolg bel plašč, segajoč prav do tal. Čakal je na svoj nastop in se pogovarjal s tovariši.

Toda vse mine — in tako se je tudi približal njegov prizor.

Iztočnica je padla in Levar hoče na oder — a glej: «...ne gane ga ostroga — pribita mu je noga...» kakor poje narodna pesem. Levar vleče in vleče in poje prve takte kar za odrom, čeprav bi moral biti že pred občinstvom... vleče in še vleče — a usodni plašč je kakor prirasel k tlom.

Kaj mu preostane?

Z vso močjo raztrga trak, s katerim ima privezan plašč okrog vratu in odide brez njega na oder.

Kaj je bil vzrok zastanka?

Medtem ko je Levar potrpežljivo čakal na mestu, je neki šaljivec na več krajih prisvedral s svedri plašč na tla... *

Pri neki predstavi Shakespearjeve komedije «Sen kresne noči» se je zgodilo...

Kakor pri sleherni predstavi je stal pri portalni kulisi službujoči gasilec. Za odrom je bila tema in toplo, mož je bil utrujen, nihče ga ni videl — sedel je na čarobno rušo, pripravljeno za naslednjo sliko in — ker je bil utrujen — zadremal in zaspal.

Na odru so igrali prizor, ko se spreta lepa Helena in Hermija, čigav ženin bo Lisander.

Temperamentna igra Helene — Boltarjeve in Hermije — Gabrijelčičeve, je priklopila do viška — do glasnega prepira. Kričanje je gasilca prebudilo. V temi za odrom se ni zavedel, kje je — najbrže je mislil, da gre za kak prepir v njegovem domu. Ves omočen

od spanja je vstal, zamahnil z roko in zaklical: «Preklete babe — spet se špetirata... Polijte ju!» Nato se je sedel zopet na svoj sedež in diskretno smrčaje spremljal dejanje do konca.

*

V mladinski igri «Osliček Miško» nastopita v zadnjem dejanju dva zabavna razbojnika. Enega je igral Emil Kralj v maski Bustra Keatona, drugega pa Ciril Debevec, maskiran kot Charlie Chaplin.

Pri vsaki predstavi sta improvizirala kako novo «nianso» in vsi pri tej igri zaposleni igralci smo ju hodili vsakokrat za kulise gledat in poslušat. Kralj si je izmislil nekaj novega in je izdal svojo nakano nekaterim tovarišem, češ da bo žrtev Debevec. Pri dotični predstavi smo vsi napeto prežali, kaj bo.

Zastor v tretjem dejanju se dvigne — Debevec-Chaplin priskaklja s svojim znamenitim: «Pepe... al' si še tu ki — — — al' si že na gun stran?» izza kulis in kdo mu pride nasproti?

Namesto pričakovanega Kralja - Bustra ugleda — samega sebe kot Chaplina! Dva Chaplina si stojita na odru nasproti!

Kralj se je namreč maskiral tudi za Chaplina.

Zlobni jeziki trdijo, da so Debevcu takrat prvič v življenju posle besede... *

Šaričeva je igrala v Golievi igri «Betlehemska legenda» najljubšo Herodovo sužnjo, a Rogoz Heroda. V igri je prizor, ko zavijti Grkinja bodalo nad njim in ga skuša umoriti.

Prizor se živahno razpleta: okrog Heroda je zbran ves dvor, Herod govori in le nekaj minut manjka do prizora z bodalom, ko opazi Šaričeva z grozo, da nima bodala pri sebi.

Kaj bo, če ga pravočasno ne dobi?! Hitro pošepeta Slavčevi, ki igra nje-

nega paža, in jo prosi za pomoč. Ta se neopaženo ukrade z odra, odvihra v Šaričino garderobo — vse leti križem kražem — bodala nikjer! Teče k rekviziterju, ki ima spravljene take reči — zopet veliko razdejanje med predmeti — končno najde bodalo! V dveh skokih je na odru in prikrade se prav v usodnem hipu do Šaričeve ter seže z roko za pas, kjer ima shranjeno bodalo, ko da se hoče paž vreči na Heroda. Šaričeva ugleda bodalo, kakor v trenutnem navdihu ga iztrga pažu iz roke in se vrže na Heroda. Prizor je bil rešen in celo učinkovito!

*

V klasični komediji «Lizistrata» je bilo...

Ker puščajo Atenci, ko gredo na vojno, žene vedno same in jih oropajo na ta način zakonskih dobrot, se sklenejo žene maščevati. Ko se moške vrnejo iz boja, stavkajo žene, se izselijo na Akropolo in puste moške na cedilu.

V igri je prizor, ko prihajajo moške pod Akropolo moledovat žene, naj se vrnejo domov, one jih pa naženejo s tem, da jih polijejo z vodo.

Seveda so bile amfore prazne in smo si igralci in občinstvo s primerno domišljijo mislili, da je voda v njih. Vida Juvanova in Maša Slavčeva — (režiser Osipovič ju je krstil: Vido — Makaroni, Mašo — Spaghetti) — sta sklenili, da bosta igrali zaradi večje učinkovitosti zadnjo predstavo povsem naturalistično.

Skrivaj sta, muzajoč se na vse pretege, napolnili svoje amfore s svežo, kar se da hladno vodo in polili z njo, ko je prišel omenjeni prizor, svoje drage kolege.

Kako naturalistično so se stresali ti pod hladnim tušem, si lahko mislite — in igri prav gotovo ni škodovalo.

Kako pa sta Makaron in Spaghetti tiščali po končanem dejanju vrata svoje garderobe, da bi ušli jezi «dragih» kolegov, o tem zgodovina molči...

Maša Slavčeva.

OSEL PEVEC

(Zgodba iz Uzbekistana. Pripoveduje Ivan Vuk.)

Moj ded mi je povedal tole zgodbo:

Nekoč je živel slaven pevec, znan po vsem svetu. Bilo je to v dobi trubadurjev, potujočih pevcev. Ker je bil majhen in šibek, se poslušalcem ni nikoli pokazal. Pel je najrajši skrit kje na kakem vrtu ali pa za zastorom.

O njegovem glasu je slišal tudi šah. Poklical je pevca, naj pride tudi na njegov dvor, da bo pel njemu in njegovim dvorjanom.

Pevec je osedlal osla in se odpravil na šahov dvor. Spotoma je pa osla uklal komar. To je osla vznemirilo, vzpel se je in vrgel jezdeca s sebe. Ker se je pa komar še vedno zaganjal vanj in ga pikal, ga je nazadnje to tako razdražilo, da je zbežjal.

Tako je pribežal do šahovske palače, pred katero se je razprostiral velik vrt, na katerem je bilo vse polno okusnega osata. Ko je osel zagledal osat, so se mu jele kar sline cediti. Ni pa mogel na vrt, ker so bila vrata zaprta. In začel je rigati.

Šah je medtem prišel s svojimi dvorjani na teraso palače in čakal na pevca. Ko je zaslišal osla, kako riga za vrtom, je vprašal dvorjane:

«Ali ni morda to tisti pevec? Slišal sem, da se nerad pokaže in da najrajši poje kje skrit.» Dvorjani so rekli:

«Lep glas ima, močan in prijetno ga je poslušati. Zares, to je tisti slavn pevec. Prišel je, o šah, da nam poje», so govorili dvorjani in bili vsi navdušeni. Da bi pokazali, kako jim ugaja pevčevo petje, so jeli metati na vrt pahljače, kar je pomenilo veliko priznanje.

Pravi pevec je pa moral hoditi zdaj peš. In prav zdaj, ko se je osel najbolj drl, je prišel do vrat palače, kjer ga je straža ustavila.

«Kdo si in kaj hočeš?» ga je vprašala.

«Pevec sem, tisti, ki ga je povabil mogočni šah, da mu zapoje», je odgovoril pevec.

Ali nihče mu ni verjel. Spogledali so se stražarji in govorili med seboj:

«Saj vendar tisti pevec poje pravkar na vrtu. Saj ga do sem slišimo.»

Pevec se je razjezil. «Kaj!» je dejal. «To je po vašem pesem? To je vendar rig osla. In celo, kakor se mi zdi, rig mojega osla. Vrgel me je s sedla in pribežal na šahov vrt, kjer se zdaj dere.»

«Mogočni šah in njegovi dvorjani so na terasi in navdušeni poslušajo», so rekli stražarji. «To ni riganje, to je vendar petje.»

«Zmotili so se dvorjani in zmotil se je mogočni šah. Ni to petje pevca, to je rig osla», je nejevoljno pojasnil pevec. Stražarji so se zopet spogledali.

«Gotovo je to kak potepin», so rekli. «Peljimo ga k sodniku, da razsodi.»

In prijeli so pevca ter ga odpeljali k sodniku in ga zatožili, češ da trdi, da je on pevec, a tisti, ki poje na vrtu mogočnemu šahu in njegovim dvorjanom, pa da je osel.»

Sodnik je poslušal in ukazal:

«Sporočite vrhovnemu sodniku to reč. Tam na terasi je in tudi on posluša petje pevca. Naj pride in naj razsodi, zakaj jaz nisem kompetenten za to reč.»

Prišel je vrhovni sodnik. Ogledal si je pevca in rekel:

«Zapoj, da slišim, ali si ti tisti znameniti pevec, po katerega je poslal mogočni šah in o katerem ves svet govori!» In pevec je zapel tako lepo kakor še nikoli nihče. Celo ptice na palmah so utihnile.

Sodnik ga je poslušal. Poslušal ga je in rekel:

«Slepar si! Tudi jaz sem slišal onega pevca. In vidim, da poje veliko lepše od tebe in veliko glasneje kakor ti. Zato te obsojam kot sleparja in boš strogo kaznovan!»

«Dobro», je rekel pevec in pomilovalen nasmeh mu je zbežal preko ustnic. «Če ti petje mojega osla bolj ugaja kakor moje, potem je tudi tvoj osel sposobnejši sodnik kakor si ti!»

«In godi se še dandanes tako,» je končal moj ded to zgodbo, «kakor se je godilo v tistih dneh.»

To se je pa dobro nosilo!

Da, to je **Indanthren**! Vzlic solncu in pogostemu pranju so barve tako lepe kakor prvi dan.

Zato za vse vrste blaga, za obleke, zastore, prevleke za pohištvo itd. vselej samo **Indanthren**; tako blago in preja se prav lepo pereta, ne obledita na svetlobi in kljubujeta vsakemu vremenu.

Zahtevajte pa vselej, da Vam pokažejo **Indanthren**-znamko.

NEODPUSTLJIVI GREHI

Književnik in žurnalist Radosim Plahne je sedel v svoji sobi pri odprtem oknu, skozi katerega so prihajali turobni zvoki žalne koračnice, saj se je pomikal po glavnih ulicah pogrebni spreved tako znanega in tako hvaljenega rodoljuba. Z nervozno roko si je Plahne uravnaval svoje črne dolge lase, popravljal vihravo pentljo pod vratom ali pa vedno iznova in iznova zvijal cigareto in spuščal dim v kolobarjih proti stropu. Videlo se mu je, da ga nekaj draži in vznemirja tako, da bi se najrajši kar sprl ali pa napisal žgoč članek v svoj časopis.

Na živce pa mu je šla vsa prekipeva-joča hvala pravkar umrlega rodoljuba; na javnih poslopjih so visele črne zastave, listi so bili črno obrobljeni in društva so imela žalne seje, kjer so prepevala slavo in čast pravkar umrlemu rodoljubu, čeravno so ga vsi prav tako dobro poznali kakor on, skromni književnik in žurnalist Plahne. Vsi so prav tako dobro vedeli, da je današnji rodoljub začel svojo kariero z dolgovi, da pa danes zapušča žalujoči vdovi tri hiše in še vinograd in še tri milijone naloženega denarja; vsi so vedeli, da rajni rodoljub rad žrtvuje svoj prispevek samo tam, kjer se mu najmanj trikrat vrne, saj je bila vsa njegova pozornost obrnjena vedno na čisti dobiček, ko se je oziral po družbah kakor solnčnica po solncu, da je postal pri tej upravi svet-

nik, pri drugi zopet član nadzorstva. In Radosim Plahne sam se je v svoji duši zgražal nekoč, ko je ta rodoljub računal obresti za tistih par stotakov, ki jih je dal na razpologo neki zelo rodoljubni organizaciji za nekaj mesecev. Ta greh se je zdel književniku in žurnalistu Radosimu Plahnetu tako velik, da zanj ni odpuščanja in ga mora spraviti v javnost, da bo javnost prav spoznala rodoljuba in pravilno ocenila njegovo rodoljubje.

Že je hotel Plahne prijeti za pero, a ni prav vedel, kako bi začel. Zato se je spustil v tek po svoji sobi, kakor je imel navado storiti, če je bil hudo razdražen. Dirkanje po sobi mu sicer ni navdihnilo primerne začetka za bojeviti članek, pač pa ga je pomirilo, da je začel misliti o grehih, za katere ni odpuščanja. In spoznal je, da ima tudi sam tak greh nad seboj, da torej on ne sme soditi, ker bi težko sodil pravično. Seveda je razlika, kakor je vedno razlika, vsaj najde jo vsakdo med lastnim in tujim grehom, ko piše že sveto pismo o pezdirju v bratovem očesu, ko ne opaziš bruna v lastnem...

Prav živo se je spominjal, kako je bilo takrat, tistega vročega popoldne, ko je odhajal njegov stric na fronto. Poslavljal se je, zaskrbljen za lastno usodo in za usodo svojih treh otročičkov. Odhajal je žalosten in v tihi slutnji, da se ne vrne nikdar več... in ni imel niti beliča v žepu, kajti vse se je zgodilo tako naglo in on na tujem... In zgodilo se je, da je odhajajoči vojak

zaprošil njega, mladega študenta Plahneteta, za trohico denarja. In Plahne je bil tako srečen, da je imel v žepu petak, ušiv petak, pa mu ga je dal, da je stric z njim odšel... in se ni nikdar več vrnil... Izginil je, vihra ga je požrla... od njega ni bilo ne pisma, ne sporočila...

Ko že ni bilo več upanja, da se stric vrne, se je napotil Radosim Plahne na dom svojega strica ter povedal njegovi ženi, da je posodil stricu petak, ko ga je videl zadnjič pred odhodom v vojno... Povedal ji je, prav terjal je povračila, in ko so mu ponudili, je tudi sprejel petak, ta ušivi petak... Bila je sicer njegova mladostna nepremišljenost, morda tudi hipna denarna stiska, a pri tem je storil greh, ki si ga ne more nikoli odpustiti, greh, za katerega ni odpuščanja in ne pokore... greh, ki ga boli v duši in ga bo bolel do konca dni...

Pomiril se je in odločil, da ne bo napisal ne besedice o rajnem rodoljubu in njegovem rodoljubju, kajti o tem naj govore tisti, ki sami niso zagrešili nobene umazanije, sam pa je stalno in trajno obremenjen z grehom, ki ga ne more izbrisati nobena reč več. Zamislil se je še edino v to, zakaj vsi tako slave rodoljuba, ko so ga tako dobro poznali kakor on sam. Na to vprašanje si izprva le ni vedel odgovora. Kmalu pa se mu je tudi to razvzlozilo v njegovi glavi: Tudi drugi so umazani, tudi drugi se ne upajo soditi; edino zato je mogoče, da ostane rodoljub brez sodbe in obsodbe in njegovo rodoljubje polno hvale in slave, ker je bil bogat in je zapustil milijone...

Detlev v. Liliencron:

ZAKONCA KVINT

Zakonca Karel in Luiza Kvint sta imela zlato poroko že za seboj. Poročila sta se bila pred več kot petdesetimi leti. Skoraj tik po poroki je Karel odpotoval in čez dve leti je prinesel svoji mladi ženi lepo premoženje domov. Nato sta se takoj preselila v neko hano-versko mesto. Najbližje večje mesto je bilo Harburg, kamor se je prišlo peš v slabih dveh urah.

Kje je bil Karel Kvint tisti dve leti, ni nihče zvedel. Pripovedoval je, da je delal kot krojač v Turčiji, in sicer v vojaški delavnici. Takrat je bila rusko-turška vojna. Toda nihče mu ni hotel prav verjeti; in tako sta Karel in njegova žena edina vedela, odkod je denar.

Stanovala sta na koncu mesteca v samotni hišici. Karel je krojačil v popolno zadovoljnost prebivalcev. Zakonca sta bila strašno skopa, to je vedelo vse mesto. Zaradi tega sta sčasoma prišla z vsemi navzkriž in le zdaj pa zdaj je kdo v večerni temi potrkal na vrata. Ko je vstopil, je našel v sobi vse tako, kakor da je krojač pravkar skočil od de-

lovne mize. Žena je imela pred seboj odprto pesmarico.

«Saj veste, čemu sem prišel. Ne morem se več držati, moram imeti dva tisoč mark, sicer bo slaba.»

«Hm,» je odgovoril krojač, «to se lahko reče: dva tisoč mark! Toda odkod? Saj veste, kako revno sem služil in služim denar. Zdaj sem star in morem le tu pa tam opravljati svojo obrt. Kje naj torej vzamem denar? Kakšno varnost mi pa lahko nudite?»

Prišlec mu je vse razložil. Krojač, ki je natanko poznal razmere vseh prebivalcev malega mesta, je odgovoril: «I no, bom naredil; toda ne morem drugače, moram dobiti štirideset procentov...»

«Toliko ne morem dati!» se je ustrašil prosilec. «To je vendar osem sto mark na leto!»

«No, res, če hočete denar na eno celo leto. Dobro, narediva na četrt leta, potem mi plačate dve sto mark.»

Slednjič sta se pogodila in krojač je obljubil, da mu prinese teh dva tisoč mark jutri iz Hamburga.

Od takih dohodkov sta živela. Bil je oderuh in je posojal samo proti najzanesljivejšemu jamstvu. Denar je imel naložen v štirih različnih bankah v Hamburgu, da bi bil varnejši, če bi katera izmed njih propadla. Že desetletja je imel denar v teh bankah in z obrestnimi obrestmi mu je naraslo premoženje na približno pet sto tisoč mark. Za to sta vedela samo krojač Kvint in njegova žena, drugi so vedeli le, da je zelo bogat.

Kako pa sta tudi živela: ničesar, prav ničesar si nista privoščila. Samo ob nedeljah je bil kos mesa v loncu. Nikoli nista nikamor potovala, nikoli nista šla v nobeno gledališče ali na koncert. Kadar je moral krojač v Hamburg v svoje banke, je šel peš do Harburga in od tam se je peljal v četrtm razredu v Hamburg. S seboj je jemal po dve žemlji, ki ju je poleti jedel kar na cesti, pozimi pa na postaji.

Ob nedeljah sta šla v cerkev. To sta smatrala za potrebno, nekaj zaradi zveščanja, nekaj zato, da bi ne izgubila zveze z mestom. Ob nedeljah zvečer pa sta uživala neskončno veselje. Nihče ni prišel več v hišo, naj je še tako trkal. Takrat sta razložila pred seboj pobotnice in podobne bančne papirje ter štela in računala. Gladko obriti obraz mu je žarel, vse stroge, ostre poteze na njem

Žene sodimo

po negovanosti!

Vsaka žena si lahko najde toliko časa, kolikor ga rabi za pravilno nego. Toda pri tem odločuje uporaba kreme, za katero ve, da neguje in polepša kožo. Žena, ki hoče biti pravilno negovana, jemlje za podnevi Elida kremo Ideal. Ta krema je posebno učinkovita, ker vsebuje hamamelis in Vam daje občutek, da ste vedno lepi in dobro negovani.

Pomladite kožo!

Privoščite ji tudi ponoči pravilno nego. Elida Citron Cold Cream čisti in hrani kožo ter jo ohrani svežo in čisto.

ELIDA KREMA IDEAL

so se zgladile. Z nežno roko je božal vsa lepa prejemna potrdila. Tudi gospa Kvint se je smehljala. In stara človeka sta se pogovarjala, kaj bi vse lahko imela: veliko, lepo vilo, kočijaža, služabništvo; potovala bi lahko, kamor bi hotela. Toda samo smehljala sta se, skrbno spravila papirje spet v veliko železno skrinjico in jo skrila v spalnico.

*

Zakonca Kvint sta imela edinega sodrnika, sina pokojnega ženinega brata, Frica. Ta je živel v istem mestecu in je bil mizarjski pomočnik. Dober, tih, marljiv človek. Zdaj mu je bilo sedem in dvajset let in rad bi se bil osamosvojil. Ravno je umrl njegov mojster in vdova bi mu prepustila obrt za štiri tisoč mark. Tudi se je nedavno zaročil s poštenim dekletom. Vse je bilo ugodno, da bi si lahko ustanovil lastno ognjišče in hodil svojo pot. Toda ni bilo denarja. Ne sam, ne njegova nevesta nista dobila nič od doma, to pa, kar sta si prihranila, ni bilo dovolj za osamosvojitve. Zdajci se je Fric spomnil na strica Kvinta, ki mu gotovo posodi tistih štiri tisoč mark. Saj ne mara nič zastoj, v nekaj letih mu z obrestmi vrne. Sklenil je, da pojde prihodnjo soboto zvečer k njemu.

Ta sobota je bil čudovito lep majski dan. Fric se je praznje oblekel in je s svojo nevesto vse dobro premislil, kaj bo govoril. Dobra človeka sta trdno upala na uspeh. Strica in tete, ki sta bila ob njegovem zadnjem obisku zelo neprijazna z njim, ni že dolgo videl. Toda mislil je, da mu bosta vendarle pomagala, ako jima vse jasno razloži. In v teh dobrih mislih je zvečer potrkal na vrata strica Kvinta.

Vrata so se odprla in gospod Kvint je ves začuden uzrl svojega nečaka pred seboj.

«No, kaj bo tako pozno?» S temi besedami ga je peljal v sobo, kjer je sedela njegova žena pred pesmarico. Tudi teta je začudena pogledala nečaka čez svoje naočnike.

«No, povej, kako se ti kaj godi», je začel stari. «Zaročil si se s poštenim dekletom.»

«To sem vam sporočil.»

«Da, da, to si nama sporočil in se ti zahvaljujema. Ali ima tvoja nevesta kaj denarja? Zakaj drugače vendar to ne gre.»

«Ne, denarja ima prav tako malo kakor jaz, in zato prihajam k vam, da...»

«Stoj, kaj misliš?»

«Da bi vas prosil, da bi mi na nekoliko let nekaj posodili.»

«Za božjo voljo, kaj pa misliš! Saj vendar veš kakor vsi drugi, da nimava denarja. Malenkost, ki sva si jo prihranila, leži v hamburški banki. In to potrebujeva sama, saj si kmalu ne bom mogel več služiti. Pa tudi nimaš prav nobenega jamstva, moj ljubi Fric.»

«To vam hočem pojasniti. Jamstva nimam. Imam prihranjenih šest sto mark. Toda s tem ne morem nič začeti. Če se hočem oženiti in kupiti delavnico od vdove, potrebujem štiri tisoč mark.»

«Štiri tisoč mark? Človek, ali si zno-rel? Kje pa naj dobim ta denar? To-liko imava komaj v banki. Ne, na to ni misliti.»

Fric je nekaj časa molčal, potem pa mirno rekel: «Ako mi posodite štiri ti-soč mark na štiri leta, vam vrnem vsako leto po tisoč mark z obrestmi.»

«Ne, ljubi Fric, ne morem. To moraš vendar uvideti po tem, kar sem ti po-vedal o svojih premoženjskih razmerah.»

Toda Fric je spet zrl predse in nato dejal: «Glejte, vse mesto ve, da posodite denar vsakomur, ki vas prosi in vam da jamstvo. Zmeraj ste dobili svoj denar z obrestmi nazaj...»

«Kako misliš to?» je vprašal gospod Kvint nekoliko blede. «Kako misliš? No, dobro, nekaj ti povem: vsi, ki imajo jamstvo, dobe pri meni denar. Ti ne

moreš dati jamstva, in ti ne dobiš nič!»

Fric je še nekaj časa sedel, potem je vstal in šel. Stara sta debelo gledala za njim. Nobene besede nista izpregovorila, dokler ni Fric izginil skozi večna vrata. Nato je dejal gospod Kvint: «Tega ne bo več.» In oba sta se lokavo smejala za njim.

Fric se ni vrnil v mesto; šel je v mestno okolico, okorno in kakor telesno ubit. Bil je kakor omotičen.

Kdo drug bi se bil opogumil in si mislil: No, si bom pa sam pomagal. Miza, omara, postelji so hitro narejene. In vdova bo dovolila, da si to odslužim. Torej hitro se oženi! Vse bo dobro.

On pa ni tako mislil. Fric ni mogel razumeti, da je bil tako zavržen. Šel je v temno noč. In čim dalje je šel, tem bolj je bil potr. Tako je prišel do majhnega gaja. Tam je stopil k hrastiču, vzel svoj veliki žepni robec, ga privozlal na vejo, vtaknil glavo v zanko in se obesil.

Zjutraj se je raznesla vest o Fričevi smrti, tudi Kvintova sta jo slišala. Imela sta srečo: nihče ni videl Frica, ko je šel k svojim sorodnikom. Čez kake tri mesece, ko je sodišče vse uredilo, sta celo podedovala po nečaku nekaj sto mark.

Postajala sta starejša in starejša, pa vsak dan bolj skopa. Še zmeraj se je Kvint vozil v Hamburg. Še vedno sta mu v Hamburgu zadostovali dve žemlji. Toda bližal se je osmi križ. Najhuje jima je bilo ob misli, da dobe drugi ljudje njune čudovito lepe denarce v roke. Ker sta brez dedičev, bi dobila denar

država. Ne, potem že rajši kako dobrodelno ustanovo! Tudi ta misel jima je bila zoprna.

Premišljevala sta. Neki večer, ko še nista prižgala luči in je novembrov veter zaganjal zadnje liste v okno, je hipoma rekel starec: «Takole bova naredila, poslušaj, ne ustraši se! Kdo ve, kmalu utegne eden izmed naju zboleti in potem bova morala vzeti pomoč v hišo. Ali če bi eden izmed naju umrl. Ko bi ostala ti, bi brez tujih ljudi ne vedela, kako je treba ravnati z bankami: sama bi se ne mogla voziti v Hamburg. Zdaj sva še oba zdrava. Poslušaj: tisti teden med božičem in novim letom prinesem ves denar iz bank domov — bo ga približno pol milijona. Potem se ga bova doma še tri dni veselila, nato ga pa zakopala, že vem, kje. Ko se vrneva, požgeva vse pobotnice, zapreva vsa vrata pri peči, leževa, in drugo jutro bova mrtva.»

Ob dogovorjenem času je šel stari v Hamburg po denar. Banke so mu ga mogle komaj v nekaj dneh izplačati. Slednjič — sredi januarja — je prinesel 491.785 mark 32 pfenigov domov.

Vsa vrata so bila zaklenjena, stara dva sta preštevala svoje «denarce» in se zadovoljno muzala.

Tretji dan ob osmih zvečer sta odšla na pot. Nikogar nista srečala. Na določenem kraju je začel stari kopati. Štiri čevlje globoko je zakopal v papir zaviti denar, steptal zemljo in položil rušo nanjo. Doma sta sežgala vse pobotnice, zaprla vsa vrata pri peči in legla v posteljo.

Ker drugi dan ni nihče odprl hiše, jo je dal odpreti župan. Našli so oba mrtva v postelji.

paka je samo v tem, da ga malokdaj vidim. Tako se peha za denarjem, da ga ne sme nihče motiti. Spoznala sem, da mi ne kaže drugega, kakor da se z njim razidem — ali pa znorim.»

Carruthers je položil nož na mizo.

«Morda se vam bo zdelo smešno,» je rekel mirno, «da ste se srečali z advokatom, ki hoče tako krasen primer vreči skozi okno. Ampak tako delam že leta in leta. Izkušam sprijazniti dva človeka, ki se jima zdi, da ne bosta mogla hoditi skupno pot skozi življenje. Mislim, da bi se v vašem primeru z ločitvijo nič ne izboljšalo. Vas bi to ne osrečilo, če se ne motim, in dobro čutim, da bi tudi vaš soprog ne bil nič srečnejši.» Nekoliko je pomolčal. «Ali ste kdaj svojemu možu povedali, kaj čutite?»

«Ne... ne tako naravnost.»

«To sem si mislil.» Advokat je potrkal na mizo, «še enkrat vam povem, da govorim zdaj samo kot pravnik. Trdno sem prepričan, da bi vi morali dati svojemu soprogu priložnost. Stavil bi, da se je vsa ta leta prizadeval, da bi služil denar za vas. Kakor sem rekel, vsak pravni zastopnik bi se z največjim veseljem poprijel vašega primera. Toda čemu kvariti življenje, ki je bilo nekoč srečno, — in je lahko iznova srečno! Mislim, da delate veliko napako, ker ne daste svojemu soprogu priložnosti, da bi se poboljšal.»

Zdaj je imela solze že na koncu oči.

«Ampak kako naj vem, da bo drugače?» je zaklicala. «Kako naj se prepričam?»

Gospod Carruthers se je lahno nasmešnil.

«Kaj pa ko bi sam izpregovoril z vašim soprogom?» je hudomušno predlagal. «Kaj ko bi mu rekel, naj pozabi na pisarno in gre s svojo ženo med ljudi? Ko bi mu rekel, da ima dovolj denarja, da se lahko odpočije?»

Videl je, da to nanjo vpliva.

«In navsezadnje,» je dejal s široko gesto, «bi mu lahko priporočil nove medene tedne. Kar meni ga prepustite! Ali bom dosegel, da bo takšen, kakršnega si ga želite, ali pa vam pomorem, da boste ločitveno pravdo dobili. Je prav tako?»

Pritisnila je žepni robec k nosu.

«Prav,» je pokimala. «Mislim... mislim, da je to zelo prav.»

«No, torej.» Carruthers je vstal. «Prepričan sem, da bo zdaj vse v redu. Ko bi se le hotelo več žen odkrito pogovariti s svojim pravnim zastopnikom o vseh svojih težavah in sprejeti njegov nasvet, pa bi bilo manj nesrečnih ljudi, manj razbitih domov. Ampak — na svetu je že tako.»

Nasmehnil se je. Ona tudi. Ne da bi odgovorila, je vstala, mu pogledala v oči in odšla. Advokat je šel z utrujeno roko čez čelo, ko je zrl za njo...

Zunaj je šla žena mimo Carruthersove tajnice.

«Z Bogom!» je rekla.

«Z Bogom!» je odgovorila tajnica. «Klanjam se, gospa Carruthersova.»

Mark Hellinger.

PRIJATELJSKI NASVET

Vsakdo bi bil na prvi pogled spoznal, da je to odvetniška pisarna. Debeli spisi, kopica papirjev na pisalni mizi, podpisane fotografije znanih sodnikov po stenah.

Žena, ki je sedela kraj pisalne mize, je bila lepa. Zнала se je starati z ljubkostjo. Imela je črne lase, pretkane s srebrom, in poteze na obrazu, ki ostanejo tako dolgo sveže, dokler je smrt ne pokliče na zadnjo pot.

Advokat za pisalno mizo si jo je ogledoval, igraje se pri tem z nožem za razrezavanje knjig. Nekaj časa sta se prijetno razgovarjala. Potem si je žena spet nadela formalno lice.

«Gospod Carruthers,» je dejala, «hočem se dati ločiti.»

Presenečen je vzdihnil. Zabodel je nož za razrezavanje knjig v pivnik na mizi. «Zakaj?» je vprašal.

Zdela se je, da je hipoma postala nervozna. Nekako tako, kakor kdo, ki se s strahom odloči za neki korak, ko ga naredi, pa občuti velik dvom.

«S svojim možem ne morem več živeti.»

Advokat se je spet začel igrati z nožem. Izpregovoril je nežno, skoraj očetovsko:

«Vesel bi bil, če bi vi zdaj pozabili, da se poznavata,» je dejal. «Zdaj sem samo vaš pravni zastopnik in bom z vami ravnal kakor z vsakim drugim klientom.»

Nervozno je pokimala. Nič ni rekla.

«Ali ste vprašanje ločitve dobro premislili?» je vprašal advokat. «Da? In je vaš sklep neomajen? Hočete torej brez vsakih ovinkov vreči svojega soproga čez krov?»

«Nič boljšega ne zasluži, gospod Carruthers,» je rekla žena odkrito.

«Kaj pa je zagrešil? Ali je nezvest?»

«To ne, kolikor vem.»

«Vas je morda pretrepal?»

To vprašanje ji je izvabilo smehljaj na ustnice. Odmajala je z glavo.

«Nekaj vendar mora biti,» je vrtil advokat. «Ali vas je pripravil ob kaj, kar vam po pravici gre?»

Žalostno je stisnila ustnice.

«Da, gospod Carruthers, pripravil me je ob sebe samega. Celih dvajset let ni delal nič drugega, kakor služil denar.»

«To je zanimiv poklic. Ali vam je morda od tega denarja tudi kaj dajal?»

«Oh, seveda. Na to stran me ni nikoli zanemarjal. Imam vse, kar si želim, in denarja, kolikor ga potrebujem. Na-

Noč smrti

Din-Lin je priznan mlad kitajski pisatelj. «Noč smrti» sem vzel iz njegove zbirke, ki je pred kratkim izšla.

Ivan Vuk.

Top, top, top! V zelenkastem siju svetilk, visečih na drogovi, se je premikala množica človeških senc nekam proti polju. Težko so topotali škornji in čevlji po globokem snegu. Divji vetrovi zimske noči so jim bičali obraze. Objemal jih je led in težak sneg, ki je padal že dva tedna. Ledeni veter je rezal prav do kosti. Te sence so zoper svojo voljo morale hoditi to pot. Top, top, top!

Nov sunek vetra je zmedel vse okrog njih, tulil, ječal in bičal po obrazih. V skupini, obkoljeni in zastraženi, je korakal tudi mlad človek. Nežen po zunanosti, lep, čeprav mu je bil izraz na obrazu divje zarisan, je korakal z drugimi. Naenkrat se je z grozo spomnil vsega. Preteklost — vse, kar se je malo prej zgodilo, je pristopilo s počasnim korakom k njemu iz daljave. Videl je pred seboj zloben obraz, poln pohlepa. Videl je zaripel obraz z odvratnimi, oblastnimi brki. Ko je ta obraz govoril in gledal s svojega visokega mesta, je bil poln zatajevanje radosti, poln zlobe in zavesti svoje moči in oblasti.

«Imate še kaj pripomniti? Obsojeni ste in obsodba se bo takoj izvršila!»

Kakšni spomini!... Mladi človek je začutil, da plapolja v njegovi duši plamen, ki gori in žre. V trenutku besnosti je čutil, da si mora utreti pot skozi skupino, ki je okrog njega, in pospešiti korake. Malo prej, ko je bil brez sodbe obsojen na smrt, ni imel moči, da bi ostal hladnokrven. Omedlel je. Val muke in besnosti mu je ustavil dih.

Ta človek je bil mlad pesnik, iskren in strasten, poln življenja.

Bum! Kopito puške je težko udarilo ob njegove prsi. Suhljat od nekdanj, še bolj pa zdaj po dvajsetinpolnednem gladovanju v mračni, mrzli ječi, kamor ni prodril noben žarek sonca, je bil kakor okostnjak. Psovke vojaka, ki ga je sunil, so pretrgale njegove spomine.

«Pes! Kam hitiš! Vrag te tako ali tako počaka!»

Kling, klang! Vražji ženket okov na njegovih rokah in nogah ter okrog nog in rok tovarišev je enoličen, pošasten. Vmes mešanica glasov. Podplati škornjev z ogromnimi žebli težko topotajo po snegu. Top, top!

Mladi človek se je spet zavedel in se spomnil, da ga ženejo na morišče. Čudna misel mu je vstala v glavi. Zdelo se mu je, kakor da vidi pred seboj jasne oči, lepe, nepozabne oči, ki nežno gledajo v njegovo dušo. V skritem labirintu njegovega srca ga nekaj boli, peče in razjeda.

Nebo je bilo črno. Vsa okolica je bila siva, meglena in sneg je bil videti ka-

kor odsev pepela. Črne sence, žrtve in stražarji so se tiho pomikali skozi ta mrak. Edino rožljanje okovov in udarci bajonetov so motili tišino. Nobenega vzdihla nikjer, nobenega stoka. S tem so se mešali samo še trdi koraki, ki so šli tja na polje na prostor usmrtitve.

«K vragu!» je rekel nekdo. «Svojat! Kam nas neki vodi po tem snegu samo zato, da nam sname glavo!»

V drugi vrsti koraka mlada sodružica. Nestrpno stresa z glavo, ker ji veter neprestano meče kratke lase na čelo in na oči.

Slaboten fantek, ki koraka sredi skupine obsojencev, se trudi, da zaduši krike. Strašno ga to muči in mu jemlje ves razum. Grize ustnice in trepeti od mrznje, ki se ne more sprostiti. Njegove vnete oči gore. Gleda okrog sebe. S pogledom prebada črno noč.

Svetloba, ki jo odseva sneg, osvetljuje obraze tistih, ki so okrog njega. Vojak z gostimi obrvmi in z zlobnimi očmi. Drugi z obrazom idiota, s široko razprtimi nozdrvmi in s surovimi ustnicami. Še eden, še drugi... Obrnil se je... Njegove oči so se ustavile na znanem, domačem obrazu. Sodrug mu je vrnil pogled, poln poguma in tolažbe, pogled, ki je bil močnejši od vsake besede, pogled, ki ga lahko da samo sodrug, nudeč uteho, odločnost in budeč samozavest v uri smrti.

Jeza in gnev mladega človeka sta se podela. Občutil je ljubezen k nečemu, ki bi se edino smelo imenovati življenje. Polastila se ga je želja, da bi z rokama objel tisti obraz in ga pokril s poljubi. Vrnil mu je pogled in ga opogumil z njim.

Top, top... Zdaj je topot korakov odmeval z obeh strani kakor neenaki udarci zmagonosnih bobnov, ko je teh pet in dvajset obsojencev korakalo dalje. Zdaj je veter iznad njih glav zaplapolal kakor ogromen rdeč prapor.

«Stoj! Na mestu smo!» je velel oficir, držeč revolver v rokah. «Stojte, pasji sinovi!»

Torej... Napočil je čas...

To spoznanje je bilo kakor turoben odjek v srcih vseh petindvajseterih.

«Uvrstite kaznjence! Hitro!»

Oficir je bruhal besede. Vojaki v toplih plaščih so suvali obsojence pred seboj in jih bili s kopiti pušk. Ovili so jim okrog teles vrvi in jih privezali na kolce, ki so stali za obsojenci. Škornji in čevlji obsojencev so se zdeli kakor posekana debela v snegu.

Nastala je tišina. Strašna tišina. Obsojenci so se spogledovali in besede mrznje so jim tičale v grlu. Zdaj so torej tukaj, na morišču. Zvezane so jim roke in noge, privezani so na kole, ki so zabiti v zemljo. Bičal jih je sneg in veter. Objemala tema. Obledo so jim slekli, in zdaj jih je mrazilo do kosti, da so se nehote stisnili drug k drugemu.

«Prešestje zločince!»

Veramon-ovitek z 2 tabletama

Ta zavojček zmore odslej vsakdo. Prosimo napravite polkus in prepričali se boste o naglem učinku pri glavobolu, zobobolu in bolečinah zaradi ran.

VERAMON

Schering

Cevke z 10 in 20 tabletami.
Ovitek z 2 tabletama

Oglas reg. pod št. Br. 25.409 od 4. X. 1987

«Eden, dva, tri...»

Vojak je korakal in štel. Oficir je z zverinskimi pogledi pregledoval vrsto in spremljal vojakovo štetje. Zdelo se je, da je v tem surovem obrazu združena vsa zloba človeka-zveri. Ko je korakal ob obsojencih, so se njih oči iskriale v strašnem gnevu, katerega požar je tlel v njih srcih, in gorje, ko bi mogel vzplamteti. Do smrti bi premlatili tega hudiča. Ali roke so jim bile okovane in zvezane na hrbtih. Stisnili so zobe, da so zaškrtali, trepetali od mraza in jeze, a ledeni veter jih je bičal.

«Sodrug, več poguma!» je vzpodbudil nekdo z desne strani mladega človeka.

Pesnik je obrnil glavo, da vidi tistega, ki je izrekel te besede. Bil je prijatelj, s katerim se je mnogokrat pogovarjal.

«Brez skrbi, sodrug», je odgovoril mladi pesnik. «Dobro mi je!»

«Tri in dvajset, štiri in dvajset — pet in dvajset! Tako!»

Oficir in vojak sta nehala šteti.

«Dobro! Vse je v redu. Pazite na žvižg!» je odredil oficir. «Ko zažvižgam, sprožite!»

Srca so burno udarjala ob prsi. Ni bilo strahu v njih, samo nekaj pričakujočega je bilo, sami niso vedeli kaj. Kakor struna so bile napete mišice. Zakaj pred njimi je težka reč — smrt. Nekoliko vojakov jo drži še pripeto na verigi. Zdaj zdaj jo bodo spustili. In planila bo in se zajedla vanje.

Zdelo se je, kakor da nebo požira obsojence. Tema bo zdrobila telesa petindvajsetorice.

«Sodrugil!» se je zaslíhal glas na kol privezanih. «Umrjeti moramo, ali še danes bo neke manifestacija naših. Želimo jim mnogo uspeha!»

Obsojenci so začeli na vse grlo vzklikati. Vse, kar se je zbralo v njih srcih, česar niso mogli izraziti, je zdajci z nenavadno silo oživel ter planilo na dan in v noč. Noč je odjeknila od tega krika. Zbežala je in zasijala je svetloba, sijoča iz njih oči: rojstvo novega sveta!

Oficir je zažvižgal. Pet in dvajset močnih in junaških glav je zapelo in preglušilo žvižg.

Pok, pok, pok.

Težka reč je brizgnila krogle in pokosila vrsto v prvi črti.

Petje je nekoliko oslabilo. Ali glasovi, ki so ostali, so zdaj postali še glasnejši. Razlegalo se je v noč, v veter, v sneg.

Divji žvižg.

Pok, pok, pok!

C. Brisbane:

Resnično srečen dan

Viktor Mor je šel na podzemeljsko železnico gledat, ali mu bo tam sreča mila. Ozrl se je okrog sebe in se zadovoljno nasmehnil. Bil je lep kupček ljudi, ki v natlačenih vagonih nič kaj ne pazijo na svoje denarnice. Veselo je stopil k blagajni. Toda nedaleč od blagajne je uzrl moža, ki je nekoliko zavrl Viktorju prožni korak. Dobro ga je poznal, ta mož pa Viktorja še bolj. In ker je poznal ta mož precej Viktorjevih grehov, se je zdelo Viktorju najbolje, da jo pobriše. Nejevoljno je šel na ulico. Bil je lep dan, a Viktor ga ni bil prav nič vesel. Leno je stopal po hodniku. Zdajci se mu je obraz razjasnil, zakaj videl je deklico, ki je z velikim zanimanjem ogledovala izložbo. Toda vi bi se močno motili, ako bi mislili, da je lepa deklica spravila Viktorja v dobro voljo. Če ne verjamete, pojdite za njim. V nekoliko minutah je bil pri deklici, in lahko vam povem, da je bila Viktorju otroška igrača, odpreti torbico in izmakniti denarnico. Kako debelo je pa pogledal, ko je videl njeno vsebino: vstopnica za kino in komaj pet dinarjev.

«Peklenska smola!» je zagodrnjal. Pred knjigarno mu je vzbudil pozornost star gospod, dobrodušnega, zaupljivega obraza. Stari gospod je z nenavadnim zanimanjem ogledoval množico antikvarnih knjig, ki so bile posamič za majhen denar naprodaj.

Ko je stari gospod odšel v knjigarno, je Viktor nekaj časa premišljal.

«Investiral bom v starega gospoda nekaj dinarjev, bom vsaj videl, kje nosi denarnico.» Stopil je za starim gospodom v knjigarno.

Mračna reč je pljuskala v vrste in jih rešetala. Petje je postajalo vse bolj osamljeno, komaj še slišno, ali vendar zmagujoče.

Tretji žvižg.

Petje je utihnilo v toči krogel.

«Psi, svojat, izdajalci! Zdaj pojte!»

Še nekoliko psov, in oficir, zadovoljen sam s seboj, je krenil v smer, od koder je prišel.

«Puške na rame!» je ukazal odhajajoč, «in takoj nazaj v mesto. Jutri jih pokopljemo. Ne bodo ne pobegnili!»

Vojaki so topotali po snegu: Top, top, top!...

Noč je bila grda, turobna. Vlažen sneg je težko padal in zimski veter je piskal. Sneg je pokrival glave, ležeče na zemlji, ali veter ga je odpihaval. Neme in nepremične so bile zdaj glave. Tu in tam je težko polzela kri.

Po vedenju odjemalca je sklepal, da je gospod bržčas star odjemalec.

«Pošljite mi tole knjižico na dom. Moja gospodinja bo plačala račun. Moj naslov je: Nova ulica 14, kajne?»

«Da, gospod Miron, čez pol ure vam jo pošljem.»

«Se ne mudi, danes pridem itak zelo pozno domov. Na svidenje!»

Viktor je plačal knjižico, ki si jo je med pogovorom izbral, in naglo odšel za starim gospodom. Na vso nesrečo je gospod Miron poklical taksi in izginil, preden se mu je mogel Viktor približati.

Viktor se je ježno odpljunil.

★

Viktor je sedel v kavarni in potrpežljivo čakal, da se kavarna napolni. Zdaj pa zdaj se je ježno ozrl na knjižico, ki je ležala zraven nepopite kave.

«Nisi zadosti podjeten, prijatelj,» se je grajal Viktor, «tu bi utegnila biti čedna priložnost za malo večjo stvar. Le nekoliko pomisli: gospodinja plačuje račune za knjige, ki prihajajo, ne da bi vedela, ali jih je stari gospod naročil. Kaj ko bi v odsotnosti starega gospoda prišla nekoliko večja pošiljka knjig, seveda z malo večjim računom! In recimo, da bi bil ravno ti tisti, ki bi prišel po denar za ta račun! Lahko bi poskusil, kupil nekaj antikvarnih knjig, v katere je stari gospod očitno zaljubljen, popravil ceno na računu in odnesel na številko 14.» Tako je Viktor premišljal in bil navdušen za svoj načrt. Sklenil je kupiti knjige v malem antikvariatu nedaleč od svojega stanovanja. Ker so bile njegove finance prešibke, je vso stvar preložil na drugi dan: bo vi-

Že 30 let vodeča po vsem svetu!

Ob 30 letnem jubileju tovarne razpošilja Goldmichel 1000 garnitur, sestojecih iz 1 orig. nalivega peresa (25 letna garancija) 1 moderne patentne pisalke

brezplačno, samo proti povračilu stroškov. Lastni izdatki za carino, luksuzni in prometni davek, poštnino itd. znašajo

Din 58 — za 1 garnituro

Din 155 — za 3 garniture

kateri znesek se povzame. Izrabite ugodno priliko! Pri naročilu je treba navesti vrsto pisave: ozka, srednja ali široka.

Jugosl. gener. zastopstvo Goldmicheleng
Maribor, poštni predal št. 91.

del, koliko mu bo prinesel današnji večer!

Res ni bilo mnogo, le nekaj denarnic in cigaretna doza. Ampak zadostovalo je.

★

Drugi dan je imel že vse pripravljeno. Kupil je pri malem knjigarnarju

**Zjutraj seveda,
posebno pa zvečer:**

Chlorodont-zobna pasta

štiri snopiče, vezane v rdečo, potrغانo svilo; na vsakem snopiču je bilo mnogo zlatih črk. Res je bilo videti, da so knjige stare (ampak to ravno stari gospod hoče!), toda Viktorju se je zdelo, da so zlate črke na obledeli svili ne samo impozantne, temveč da so tudi nekoliko primerni vsoti na računu. Zaradi tega, da so knjige spisane v tujem jeziku, si ni belil glave, tudi ne zategadelj, ker so nekatere strani na robu popisane. Kje bo že Viktor, ko bo stari gospod to izvoljal! Nasprotno, ko je prodajalca opozoril na te hibe, je dobil knjige za polovico ceneje. Na računu, ki ga je zahteval, je popravil ceno na pet in osemdeset dinarjev petdeset par.

*

In veselo je šel na pot. Celo uro je potrpečljivo opazoval v Novi ulici hišo številko 14, dokler ni slednjič videl starega gospoda hiteti k avtobusu. «Zrak je čist», se je oddahnil Viktor, sedel na bližnjo klopi ter čakal tako dolgo, da je bilo verjetno, da je medtem došel stari gospod v knjigarno. Po enournem čakanju je Viktor odšel in pozvonil pri vratih hiše številke 14. Odpirat je prišla mlada služkinja, in ko ji je Viktor dal knjige za gospoda Mirona, ga je peljala v predsobo, naj nekoliko počaka.

Viktor se je oziral, ali bi mogel kaj vrednega odnesti. Ni našel ničesar; sedel je torej in čakal morda pet minut, ko so se odprla vrata in se je med njimi pojavil — stari gospod Miron. Ali si morete prav misliti, kako je bilo Viktorju?

«Presenečen sem, prinesli ste mi knjige, ki jih sploh nisem naročil. Tu mora biti pomota!»

«Prosim, najbrže je napravila zmedo gospodična, ki me je sem poslala,» je rekel Viktor in se potil, «ali pa knjig sploh niste naročili, pa je gospodična mislila, da bi si jih želeli, gospod.»

Jecljal je še nekaj, češ da mu je naročeno, naj jih tukaj odda.

Gospod Miron je še zmerom okleval, vzel eno izmed knjig v roke, jo odprl in pazljivo pregledoval. Gorje! Zdaj je prebrskal do strani, ki imajo počekane robove. Viktorju je zastala sapa. Počekane knjige vendar stari gospod ne bo vzel. Gospod Miron je pozorno čital, kar je bilo zapisano na robovih.

«In koliko hočete za to?» je vprašal. «Imate račun?»

«Prosim tu je.» Niti povedati se ni upal zneska ter je podal staremu gospodu račun. Potem je zamižal, čakaje na krik in psovke, toda nič se ni oglasilo. Opogumil se je in se ozrl na gospoda Mirona, ki je pregledoval račun in naposled dejal:

«Počakajte malo», in odšel v sosedno sobo. Knjige je vzel s seboj.

Viktor je bil sam. Njegov položaj ni bil zavirljiv. Visel je med strahom in upom. Kaj — če se bo starec domislil in poklical policijo? Ta bo brž dognala, da je račun potrjen: pobrali ga bodo in se še opravičiti ne bo utegnil. Obšel ga je strah, da bi bil najrajši pobegnil.

Ali je jajce sveže?

To se seveda od zunaj ne vidi!
Ali imajo zrna žitne kave v sebi samo navadno žgano škrobovino ali dragoceni praženi sladni sladkor, to bomo videli šele potem, ko pogledamo v zrna. Potem bomo videli, da ima vsako zrnce Kneippove v sebi praženo sladno jedro, ki je tisto, kar daje kavi iz Kneippove izdatnosti, prijeten, zrnat kavi pridoben okus in polno aromo

Kneippova
SLADNA KAVA

Toda zdajci so se odprla vrata in vstopil je stari gospod. Njegov obraz je nekoliko pomiril tresočega se Viktorja.

Stari gospod je nesel račun, nalivno pero — in denar!

«Prosim, podpišite račun, da ste prejeli denar», in položil je kolkovani račun Viktorju prav pred nos.

*

Kmalu je bil Viktor na ulici; v žepu je imel denar in še pet dinarjev več, ki jih je dobil za napitnino. Pospešil je korak in veselo požvižgaval. «Škoda, škoda, da te ne morem še enkrat opohariti, stari knjigožer», je danes že v drugič obžaloval. «Še enkrat bi hotel preživeti nekoliko strahu v nadi na lep zaslužek. Na žalost ne pojde, prijatelj, ne pojde.»

*

«Samo pet in osemdeset dinarjev petdeset par!» je vzdihnil stari gospod in se obrnil k svoji stari gospodinji. «Tale mali trgovci nimajo pojma o vrednosti knjig; kupijo jih cele kupe na dražbah, in ko jih nekaj prodajo, imajo že svoj

dobiček, drugo pa prodajajo potem za neverjetne cene, samo da se jih znebijo.»

«In še se dobe ljudje, ki kupujejo takšno staro šaro», je očitala gospodinja.

«Knjige iz knjižnice velikega kardinala Richelieuja, okrašene z lastnoročnimi opombami, imenujete staro šaro?» je dejal gospod Miron, silno prizadet.

Prezirljivo je pogledal svojo gospodinjo, ki je samo z ramami skomignila.

Ni mogla verjeti, da bi mogel imeti kak gospod kardinal raztrgane knjige; tega ji gospod Miron ne bo dopovedal. Takšnemu kardinalu vendar ni treba prodajati svojih reči na dražbi! Meni, gospod Miron, ne boste kaj takega natvezli — si je mislila in odšla v kuhinjo.

«Danes je bil zares srečen dan», je zašepetal gospod Miron.

*

Prav isto si je v istem trenutku mislil Viktor Mor, si s prtičem obrisal omaščeno brado in si naročil še eno porcijo pečenega purana.

V našem gledališču.

«Zakaj pa hočete prav to vlogo? Saj umrete že četrto ure po začetku igre!»

«Da, gospod ravnatelj, pri tej plači je najbolje, da me smrt čimprej odreši.»

Vprašanje cene.

On: «Ne razumem, zakaj se moški tako ženemo za ženskami, ko bi si lahko vsakdo kupil papigo za petdeset dinarjev?»

Ona: «Da, za ženske je to dražje. Kje boš pa dobil osla za manj kakor pet sto dinarjev?»

Izpolnjena želja.

«Ali se vam je vsaj ena želja iz mladosti izpolnila?»

«Da, zmerom, kadar me je mati česala, sem si želel, da bi bil brez las in zdaj sem — plešast.»

KLIŠEJE

ENO- IN VEČBARVNE

JUGOGRAFIKA

LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

Mojstrovina

Dr. Oetker-jevim
PECILNIM PRAŠKOM

Zgodba.

«Tu imaš tisočak, žena», je rekel mož.
«Ne potrebujem denarja», je dejala ona.

«Kar vzemi ga,» je prigovarjal mož, «pa si kaj lepega kupi. Kakšno lepo obleko.»

«Ne, res ne, mož. Saj veš, da sem najrajši doma in pomagam služkinji.»

Tu se je mož zbudil.

Prostost.

Ona: «Že davno čutim, da želiš postati prost in vzeti drugo.»

On: «O, ne! Samo prost bi rad postal!»

Poznavalec žensk.

«Ali si že kdaj opazil, da žena zmemom zniža glas, kadar kaj prosi?»

«Da, pa tudi to, da ga okrepi, če za-prošenega ne dobi.»

Čudež.

Gospod župnik vpraša v svojem raz-redu, kaj je čudež.

«Ne vem», mu odgovori prvi deček, ki ga pokliče.

«Torej poslušaj!» reče župnik. «Re-cimo, da grem na visok stolp. Na vrhu izgubim ravnotežje in padem na glavo na cesto. In vendar ostanem zdrav in nepoškodovan. Kaj je to?»

«Velika sreča!»

«Seveda, dragi moj, velika sreča in še več. Poslušaj! Zdaj pa grem še enkrat

na stolp in padem na cesto, pa ostanem nepoškodovan. Kaj je zdaj?»

«Slučaj!»

«Otrok moj, to je več kakor slučaj. Pa recimo, da grem še enkrat na stolp in se spustim v globino. Spet se mi nič ne primeri. Kako boš pa to imeno-val.»

«To je pa navada, gospod župnik!»

«Naši gostje» je naziv desete gospo-dinjske razstave Zveze gospodinj ter obravnava sprejem gostov v dveh glavnih delih: sprejem gostov v doma-čem krogu in v gostinskih obratih. Do-dana so gospodinjska navodila za skrb-no nego in pravilno spravljanje gospo-dinjskega inventarja, ker je ta inven-tar kapital, ki se vsak dan obrestuje. Čim skrbneje je ravnanje z njim, tem bolje in tem dalje časa se obrestuje.

Higiena v gospodinjstvu

Na ljubljanskem jesenskem velesej-mu, ki se vrši od 1. do 12. t. m., bo raz-stavila priznana tvrdka Impregno svo-je praktične predmete, kakor: IM-PREGNO-omela, krtače za parkete, različne metlice, desinfektorje za stra-nišča, politure, paste za parket, ek-strakte in praške zoper mrčes, kreme za čiščenje čevljev, voščilo za parkete in še druge praktične Impregno-iz-delke.

Impregno-omela in krtače priporoča-jo ministrstvo za socialno politiko in državne higienske ustanove.

Impregno-izdelki so bili odlikovani na raznih mednarodnih razstavah. Ta-ko n. pr. v Londonu, Bologni, Mantovi, Solunu in Toulousu.

Naše gospodinjje bodo posebno zani-mala higienska omela iz bombaža, ki so impregnirana s kemično vsebino. Tako kemično impregnirana omela preprečujejo pri pometanju prašenja, ker ga kemijska sestavina vpije in po-polnoma uniči ter izpremeni v droben pesek. Obenem uniči kemijska sesta-vina tudi vse bacile in bakterije, ki se v ogromnih množinah nahajajo v prahu.

Impregno-omela prihranijo gospodi-nji tri četrtine dela. Ta omela se se-veda uporabljajo tudi za brisanje pra-hu na pohištvo in se z Impregno-ome-lom politirano in lakirano pohištvo ni-kdar ne more poškodovati, ampak sa-mo olepšati. Prav tako uporabljajo av-tomobilisti Impregno-omela za razpra-šitev avtomobilov.

Na letošnjem velesejmu bo v pavi-ljonu «F» št. 123-125 tvrdka prevzemala taka kemijska omela v renoviranje. Gospodinjje naj prinesejo v impregnacijo vsa svoja Impregno-omela in naj si pri tej priliki ogledajo vse te praktične vrline Impregno-izdelkov.

«Prijatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo.

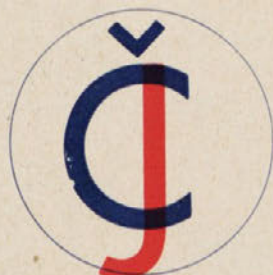
Naročnina je: Letno 12 števil revije «Prijatelj» Din 62.—.

Če se plačuje v obrokih, je četrtletna naročnina Din 16.—
polletna naročnina » 31.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/I. Tel. 21-32.

Tisk Delniške tiskarne d. d. Predstavniki: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

BOGATO IZBIRO
VSAKOVRSNIH KOLEDARJEV

Vam nudi lahko samo litografija

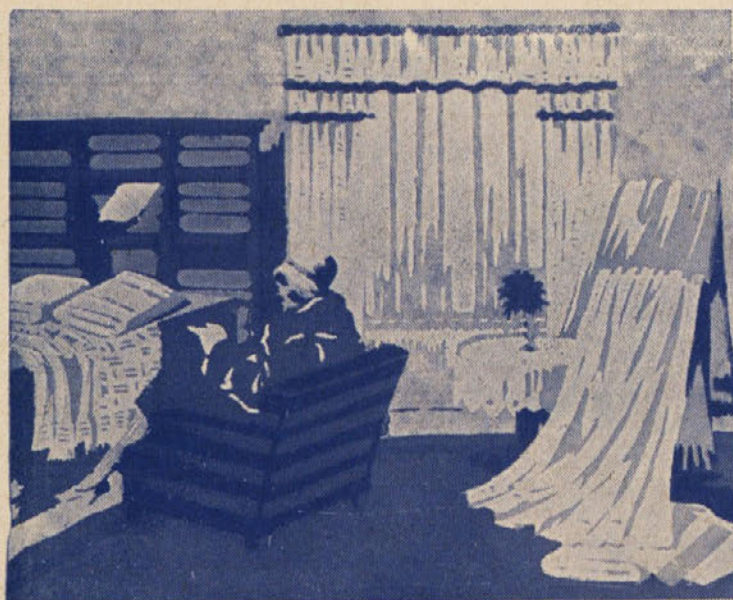
ČE MAŽAR
JOSIP

Ljubljana, Izriška ulica št. 6 – Telefon št. 25-69
ki je vodilna jugoslovanska tovarna koledarjev

*

*Odlična izdelava in nizke cene presenečajo vsakogar
Zahtevajte obisk našega zastopnika, da se prepričate
o prednostih, ako kupite naravnost od proizvajalca*

*

*Ljubko doma,
kdor ga ima!*

*Kadar si opremljate
dom, si oglejte zalogo
preptog, linoleja, žaves,
posteljnine, blaga za
opreme itd. pri
velemanufakturi*

Oglejte si jesensko zalogo
različnega manufakturnega
blaga za jesenske in zimske
obleke, plašče, površnike in
sukne

**A. & E. Skabernè
Ljubljana**

Mestni trg šte. 10